

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Ing. Martin Špás

Virtuální aktiva a praní špinavých peněz

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Hana Marková , CSc.

Katedra: Katedra finančního práva a finanční vědy

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 30. 3. 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 187 943 znaků včetně mezer.

V Praze dne 30. 3. 2023

Martin Špás

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval prof. JUDr. Haně Markové, CSc. za cenné připomínky a hodnotné náměty, které značnou měrou přispěly k dokončení a zkvalitnění této diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	1
1. Virtuální aktiva.....	5
1.1. Technologické aspekty virtuálních aktiv.....	7
1.1.1. Anonymita.....	14
2. Virtuální aktiva a praní špinavých peněz	17
2.1. Legalizace výnosů z trestné činnosti	17
2.2. Aktuální situace.....	19
2.3. Příklady zneužívání virtuálních aktiv pro účely praní peněz	25
3. Boj proti praní špinavých peněz v oblasti virtuálních aktiv	30
3.1. Standardy a doporučení v oblasti boje proti praní peněz – soft law.....	33
3.1.1. Finanční akční výbor (FATF)	33
3.1.1.1. Doporučení FATF	34
3.1.1.2. Současný stav plnění standardů FATF	41
3.2. Právní regulace v oblasti boje proti praní peněz – hard law.....	45
3.2.1. Právní regulace na mezinárodní úrovni.....	46
3.2.2. Právní regulace na úrovni EU	49
3.2.3. Právní úprava v ČR	58
3.2.4. Právní regulace ve vybraných zemích.....	65
3.2.4.1. Lichtenštejnsko.....	65
3.2.4.2. Švýcarsko	68
3.2.4.3. Japonsko	71
3.2.4.4. Spojené státy americké.....	76
Závěr	81
Seznam použitých zkratk.....	84
Seznam obrázků, grafů a schémat	88
Seznam použitých zdrojů	90
Abstrakt a klíčová slova	100
Abstract and keywords	101

Úvod

Tato diplomová práce s názvem „Virtuální aktiva a praní špinavých peněz“ si bere za úkol rozbor spojení dvou fenoménů. Jedním je praní špinavých peněz, které se vyznačuje vysokou společenskou nebezpečností, a druhým jsou virtuální aktiva, které představují pokrokovou technologii, ale bývají stále častěji k praní špinavých peněz zneužívány.

Proč je tak důležité se vztahem praní špinavých peněz a virtuálních aktiv zabývat? Především proto, že virtuální aktiva jsou náchylná k trestněprávnímu zneužití. Některé jejich vlastnosti, především různá míra anonymity nebo decentralizace, představují pro orgány jednotlivých států nové hrozby. Zločinci tyto vlastnosti zneužívají mimo jiné k praní špinavých peněz, financování terorismu, podvodům či krádežím. Bez nezbytných opatření ke zmírnění rizika mohou virtuální aktiva představovat významnou hrozbu pro integritu globálního finančního systému.

Legalizace výnosů z trestné činnosti, respektive praní špinavých peněz, je proces, jehož cílem je zamlžit či zastříť nezákonný původ výnosů, které pocházejí z trestné činnosti tak, aby se zdálo, že jde o výnosy získané legální cestou. Tento výraz má údajně původ v Spojených státech amerických, kde byly ve 20. a 30. letech 20. století peníze získané ze zločinu legalizovány přimícháváním k tržbám z veřejných prádelen, které byly vlastněny zločineckými strukturami.

Původně lokální rozměr praní špinavých peněz postupně rostl a spolu s rozmachem informačních technologií a vznikem internetu získal mezinárodní dimenzi. Pro praní peněz je typické využití spletností světových jurisdikcí, kdy k praní špinavých peněz dochází především jimi napříč tak, aby bylo co nejobtížnější vypátrat nezákonný původ výnosů. Metody praní špinavých peněz se s technologickým pokrokem neustále vyvíjejí a proměňují, jsou pořád sofistikovanější a rychlejší, přestože jejich cíl zůstává stejný. V minulosti byla legalizace výnosů z trestné činnosti založena zejména na přímém kontaktu, dnes se více přesunula do kyberprostoru, kde je značná anonymita. A to právě i díky virtuálním aktivům, jež představují velké riziko.

Za posledních deset let došlo k významnému nárůstu počtu nových digitálních nástrojů, jež slibují rychlejší, snadnější a levnější globální převody a platby. Tyto digitální reprezentace hodnoty tvoří širokou a neustále se rozšiřující kategorii aktiv. Mezi termíny, jež tyto nové produkty označují, patří například pojmy jako virtuální měna, kryptoměna, virtuální aktivum

nebo kryptoaktivum, přičemž všechny výše zmíněné termíny označují způsoby zachycení hodnoty a práv v digitální podobě. První z těchto nástrojů kryptoměna Bitcoin byla uvedena na trh v roce 2009 a od té doby se objevilo velké množství virtuálních aktiv s různou mírou úspěšnosti.

Praní špinavých peněz a související predikativní trestné činy mohou být realizovány pomocí virtuálních aktiv a mohou mít závažné ekonomické důsledky. Zachování integrity globálního finančního systému je nutným aspektem zajištění finanční stability, udržitelného růstu a hospodářského rozvoje. Opatření pro boj proti legalizaci výnosů z trestné činnosti mají v tomto ohledu zásadní význam. Je potřeba, aby jednotlivé země zaujaly odpovědný a vyvážený přístup k virtuálním aktivům, jenž umožní zákonný způsob jejich využívání a podpoří inovace při současném zmírnění rizik.

Pokud jde o boj proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, jedná se o hraniční oblast mezi právem finančním a právem trestním. Tato práce se zaměří na opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti z pohledu finančního práva.

Hlavním cílem diplomové práce je vysvětlit problematiku využívání virtuálních aktiv k praní špinavých peněz a zanalyzovat a zhodnotit mezinárodní boj s touto nelegální činností, zejména vyhodnotit funkčnost a efektivnost platné právní úpravy na mezinárodní, evropské i na některých národních úrovních. Klade si za vedlejší cíl přiblížit současnou podobu právní úpravy v ČR a ve vybraných státech, provést komparaci nejvýznamnějších znaků právních úprav a na srovnávaných znacích objasnit, zda jednotlivé právní úpravy si jsou podobné nebo se výrazně odlišují. Cílem práce je také identifikovat významné historické změny právní úpravy. Pouze to ale nestačí, proto si pokládám několik důležitých výzkumných otázek, které bych chtěl v diplomové práci rozvést. Zneužívají se virtuální aktiva pro praní špinavých peněz častěji než dříve? Jak anonymní jsou virtuální aktiva? Jakou roli hraje soft law v rámci mezinárodní úpravy? Další významnou otázkou je, zda se daří s praním špinavých peněz prostřednictvím virtuálních aktiv úspěšně bojovat. Hlavní hypotéza, ze které tento text vychází, je založena na předpokladu, že současná regulace virtuálních aktiv v mnoha zemích je nedostatečná a umožňuje jejich zneužívání k praní špinavých peněz.

Výsledkem práce by mělo být praktické shrnutí problematiky, a nakonec bych rád zhodnocením současné právní úpravy získal odůvodněný návrh změn v rámci boje proti praní špinavých peněz prostřednictvím virtuálních aktiv, chtěl bych upozornit na možné problémy,

kteří aktuální přístup k regulaci těchto věcí přináší, a pokusit se zdůvodnit a navrhnout možná zlepšení, která by pomohla eliminovat problematická místa a zefektivnit tento boj.

Tato diplomová práce je rozdělena do tří částí. První část se zabývá obecnou charakteristikou virtuálních aktiv. Především se zaměří na technickou povahu virtuálních aktiv. V souvislosti s virtuálními aktivy se vyskytuje řada termínů, které budou v následujících částech práce používány, a proto je důležité je podrobit výkladu. Zaměří se zejména na technologii DLT, blockchain jako nejznámější druh DLT (včetně pojmů spojených s jeho fungováním – např. P2P síť, blok, hash, koncept proof of work nebo kryptoměnová adresa) a další důležité pojmy, které s virtuálními aktivy souvisí (např. pojem decentralizované finance). Tato část se rovněž zaměří na anonymitu spojenou s virtuálními aktivy.

Druhá část práce se zaměří na praní špinavých peněz v souvislosti s virtuálními aktivy. Kapitoly se budou zabývat pojmem praní špinavých peněz (tj. legalizací výnosů z trestné činnosti), jednotlivými etapami této činnosti, aktuální situací a některými příklady zneužívání virtuálních aktiv pro účely praní peněz.

Třetí část diplomové práce se zaměří na boj proti praní špinavých peněz v oblasti virtuálních aktiv. První kapitola se bude zabývat soft law, především standardy a doporučeními Finančního akčního výboru (FATF). V druhé kapitole bude pozornost zaměřena na hard law, měla by nastínit zejména regulaci problematiky na mezinárodní, evropské a vnitrostátní úrovni. Poslední část druhé kapitoly se bude zabývat komparací právních úprav boje proti praní peněz v této oblasti ve vybraných státech. Pro komparaci byly vybrány k České republice ještě Spojené státy americké, Japonsko, Švýcarsko a Lichtenštejnsko. Tyto země byly vybrány zejména proto, že jejich právní úpravy v této oblasti patří k těm vyspělejší, avšak v jejich přístupu jsou značné rozdíly, které pro účely práce poslouží k vytvoření komplexnějšího obrazu problematiky. Snahou má být především poukázání na harmonizační propojení mezi jednotlivými úrovněmi a zefektivnění globálního boje proti praní špinavých peněz prostřednictvím virtuálních aktiv.

Tato diplomová práce bude zpracovávána metodou analýzy, deskripce, analytické syntézy, právní komparace a kvalitativní analýzy. Zejména bude využívána metoda analytická a rovněž metoda deskriptivní. Dále bude používána metoda komparace, ať již k porovnání právních úprav v různých zemích, nebo k porovnání minulého stavu s tím současným. Práce vychází nejen z právní úpravy, ale také z literatury, článků a jiných zdrojů. Pomocí metody deskripce budou popsána relevantní teoretická východiska, jež se k dané problematice vztahují. Získané

informace následně budou analyzovány, a potom budou podrobeny syntéze poznatků. Poslední metodou bude dedukce, jež bude sloužit k vyvození závěrů.

K napsání této diplomové práce mě inspiroval můj profesní život v bankovním sektoru, kde se v útvaru Compliance rovněž věnuji i problematice praní špinavých peněz v souvislosti s virtuálními aktivy. Jedná se stále o aktuální problém, který je potřeba řešit.

1. Virtuální aktiva

Pojem virtuální aktivum (angl. virtual asset) zavedl v roce 2018 Finanční akční výbor (FATF), mezinárodní mezivládní organizace, která je považována a obecně uznávána za světového zakladatele standardů a doporučení v oblasti boje proti praní špinavých peněz. Jedná se o pojem, který je v současné době specificky používán zejména pro oblast právní úpravy opatření proti praní špinavých peněz a financování terorismu. Doporučení FATF virtuální aktiva definují jako „digitální vyjádření hodnoty, která může být digitálně obchodována nebo převáděna a může být použita pro platební nebo investiční účely“ s tím, že virtuální aktiva nezahrnují digitální vyjádření fiat měn, cenných papírů a jiných finančních statků, které jsou adresovány na jiných místech doporučení FATF.¹ Virtuální aktiva tedy představují jakousi zbytkovou kategorii pro jakákoliv digitální aktiva nesoucí hodnotu. Finanční akční výbor při definování virtuálních aktiv staví na jejich účelu, tedy že se jedná o digitální vyjádření hodnoty, jež je možné využít k platbám nebo investicím. Nutno podotknout, že v současné době neexistuje univerzální a jednotná definice virtuálních aktiv, ale na úrovni FATF existuje snaha o to, aby definice virtuálních aktiv obsažené v jednotlivých národních úpravách odpovídaly definici uvedené v doporučeních FATF.

Zákonná definice pojmu virtuální aktiva je obsažena také v zákoně č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů (AML zákon), který ji v souladu s doporučeními FATF rozšířil a nahradil dřívější pojem virtuální měna. Český AML zákon virtuální aktivum definuje jako „elektronicky uchovatelnou nebo převoditelnou jednotku, která je způsobilá plnit platební, směnnou nebo investiční funkci“ s tím, že virtuální aktiva rovněž nezahrnují výslovně jmenované výjimky (např. cenný papír, investiční nástroj, nebo peněžní prostředek podle zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů (zákon o platebním styku)).²

---

¹ DOPORUČENÍ FATF. MEZINÁRODNÍ STANDARDY V BOJI PROTI PRANÍ PENĚZ, FINANCOVÁNÍ TERORISMU A PROLIFERACE. Financial Action Task Force, s. 127 [online]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/Moneyval-Czech-FATF-Recommendations.pdf> [cit. 7.3.2023].

² § 4 odst. 9 zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů.

Rovněž v rámci výkladu pojmu virtuální aktiva nelze ignorovat pojem kryptoaktiva. Návrh nařízení o trzích s kryptoaktivy (MiCA) jimi rozumí „digitální zachycení hodnoty nebo práv, které může být převáděno a ukládáno elektronicky pomocí technologie sdíleného registru nebo pomocí podobné technologie“.³ Podle návrhu by definice kryptoaktiv měla odpovídat definici virtuálních aktiv uvedené v doporučeních FATF a je třeba definovat kryptoaktiva co možná nejširším způsobem, aby byly podchyceny všechny druhy kryptoaktiv, které v současnosti nespádají do působnosti právních předpisů Evropské unie.

V rámci finančně právní regulace na úrovni EU tedy naopak převládá práce s termínem kryptoaktiva. Nelze však vyloučit, že někdy v budoucnu například dojde k posunu k definici virtuálních aktiv. Ve světě existuje velké množství různých klasifikací, nejčastěji je zvykem používat dělení volně zastupitelných (vzájemně zaměnitelných) kryptoaktiv podle jejich funkce využití, a to na:

- 1) platební/převodní/měnové tokeny (tzv. payment tokeny – běžně označované jako virtuální měny či kryptoměny);
- 2) investiční tokeny (tzv. asset tokeny – typicky spojené s majetkovými právy nebo právy obdobnými právům na výplatu dividend); a
- 3) užitkové tokeny (tzv. utility tokeny – umožňují především přístup k produktu či službě).⁴

V současnosti tedy neexistuje společná mezinárodní taxonomie kryptoaktiv a rovněž jednotlivá kryptoaktiva někdy mohou spadat naráz pod více ze tří uvedených kategorií. Zvláštní skupinu nakonec představují nezaměnitelné tokeny (tzv. non-fungible tokeny, zkráceně NFT), které představují unikátní a rozpoznatelné vyjádření virtuálního aktiva či hmotného aktiva (převedeného do digitální formy).⁵

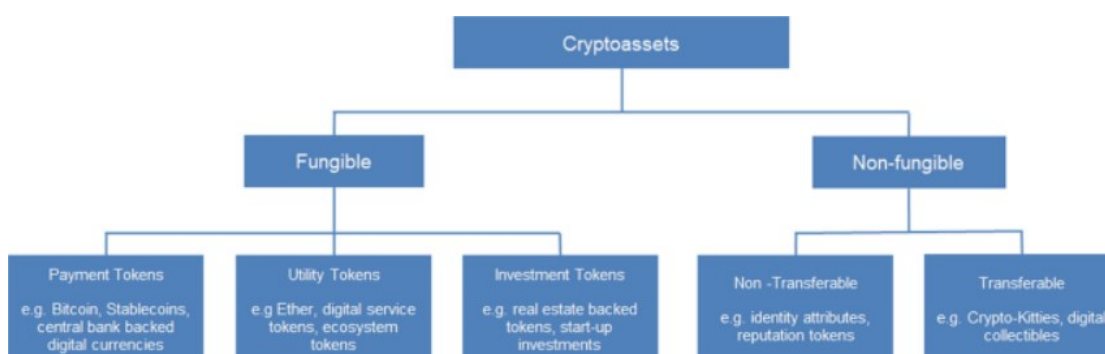
---

³ Návrh NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY o trzích s kryptoaktivy a o změně směrnice (EU) 2019/1937. [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020PC0593&from=CS> [cit. 7.3.2023].

⁴ PHOENIX INVESTOR RADÍ – Pozor na investiční rizika spojená s koupí různých kryptoaktiv! Phoenix Investor, 1.4.2021 [online]. Dostupné z: <https://www.phoenix-investor.cz/news/phoenix-investor-radi-pozor-na-investicni-rizika-spojena-s-koupi-ruznych-kryptoaktiv/> [cit. 11.3.2023].

⁵ NFT a autorské právo. Cisek, advokátní kancelář s.r.o., 7.1.2022 [online]. Dostupné z: <https://akcisek.cz/cs/blog/nft-a-autorske-pravo> [cit. 11.3.2023].

Schéma č. 1: Taxonomie kryptoaktiv

Zdroj: ARSLANIAN, H., FISCHER, F. A High-Level Taxonomy of Crypto-assets. In: The Future of Finance. Palgrave Macmillan, Cham, 16.7.2019 [online]. Dostupné z: https://media.springernature.com/lw685/springer-static/image/chp%3A10.1007%2F978-3-030-14533-0_12/MediaObjects/459380_1_En_12_Fig1_HTML.png.

Ačkoli Doporučení FATF nemají charakter mezinárodní smlouvy, jsou celosvětově uznávaným standardem pro oblast boje proti praní peněz. Tento fakt dokládá například zakotvení definice virtuálních aktiv obsažené v Doporučeních FATF do právního řádu jednotlivých států. Definice virtuálního aktiva je poměrně široká, nedává nám však klíč k pochopení, co to vlastně virtuální aktiva jsou. Virtuální aktiva lze jen stěží pochopit bez porozumění základním pojmům a technologii, která s nimi souvisí.

1.1. Technologické aspekty virtuálních aktiv

V souvislosti s virtuálními aktivy se často používá velké množství technických pojmů, jež jsou s jejich existencí neodmyslitelně spojené. Pojmy jako technologie distribuovaných záznamů, blockchain, blok, hash či privátní klíč se objevují takřka v každém odborném článku, který s virtuálními aktivy souvisí. Není to žádným překvapením, jelikož výše zmiňované pojmy jsou nezbytnou součástí virtuálních aktiv. Základ představuje technologie distribuovaných záznamů (angl. distributed ledger technology, zkráceně DLT). Ale je rovněž nutné zdůraznit, že ne všechna virtuální aktiva jsou s DLT spojená.⁶

DLT je zastřešující označení používané k popisu technologií, jež v rámci databáze distribuují záznamy (informace) mezi všemi uživateli, kteří je používají. Lze je rozdělit na soukromé

⁶ KUD, Aleksandr A. Comprehensive Classification of Virtual Assets. International Journal of Education and Science, Vol. 4, No. 1, 2021, s. 70 [online]. 30. 11. 2018. Dostupné z: <https://ijes.world/files/paper-files/2021-volume-4-no-1-52/comprehensive-classification-of-virtual-assets.pdf> [cit. 8.3.2023].

a veřejné. Zatímco soukromé DLT databáze mohou uživatelé využívat pouze na základě udělení přístupu, do fungování veřejných DLT databází se může zapojit každý (typickým příkladem je Blockchain, na kterém běží nejznámější kryptoměna Bitcoin).⁷ DLT je decentralizovaná databáze, která uchovává data na distribuované bázi, bez jediného správce. Data jsou vkládána a aktualizována jednotlivými subjekty, které jsou zapojeny do databáze. Jakékoli změny mohou být zapsány a uloženy do všech zapojených zařízení, až když je odsouhlasí většina.⁸

Blockchain je tedy jen jedním z typů technologie distribuovaných záznamů a jedná se tak o podkategorii širšího pojmu DLT. Blockchain je charakteristický tím, že nemění provedené záznamy, ale záznamy se k již existujícím záznamům připojují a jsou uspořádány do bloků (tzv. řetěz bloků).⁹ Blockchain je jednoznačně nejznámějším druhem DLT. Je to zejména tím, že je spojen s kryptoměnou Bitcoin. Z pohledu praní špinavých peněz patří Bitcoin mezi virtuální aktiva, která jsou pro tento účel často využívána. V další části se proto zaměřím především na tuto kryptoměnu, ale také i na jiná virtuální aktiva, která jsou v rámci problematiky boje proti praní peněz relevantní (např. z pohledu anonymity).

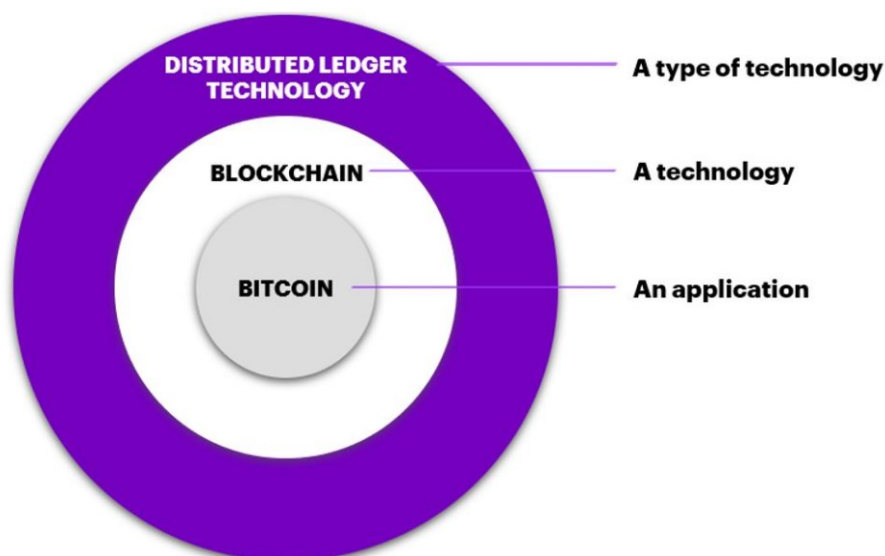
---

⁷ MOSKA, Matyáš. Jaký je rozdíl mezi pojmy Blockchain a DLT? KRYPTOMAGAZIN.cz. Bitcoin, Blockchain, zpravodajský portál o kryptoměnách [online]. 25.1.2019. Dostupné z: <https://kryptomagazin.cz/jaky-je-rozdil-mezi-pojmy-blockchain-a-dlt/> [cit. 8.3.2023].

⁸ Ministerstvo financí České republiky: Veřejná konzultace – Blockchain, virtuální měny a aktiva, s. 5 [online]. 30.11.2018. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/kapitalovy-trh/cenne-papiry/2018/verejna-konzultace-blockchain-virtualni-33613> [cit. 7.3.2023].

⁹ MOSKA, Matyáš. Jaký je rozdíl mezi pojmy Blockchain a DLT? KRYPTOMAGAZIN.cz. Bitcoin, Blockchain, zpravodajský portál o kryptoměnách [online]. 25.1.2019. Dostupné z: <https://kryptomagazin.cz/jaky-je-rozdil-mezi-pojmy-blockchain-a-dlt/> [cit. 8.3.2023].

Obrázek č. 1: Vztah DLT, Blockchainu a Bitcoinu

Zdroj: Redefining Blockchain: More than a Technology. Accenture, 13.11.2020 [online]. Dostupné z: <https://www.accenture.com/nl-en/blogs/insights/redefining-blockchain-more-than-a-technology>.

Bitcoin je decentralizovaná (tzv. peer-to-peer, zkráceně P2P) síť v internetu, která spravuje historii platebních transakcí mezi svými uzly. Základní jednotku transakce představuje Bitcoin (BTC – zkratka jednotky Bitcoinové měny). Počet Bitcoinů je omezen a nové jednotky vznikají procesem těžení. Při těžbě dochází kromě generování nových jednotek rovněž k potvrzování vlastních transakcí (tj. převodů Bitcoinů mezi jednotlivými Bitcoinovými adresami). Fungování této decentralizované sítě je založeno na konsensu pravidel. Informace od ostatních uzlů jsou akceptovány, jestliže jsou splněna všechna pravidla, jež jsou očekávána. Každý uzel tuto kontrolu provádí samostatně, neexistuje tedy žádná centrální autorita, která by měla superiorní roli. Všechny transakce spravované účetní knihy (takzvaný ledger) jsou uloženy v blockchainu, jehož data jsou všem uzlům k dispozici.¹⁰

P2P (doslova rovný s rovným) je označení typu počítačových sítí, kde si jsou všechny uzly rovnocenné. Jednotliví uživatelé (klienti) spolu komunikují přímo bez existence centrálního uzlu (tj. serveru). Na rozdíl od asymetrického modelu klient-server, s rostoucím množstvím

¹⁰ STROUKAL, Dominik a Jan SKALICKÝ. Bitcoin a jiné kryptopeníze budoucnosti: historie, ekonomie a technologie kryptoměn, stručná příručka pro úplné začátečníky. 2., rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2018, 20 s. ISBN 9788027107421.

uživatelů v P2P roste také přenosová kapacita sítě. Nevýhodu symetrie P2P naopak představuje obtížnost počátečního navázání komunikace.¹¹

Kryptoměna je typ virtuální měny využívající kryptografii. Kryptografie je matematická disciplína, která se zabývá šifrováním. Jedná se o převod zpráv do nebo z utajené podoby, jež je čitelná pouze se znalostí šifrovacího klíče. Jestliže klíč k dešifrování zprávy není stejný jako ten k jejímu zašifrování (respektive jestliže tyto dvě informace jsou oddělitelné), jde o takzvanou asymetrickou kryptografii. Poznatků kryptografie Bitcoin využívá ke svému bezpečnému fungování, a to především digitální podpis a hashovací funkce.¹²

Blok představuje nejvýznamnější datovou strukturu Bitcoinového protokolu. Kóduje množinu transakcí, které svým zahrnutím potvrzuje. Validní blok musí mít určitou kryptografickou vlastnost, jejíž splnění je náročné na výpočetní výkon. Nalezení validního bloku je důkazem o vynaloženém úsilí (tzv. koncept proof of work). Některé alternativní kryptoměny (např. Ethereum) používají odlišný koncept nazvaný proof of stake (validátoři, kteří uzamknou množství svých coinů, získají právo ověřovat transakce).¹³ Rovněž je nutné zdůraznit, že proof of work a proof of stake jsou jednoznačně nejrozšířenější, ale rozhodně nejsou bez konkurence.¹⁴

Blockchain je spojový seznam (seznam s odkazy na předky) bloků. Spojení je dosaženo obsazením hashe (krátký řetězec symbolů) předchozího bloku v datech následujícího bloku. Každý blok má tedy jednoznačně určeného předka (kromě úplně prvního bloku). Jelikož předek bloku je jeden, graf vztahů mezi bloky vypadá jako jedna dlouhá větev místy s krátkými výhonky délky 1-2. Ze všech větví (včetně výhonků), se ale v každém okamžiku pracuje jen s tou nejdělsí z nich (tj. s tou, jejíž bloky bylo nejpracněji spočítat), které se říká blockchain,

---

¹¹ STROUKAL, Dominik a Jan SKALICKÝ. Bitcoin a jiné kryptopeníze budoucnosti: historie, ekonomie a technologie kryptoměn, stručná příručka pro úplné začátečníky. 2., rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2018, 24 s. ISBN 9788027107421.

¹² STROUKAL, Dominik a Jan SKALICKÝ. Bitcoin a jiné kryptopeníze budoucnosti: historie, ekonomie a technologie kryptoměn, stručná příručka pro úplné začátečníky. 2., rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2018, 25 s. ISBN 9788027107421.

¹³ STROUKAL, Dominik a Jan SKALICKÝ. Bitcoin a jiné kryptopeníze budoucnosti: historie, ekonomie a technologie kryptoměn, stručná příručka pro úplné začátečníky. 2., rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2018, 37 s. ISBN 9788027107421.

¹⁴ VENCL, J. Proof of Work nebo Proof of Stake? Jaké typy těžby kryptoměn a dosahování konsenzu existují? Finex.cz. [online]. 24. 9. 2022. Dostupné z: <https://finex.cz/kryptomeny-proof-of-work-proof-of-stake/> [cit. 9.3.2023].

protože jde o jeden lineární řetěz. Relevantní jsou pouze bloky v blockchainu a transakce v nich zahrnuté jsou považovány za potvrzené. Tato koncepce umožňuje ukládat historii tak, že je nepřepisatelná, protože modifikace bloku prostředím řetězu by vyžadovala přepočítání všech následníků (obsahují hash předka, který se při modifikaci dat změní).¹⁵

K identifikaci příjemce platby slouží tzv. adresa (podobně jako číslo bankovního účtu v konvenčních platebních systémech). Její fyzickou reprezentací je dlouhé číslo zakódované do řetězce alfanumerických znaků. Je rovněž možné Bitcoinovou adresu vygenerovat offline (bez spolupráce sítě). Vygenerování adresy je poměrně levná operace, proto lze pro každou nesouvisející transakci generovat novou adresu, což znesnadňuje jejich stopování. Adresy uživatele a k nim příslušející klíče jsou typicky spravovány Bitcoinovou peněženkou. Uživatel může prokázat vlastnictví konkrétní adresy tím, že určitou zprávu podepíše soukromým klíčem příslušejícím k dané adrese. Peněženka je software ke správě soukromých klíčů, které přísluší k Bitcoinovým adresám uživatele. Kromě vedení účtu Bitcoinová peněženka typicky umožňuje odesílání plateb (anoncování transakcí), vedení historie transakcí či evidenci známých adres.¹⁶ Bitcoinové peněženky mohou mít rovněž podobu hardwarové peněženky (např. i papírová peněženka). Jeden z hlavních rozdílů mezi peněženkami, na který je potřeba upozornit, je mezi ukládáním v podobě „hot“ a „cold“. Ukládání označované jako hot znamená, že peněženka je připojena k internetu a na druhou stranu cold znamená, že se jedná o režim off-line.¹⁷

Transakce se považuje za potvrzenou, jestliže je obsažena v blockchainu. Čím hlouběji je obsažena, tím je bezpečnější ji pokládat za nezvratitelnou. Hloubka je počet bloků mezi blokem zahrnujícím transakci ve svých datech a blokem aktuálně těženým a nazývá se počet potvrzení.

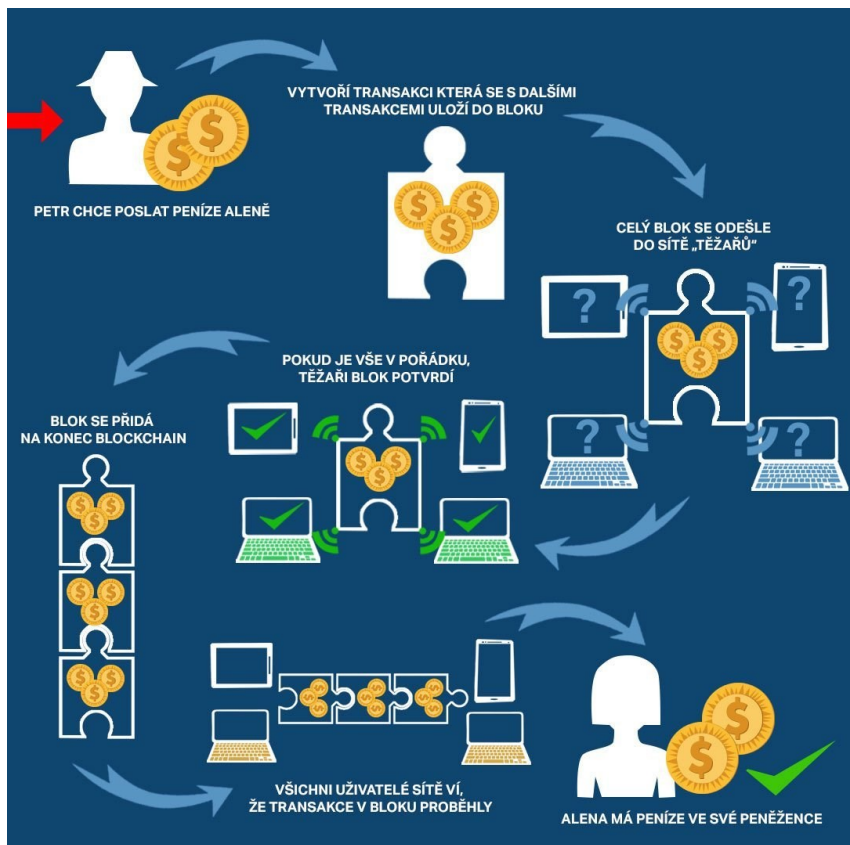
¹⁵ STROUKAL, Dominik a Jan SKALICKÝ. Bitcoin a jiné kryptopeníze budoucnosti: historie, ekonomie a technologie kryptoměn, stručná příručka pro úplné začátečníky. 2., rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2018, 28 s. ISBN 9788027107421.

¹⁶ STROUKAL, Dominik a Jan SKALICKÝ. Bitcoin a jiné kryptopeníze budoucnosti: historie, ekonomie a technologie kryptoměn, stručná příručka pro úplné začátečníky. 2., rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2018, 43 s. ISBN 9788027107421.

¹⁷ Bitcoinové peněženky. ATC Market [online]. Dostupné z: <https://www.atcmarket.cz/articles/25470> [cit. 09.03.2023].

Protože s počtem potvrzení se riziko zvrátitelnosti transakce snižuje exponenciálně, je i nízký počet dostačující pro považování transakce za nezvrátitelnou.¹⁸

Obrázek č. 2: Průběh transakcí u Bitcoinu

Zdroj: Jak se těží Bitcoin? Co je to těžba bitcoinů a jak funguje? Finex.cz [online]. Dostupné z: <https://finex.cz/jak-se-tezi-bitcoin-co-je-to-tezba-bitcoinu-a-jak-funguje/>.

Bitcoin lze například získat ve specializovaných směnárnách, na specializovaných burzách nebo prostřednictvím Bitcoinových bankomatů. Další způsobem, jak získat Bitcoin, je najít osoby, které nějaké mají, a přímo s nimi Bitcoin směnít za zákonnou měnu nebo za něco jiného.¹⁹ Součástí ekosystému tedy jsou „miners“ (tzv. těžaři – osoby, které kontrolují a potvrzují transakce v síti), „users“ (uživatelé, klienti burz a směnáren, spotřebitelé a investoři), „exchanges“ (kryptoměnové burzy a směnární, kryptoměnové platební brány)

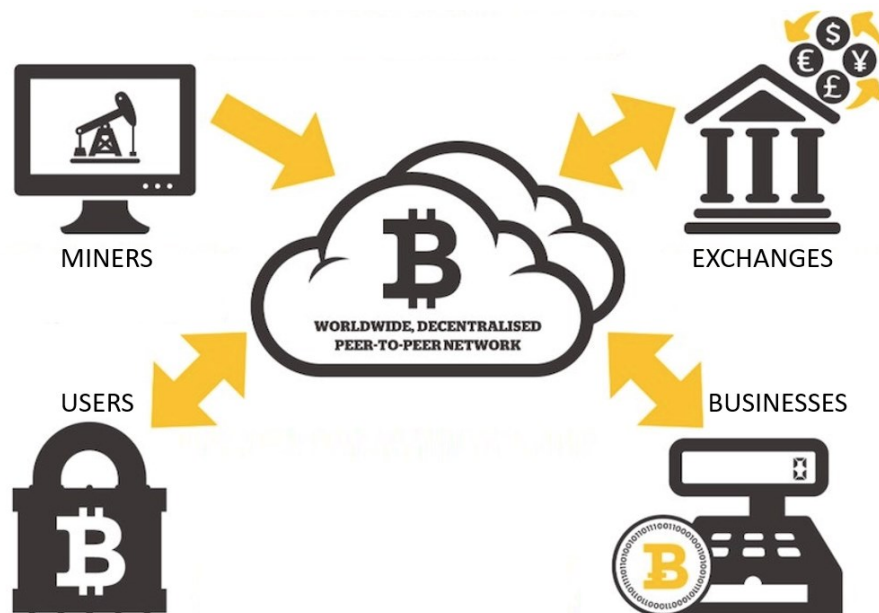
¹⁸ STROUKAL, Dominik a Jan SKALICKÝ. Bitcoin a jiné kryptopeníze budoucnosti: historie, ekonomie a technologie kryptoměn, stručná příručka pro úplné začátečníky. 2., rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2018, 82–83 s. ISBN 9788027107421.

¹⁹ STROUKAL, Dominik a Jan SKALICKÝ. Bitcoin a jiné kryptopeníze budoucnosti: historie, ekonomie a technologie kryptoměn, stručná příručka pro úplné začátečníky. 2., rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2018, 78–81 s. ISBN 9788027107421.

a „businesses“ (e-shopy a další podnikatelé, kteří přijímají kryptoměnu jako platbu za služby či zboží).

Obrázek č. 3: Subjekty ekosystému kryptoměny Bitcoin

Zdroj: Do Bitcoin and Blockchain Cryptocurrencies Require Legal Regulation and Consumer Protection? ALC [online]. Dostupné z: <https://www.alctraining.com.au/blog/do-bitcoin-and-blockchain-cryptocurrencies-require-legal-regulation-and-consumer-protection/>.

S nástupem kryptoměn a blockchain sítí se rovněž objevil pojem decentralizované finance (decentralized finance, zkráceně DeFi). Decentralizované finance (tj. soubor aplikací a projektů poskytující služby)²⁰ se od těch tradičních značně liší. Nemají žádné prostředníky a tím pádem ani instituce, jež by je samy ovládaly. DeFi stojí na decentralizovaných sítích v podobě blockchainových protokolů, do nichž se může kdykoliv kdokoliv podívat, a vztahy mezi nabízejícími a poptávajícími jsou zakomponovány do tzv. smart kontraktů (také označovány jako chytré kontrakty), které dopředu určují, co se má stát.²¹ Chytré kontrakty představují

²⁰ KRUPKA, D. Úvod do DeFi. Kurzy.cz, 7.9.2020 [online]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/zpravy/556357-uvod-do-defi/> [cit. 11.3.2023].

²¹ HOLZMAN, O. DeFi. CzechCrunch [online]. Dostupné z: <https://cc.cz/pruvodcekyptosvetem/defi/> [cit. 11.3.2023].

protokol či software, který svým způsobem dokáže nahradit standardní smlouvy v papírové podobě a vynutit jejich vypořádání.²²

1.1.1. Anonymita

Existuje obecná představa, že Bitcoin je anonymní, což ale není úplně čistá pravda. Ačkoliv je tedy spíše akcentována možnost anonymity, je to právě transparentnost, jež je mu vlastní. Jestliže je veřejný klíč (adresa) ztotožněn s konkrétní osobou, je možné identifikovat i transakce, jež tato osoba provedla. Kryptoměna Bitcoin může být teoreticky plně anonymní, ale taková anonymizace je poměrně riskantní a nákladný proces. Bitcoin je označován za pseudoanonymní. Jestliže chce osoba získat Bitcoin za koruny, není to jednoduché učinit v úplné anonymitě. Téměř všechny kryptoměnové burzy v současné době požadují prokázání totožnosti, především při nakládání s většími částkami. Pokaždé si však může osoba zakrýt obličej a vyměnit hotovost za Bitcoin s prodejcem osobně či využít Bitcoinového bankomatu (také označován jako Bitcoin ATM či Bitcoinový kiosky). Přesto je však pohyb Bitcoinů dále vidět.

Dobře to ilustruje příklad s krádeží velkého množství Bitcoinů z elektronické peněženky. Díky tomu, že je blockchain veřejný, je možné vidět, na jakou adresu ukradené Bitcoin odešly. V okamžiku, kdy by někdo z této peněženky zaplatil, je možné ho vystopovat. Z tohoto důvodu ukradené peníze velmi často končí bez hnutí na adrese, na kterou se okradené osoby čas od času v blockchainu podívají.

Skutečnou anonymitu poskytují takzvané mixéry či tumblery Bitcoinů. Existují servery, jež shromáždí velké množství Bitcoinů a poté je redistribuují mezi množství peněženek, tak že je jejich původ zamaskován (tj. umožňují promíchat Bitcoin). Proto uživatelé, kteří Bitcoin využívají jako anonymní prostředek k nelegálním cílům, mixéry poměrně často využívají. Může se tak stát, že se z mixéru osobě místo anonymního Bitcoinu vrátí Bitcoin obdrženy za nákup drog. V tomto smyslu je Bitcoin transparentní účetní kniha.

Úplná anonymita je tudíž teoreticky možná. Dále je například velmi jednoduché pro každou transakci vytvořit novou přijímací adresu. To se může hodit, pokud by osoba nechtěla, aby

---

²² KUDLÁČEK, P. Smart contracts. Co jsou to smart contracts neboli chytré kontrakty? K čemu jsou a jak fungují? Finex.cz, 22. 6. 2019 [online]. Dostupné z: <https://finex.cz/chytre-kontrakty-smart-contracts-co-jsou-a-jak-funguji/> [cit. 11.3.2023].

plátce věděl, kolik Bitcoinů a kdy prošlo přes danou peněženku. Některé peněženky takovou možnost dokonce mají automaticky. Jedná se přesně o ten druh anonymity, který si lidé oblíbili na každodenních hotovostních platbách.

Vedle Bitcoinu však vznikla řada jiných kryptoměn, jež si zakládají na anonymitě.²³ Protokol s názvem CryptoNote integruje mixér přímo do sebe. U klasického mixéru je potřeba kooperace všech, aby poskytli své podepsané výstupy do společné mixovací transakce (v transakci je možné použít také cizí výstupy). CryptoNote umožňuje vytvořit skupinu výstupů se stejnou hodnotou a každému disponentovi původních výstupů dovolit z této skupiny utratit onu hodnotu právě jednou. Celé si to je možné představit tak, že s náhodně zvolenými skupinami uživatelů se dají na hromadu mince stejné hodnoty a při placení se z nich vezmou náhodné mince ve výši daného vkladu. V podstatě se jedná o zabudovaný mixér na vstupu transakce, jež umožňuje skrývat adresu odesílatele platby. CryptoNote také umí skrývat i adresu příjemce (technika tzv. stealth addresses – vytváření náhodné jednorázové adresy pro každou transakci).²⁴ Například u Bitcoinu lze generovat jednorázové adresy pro každou platbu, v CryptoNotu není potřeba generovat jednorázové adresy ručně, jelikož se to děje automaticky. Na druhou stranu lze být i v rámci protokolu CryptoNote transparentní, jestliže to uživatel chce. Mezi kryptoměny, které jsou založené na protokolu CryptoNote, patří například Monero či Bytecoin. Kryptoměna Monero dokonce ještě rozšiřuje anonymizační schopnosti protokolu CryptoNote, umožňuje skrývat také hodnoty jednotlivých vstupů a výstupů transakcí. V Moneru tedy není vůbec nic vidět (kdo, komu, ani kolik se platilo). Kryptoměny, jejichž transakce jsou nevystopovatelné a svým uživatelům zajišťují kompletní anonymitu, jsou označovány jako tzv. privacy coins (rovněž označovány jako tzv. anonymity enhanced coins, zkráceně AEC).²⁵

CryptoNote a jeho deriváty dobře slouží jako příklady toho, jak anonymizovat kryptoměnu. Přístup se zabudováním mixéru do samotných transakcí ale není jedinou možností, jak docílit

---

²³ STROUKAL, Dominik a Jan SKALICKÝ. Bitcoin a jiné kryptopeníze budoucnosti: historie, ekonomie a technologie kryptoměn, stručná příručka pro úplné začátečníky. 2., rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2018, 108–110 s. ISBN 9788027107421.

²⁴ STROUKAL, Dominik a Jan SKALICKÝ. Bitcoin a jiné kryptopeníze budoucnosti: historie, ekonomie a technologie kryptoměn, stručná příručka pro úplné začátečníky. 2., rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2018, 150–160 s. ISBN 9788027107421.

²⁵ STEVENS, R. What Are Privacy Coins and Are They Legal? CoinDesk, 8.8.2022 [online]. Dostupné z: <https://www.coindesk.com/learn/what-are-privacy-coins-and-are-they-legal/> [cit. 11.3.2023].

zaměnitelnosti mincí. Například trochu odlišným způsobem k tomu přistupuje protokol nazvaný Zerocoin (obsahuje tzv. akumulátor – míchají se v něm mince všech) či kryptoměna Dash (pracuje s aktuální nabídkou transakcí a spojuje je do větších v reálném čase). Anonymizačních možností a jejich konkrétních implementací je tedy mnoho.²⁶

---

²⁶ STROUKAL, Dominik a Jan SKALICKÝ. Bitcoin a jiné kryptopeníze budoucnosti: historie, ekonomie a technologie kryptoměn, stručná příručka pro úplné začátečníky. 2., rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2018, 150–160 s. ISBN 9788027107421.

2. Virtuální aktiva a praní špinavých peněz

2.1. Legalizace výnosů z trestné činnosti

Legalizace výnosů z trestné činnosti je právním termínem pro běžně v praxi používané označení praní špinavých peněz, případně jen praní peněz. Cílem legalizace výnosů je přerušení stopy mezi spáchaným trestným činem a jeho výnosem, který je dále užít a má přitom zbudit zdání, jako by se jednalo o majetek získaný legální cestou. Trestněprávní rovina často tuto sféru rozšiřuje, a to také ve vztahu k majetku, který byl nabyt za jiný závadně získaný majetek apod.²⁷ Aby se jednalo o legalizaci výnosů, je podmínkou vědomost o tom, že majetek pochází z trestné činnosti.

A s jakou kriminální činností se můžeme při praní špinavých peněz setkat? Mezi druhy trestných činů, které jsou spojené s virtuálními aktivy, patří prodej regulovaných látek a jiných nelegálních předmětů (včetně střelných zbraní), podvody, daňové úniky, počítačová kriminalita (např. kybernetické útoky spojené s krádežemi a ransomware), vykořisťování dětí, obchodování s lidmi, vyhýbání se sankcím a financování terorismu. Nejčastějším způsobem zneužití v poslední době byly dva typy činností. Jedná se o nezákonné obchodování s regulovanými látkami, ať už s prodejem uskutečněným přímo ve virtuálních aktivech, nebo s využitím virtuálního aktiva pro následné vyprání peněz, a podvody, ransomwérové útoky a vydírání.²⁸

Vlastní legalizace výnosů spočívá v jednání nebo v řadě jednání, jako jsou například převody, nákupy, směny, prodeje, ukrývání, převážení nebo fígování obchodních dokladů. Majetek je v konečném důsledku prezentován jako legální příjem, nabytý například prodejem movitých či nemovitých věcí, podnikáním, výhrou, děděním či darem. Zpravidla se nejedná o jednorázovou aktivitu, typické je postupné a pozvolné rozměňování závadného majetku tak, aby tento proces budil co nejmenší pozornost veřejnosti a osob nebo jiných jednotek mapujících tuto agendu, ať už z titulu zákonem stanovené oznamovací povinnosti, nebo z titulu výkonu dozorové činnosti (např. využívání virtuálních měn, využívání daňových rájů, vystavování

---

²⁷ KARFÍKOVÁ, Marie. Teorie finančního práva a finanční vědy. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 295. ISBN 978-80-7552-935-0.

²⁸ Updated Guidance for a Risk-Based Approach to Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers. Financial Action Task Force. 28.10.2021, s. 12 [online]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf/documents/recommendations/Updated-Guidance-VA-VASP.pdf.coredownload.pdf> [cit. 5.3.2023].

fiktivních daňových dokladů či manipulace s kupní cenou věci za účelem jejího opětovného prodeje). Za nelegálně nabytý majetek je nutné považovat nejen majetek získaný přímo nelegální činností (např. spácháním majetkového trestného činu), ale rovněž majetek v podobě odměny za nelegálně prováděnou činnost (např. distribuce drog nebo nelegální obchod se zbraněmi).²⁹

Legalizace výnosů se může dopustit kdokoli, kdo má vědomí o jejich původu. Rovněž tedy i ten, kdo jinému z nedbalosti umožní zastřít původ nebo zjištění původu věci ve větší hodnotě, která byla získána trestným činem. Je tedy možné postihnout například i povinnou osobu, resp. fyzickou osobu za ni jednající, pokud neplněním nebo nedostatečným plněním povinností podle AML zákona umožní jinému nakládat s prostředky pocházejícími z trestné činnosti.³⁰

Virtuální aktiva mohou sehrát svoji roli v jakékoli fázi praní špinavých peněz. Proces praní špinavých peněz se typicky skládá ze tří fází.³¹ Mezi fáze praní peněz patří:

- a) umístění (angl. placement): např. převedení zákonné měny na kryptoměnu,
- b) vrstvení (angl. layering): např. převedení na jiná virtuální aktiva, použití mixérů virtuálních měn či velké objemy virtuálních měn se dělí na menší části uložené u různých poskytovatelů (vytvoření řetězce převodů s cílem zamést stopy původu finančních prostředků)³² a
- c) integrace (angl. integration): v rámci této fáze se prostředky, jež prošly procesem praní, vrací do dispoziční sféry pachatele ve formě zdánlivě legálního příjmu (např. volatilita hodnoty kryptoměn poskytuje vhodnou výmluvu pro náhlý příliv majetku či jeho prezentování jako výsledku podnikatelské činnosti).³³

---

²⁹ KARFÍKOVÁ, Marie. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 295. ISBN 978-80-7552-935-0.

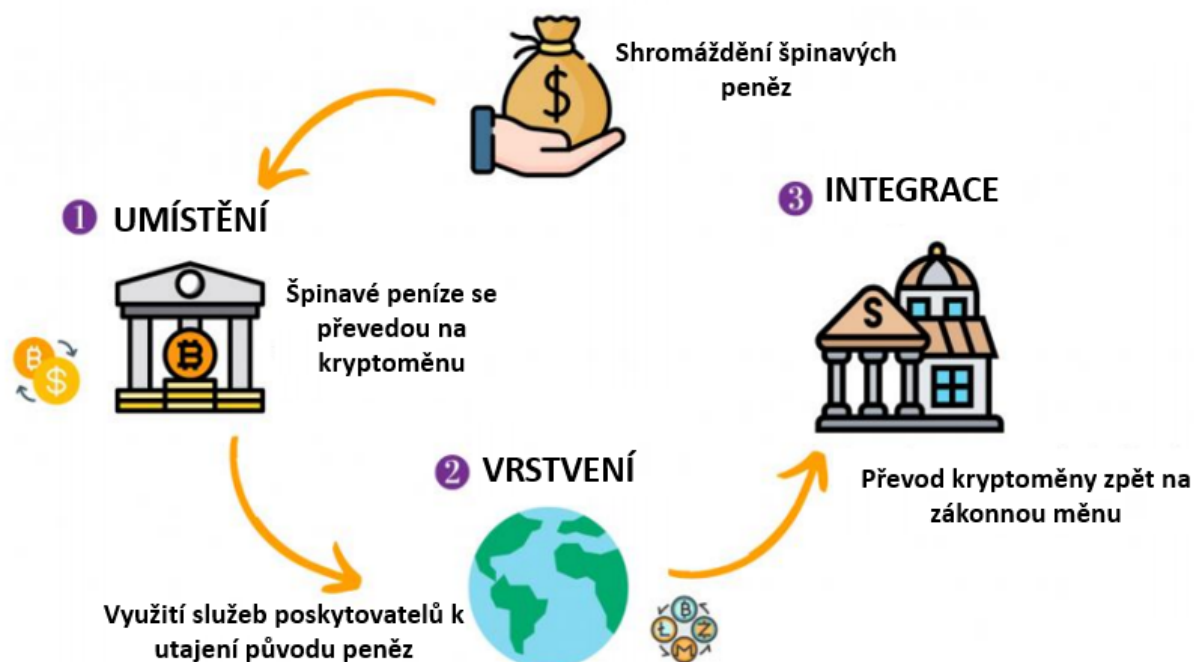
³⁰ Hlavinová, M., Pilíková, J., Kabeš, V. *Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 25-27 s. ISBN 978-80-7400-860-3.

³¹ LIŠKA, Petr. *Praní špinavých peněz v České republice*. Praha: Radix, 1997, s. 8. ISBN 80-86031-09-8.

³² Co to je praní peněz. Česká národní banka, 3.11.2020 [online]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Co-to-je-prani-penez [cit. 14.3.2023].

³³ COCHRANE, B. *Cryptocurrency Viewed Through the Three Stages of Money Laundering*. LinkedIn, 8.9.2020 [online]. Dostupné z: <https://www.linkedin.com/pulse/cryptocurrency-viewed-through-three-stages-money-brendan> [cit. 14.3.2023].

Obrázek č. 4: Jednotlivé fáze praní peněz

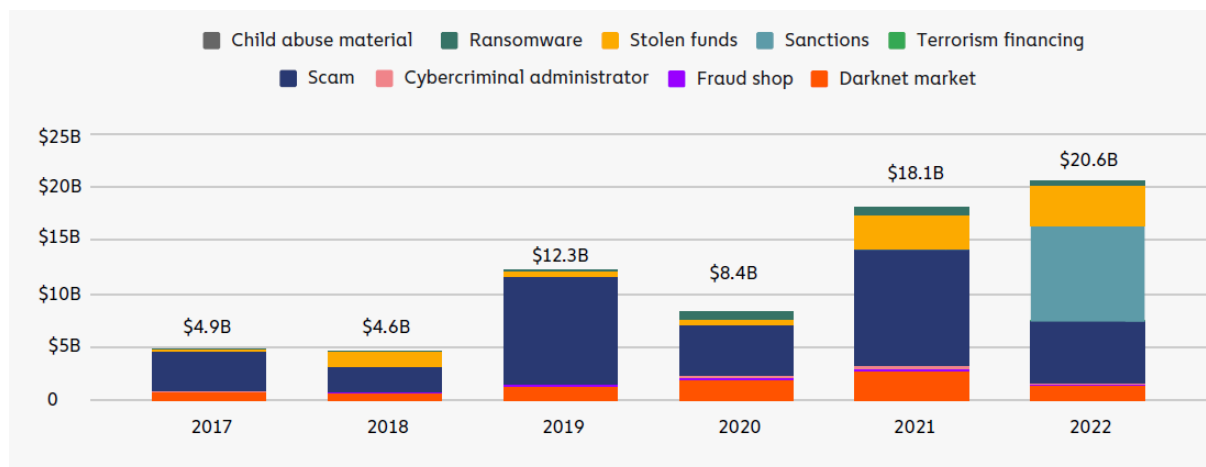

Zdroj: Cryptocurrency and Money Laundering. InsightsIAS [online]. Dostupné z: <https://www.insightsonindia.com/security-issues/money-laundering/cryptocurrency-and-money-laundering/>.

2.2. Aktuální situace

V roce 2022 kriminalita spojená s kryptoměnami dosáhla nového historického maxima. Adresy spojené s nelegální aktivitou obdržely v průběhu roku 20,6 miliard dolarů, což je nárůst oproti 18,1 miliardy dolarů v roce 2021.

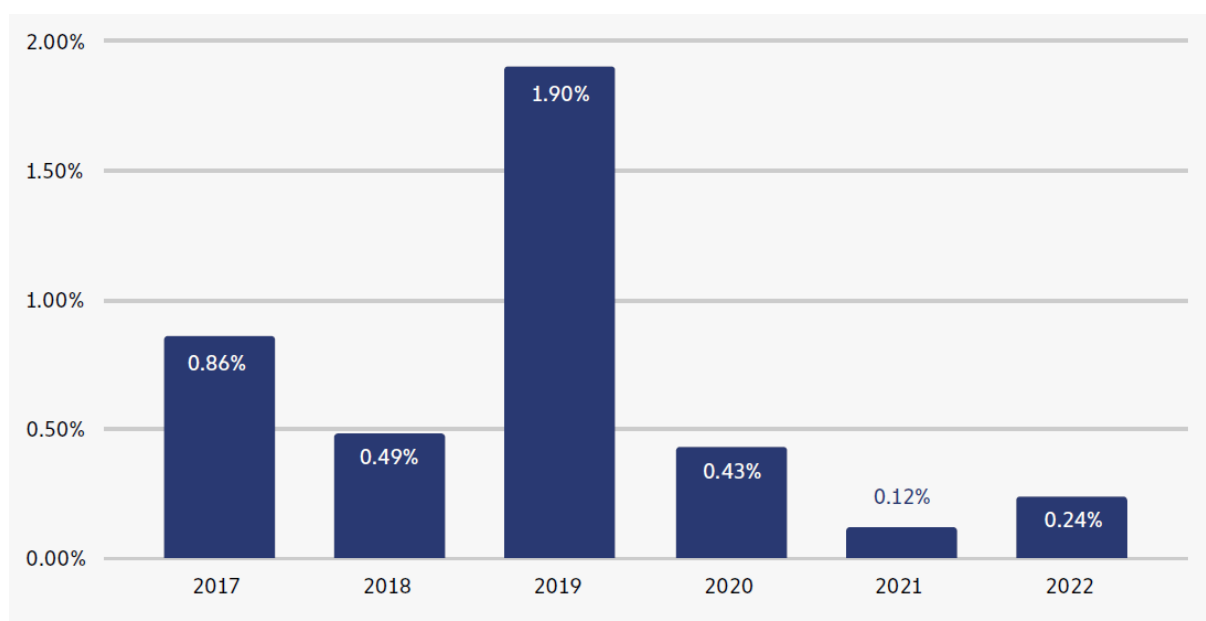
Graf č. 1: Celková hodnota kryptoměn získaných nelegálními adresami (2017 - 2022)

Zdroj: The 2023 Crypto Crime Report. Chainalysis. únor 2023 [online]. Dostupné z: <https://go.chainalysis.com/2023-crypto-crime-report.html>.

V roce 2022 nastala změna oproti letům předchozím, přibližně 43 % objemu nezákonných transakcí pocházelo z aktivit spojených se subjekty, na které se vztahují mezinárodní sankce (zejména sankce OFAC).³⁴ Je rovněž nutné podotknout, že nárůst legitimního používání kryptoměn značně převyšuje nárůst nelegální činnosti, podíl nelegální činnosti na objemu kryptoměnových transakcí nikdy nebyl nižší. Pouze rok 2022 představuje výjimku, je to způsobeno zejména probíhajícím medvědíím trhem (celkový objem transakcí klesl).

Graf č. 2: Podíl nelegálních transakcí na celkovém objemu transakcí s kryptoměnami (2017 - 2022)

Zdroj: The 2023 Crypto Crime Report. Chainalysis. únor 2023, s. 7 [online]. Dostupné z: <https://go.chainalysis.com/2023-crypto-crime-report.html>.

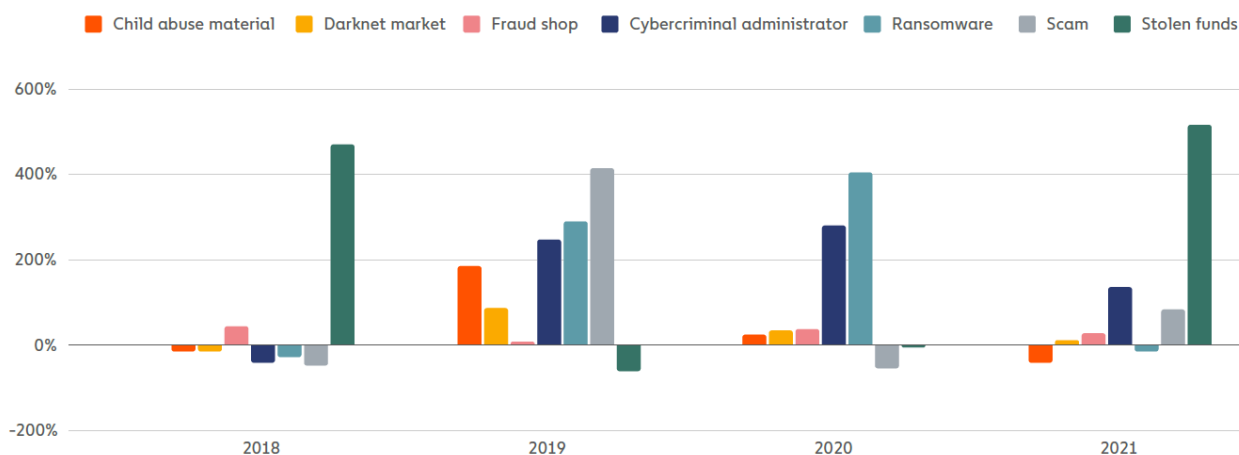
Data z posledních let naznačují, že s výjimkou roku 2019, který byl pro kriminalitu spojenou s kryptoměnami extrémně výjimečný, zejména kvůli Ponziho schématu PlusToken, se kriminalita stává stále menší součástí kryptoměnového ekosystému. Rovněž schopnost orgánů činných v trestním řízení bojovat proti kryptoměnové kriminalitě se neustále vyvíjí. V průběhu roku 2021 jsme byli svědky několika příkladů, od Americké komise pro termínované obchodování s komoditami (CFTC), která vznesla obvinění proti několika investičním podvodům, až po zásah FBI proti skupině REvil (ransomware), až po sankce Úřadu pro kontrolu zahraničních aktiv (OFAC) vůči dvěma společnostem Suex a Chatex poskytujícím služby spojené s kryptoměnami, které byly silně zapojeny do praní špinavých peněz, přijímaly finanční

³⁴ The 2023 Crypto Crime Report. Chainalysis. únor 2023, s. 5 [online]. Dostupné z: <https://go.chainalysis.com/2023-crypto-crime-report.html> [cit. 20.3.2023].

prostředky od podvodníků a dalších kyberzločinců.³⁵ V roce 2022 mezi nejvýznamnější sankcionované subjekty patřila Hydra (darknet market), Garantex (vysoce riziková kryptoburza se sídlem v Rusku) a Tornado Cash (decentralizovaný mixér).³⁶ Nutno podotknout, že Garantex na rozdíl od Hydra a Tornado Cash přesto pokračuje v činnosti beze změny, většina uživatelů se nachází v Rusku a ruská vláda americké sankce nevynucuje.³⁷ Dopad sankcí závisí zejména na jurisdikci a technických omezeních.

Graf č. 3: Meziroční procentuální změna objemu prostředků podle typu nelegální činnosti (2018-2021)

Zdroj: The 2022 Crypto Crime Report. Chainalysis. únor 2022 [online]. Dostupné z: <https://blog.chainalysis.com/reports/2022-crypto-crime-report-introduction/>.

Nejvýraznější nárůsty zaznamenaly v roce 2021 dva typy nelegálních aktivit. Odcizení finančních prostředků a podvody (především kryptopodvody typu „rug pull“ – vybrání peněz od investorů na podvodný projekt) mají silně rostoucí tendenci a rovněž i v roce 2022 patří na přední příčky. V obou případech hraje velkou roli svět decentralizovaných financí. Mnoho investorů se pravděpodobně mohlo vyhnout ztrátě finančních prostředků, kdyby se drželi DeFi projektů, které prošly tzv. auditem kódu (audit programového kódu smart kontraktu, který potvrzuje, že pravidla kontraktu jsou striktní a neobsahují žádné mechanismy, které by

³⁵ The 2022 Crypto Crime Report. Chainalysis. únor 2022, s. 4 [online]. Dostupné z: <https://blog.chainalysis.com/reports/2022-crypto-crime-report-introduction/> [cit. 1.11.2022].

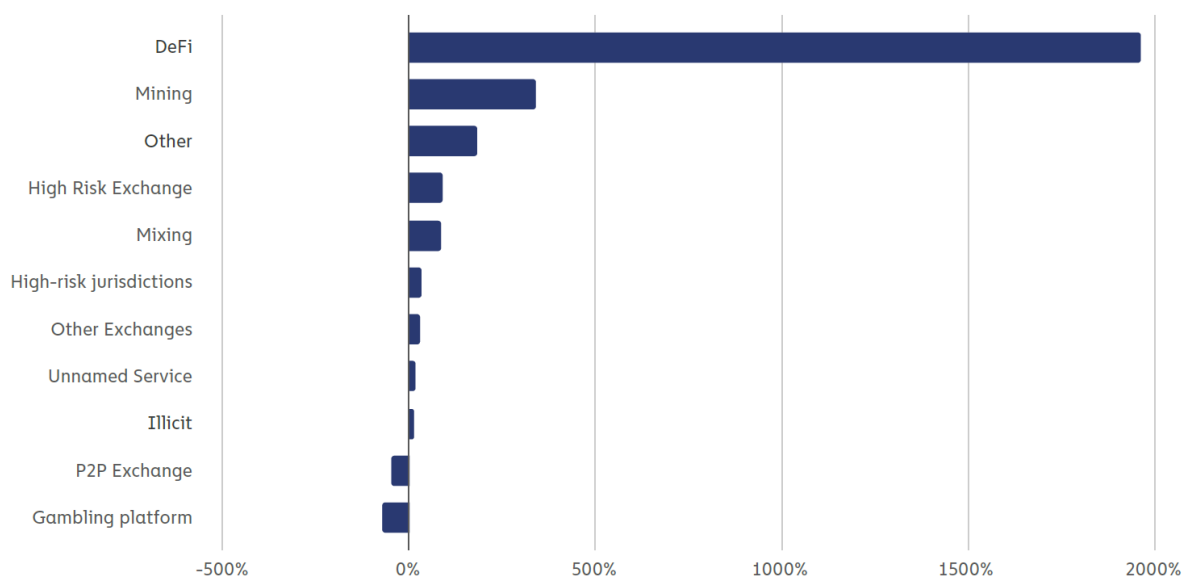
³⁶ The 2023 Crypto Crime Report. Chainalysis. únor 2023, s. 14 [online]. Dostupné z: <https://go.chainalysis.com/2023-crypto-crime-report.html> [cit. 20.3.2023].

³⁷ The 2023 Crypto Crime Report. Chainalysis. únor 2023, s. 19 [online]. Dostupné z: <https://go.chainalysis.com/2023-crypto-crime-report.html> [cit. 20.3.2023].

umožňovaly vývojářům zcizit prostředky investorů), nebo kdyby decentralizované burzy před uvedením tokenů na burzu vyžadovaly audit kódu.

Byl také zaznamenán významný nárůst používání protokolů DeFi k legalizaci výnosů z trestné činnosti, což je praxe, která byla zaznamenána již v roce 2020 a která se stala rozšířenější v roce 2021. Níže uvedený graf se zabývá nárůstem objemu nezákonných finančních prostředků přijatých prostřednictvím různých typů služeb v roce 2021 ve srovnání s rokem 2020.

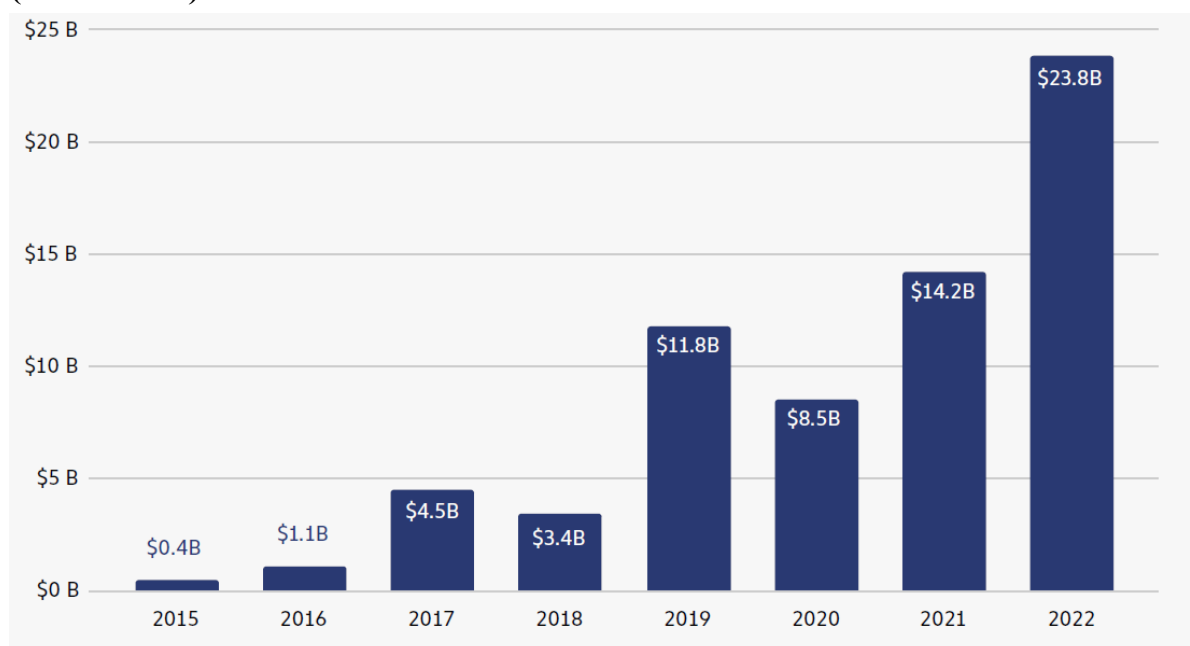
Graf č. 4: Meziroční procentuální nárůst hodnoty získané službou z nelegálních adres (2020 - 2021)

Zdroj: The 2022 Crypto Crime Report. Chainalysis. únor 2022 [online]. Dostupné z: <https://blog.chainalysis.com/reports/2022-crypto-crime-report-introduction/>.

Podle hrubých odhadů Chainalysis se k začátku roku 2022 na adresách spojených s kriminální aktivitou nacházely kryptoměny přibližně v hodnotě 10 miliard dolarů. Většina těchto prostředků je spojena s krádežemi kryptoměn, o zbytek se pak podobným dílem dělí podvody a trhy na darknetu. Samostatnou kapitolu představují podvody spojené s fenoménem NFT, které rovněž představují nástroj pro praní peněz, který byl v druhé polovině roku 2021 na rychlém vzestupu.

Graf č. 5: Celková hodnota vypraných kryptoměn v jednotlivých letech (2017 - 2021)

Zdroj: The 2023 Crypto Crime Report. Chainalysis. únor 2023, s. 43 [online]. Dostupné z: <https://go.chainalysis.com/2023-crypto-crime-report.html>.

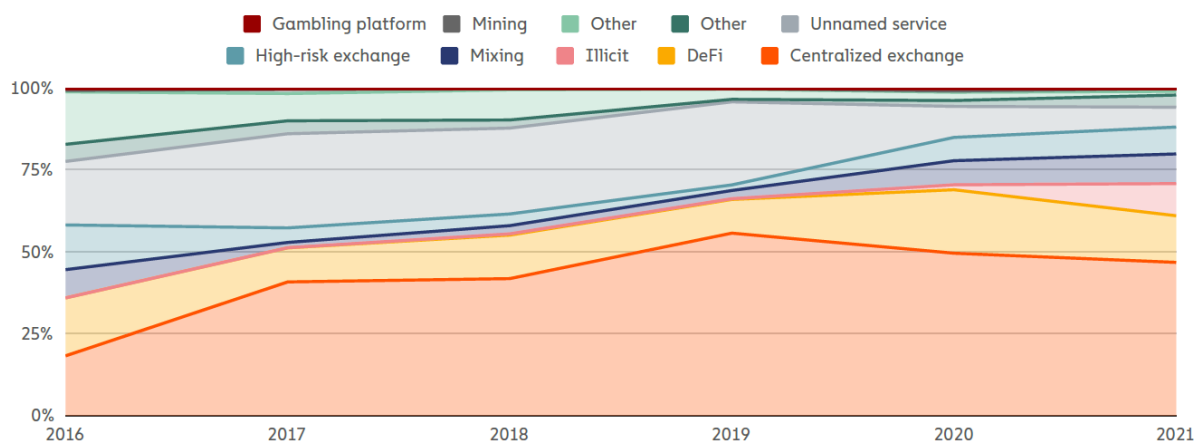
Celkově lze říct, že podle množství kryptoměn odeslaných z nelegálních adres na adresy poskytovatelů služeb, vyprali kyberzločinci v roce 2022 kryptoměny v hodnotě 23,8 miliardy dolarů. Jedná se o 68% nárůst praní špinavých peněz oproti roku 2021, ačkoli takový nárůst není překvapivý vzhledem k výraznému nárůstu legálních i nelegálních aktivit v této oblasti. Je nutné poznamenat, že tato čísla zohledňují pouze prostředky pocházející z tzv. kryptoměnové trestné činnosti, což znamená kybernetickou trestnou činnost, jako je např. prodej na darknetovém trhu nebo útoky ransomwaru, při nichž jsou zisky prakticky vždy získávány v kryptoměně (hlavně v Bitcoinu, ale trendem v poslední době je používání více anonymních aktiv, jakým je například Monero), nikoli ve fiat měně. Je obtížné změřit, jak velké množství fiat měn pocházející z off-line trestné činnosti (například tradičního obchodu s drogami) je dále převedeno na kryptoměnu a vypráno. Pro srovnání, Úřad OSN pro drogy a kriminalitu odhaduje, že každý rok se vypere 800 miliard až 2 biliony dolarů ve fiat měnách, což představuje až 5 % celosvětového HDP.³⁸

Největší rozdíl mezi praním špinavých peněz ve fiat měnách a v kryptoměnách spočívá v tom, že díky transparentnosti blockchainů je možné snadněji vysledovat, jakým způsobem

³⁸ Money Laundering. UN Office of Drugs and Crime [online]. Dostupné z: <https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/overview.html> [cit. 1.11.2022].

zločinci kryptoměny přesouvají mezi peněženkami a službami ve snaze převést své finanční prostředky na hotovost. Na jaké druhy kryptoměnových služeb se zločinci při této činnosti spoléhají?

Graf č. 6: Místa, kam směřují finanční prostředky z nelegálních adres (2016 - 2021)

Zdroj: The 2022 Crypto Crime Report. Chainalysis. únor 2022 [online]. Dostupné z: <https://blog.chainalysis.com/reports/2022-crypto-crime-report-introduction/>.

Poprvé od roku 2018 neobdržely centralizované burzy většinu prostředků zaslanych z nelegálních adres, ale obdržely pouze 47 %. Stále však zůstávají největším příjemcem nelegálních kryptoměn. Protokoly DeFi v roce 2021 obdržely 17 % všech finančních prostředků odeslaných z nelegálních peněženek, což je nárůst oproti 2 % v předchozím roce. Těžební pooly, vysoce rizikové burzy a mixéry rovněž zaznamenaly výrazný nárůst objemu prostředků získaných z nelegálních adres. Významnou roli v rámci praní peněz prostřednictvím virtuálních aktiv mají služby, které umožňují směnu kryptoměn za fiat měny (např. centralizované burzy nebo P2P burzy), prostředky pak již nelze dohledat prostřednictvím analýzy blockchainu, ale pouze pomocí tradičních vyšetřovacích metod (směřují tam často i prostředky z DeFi).³⁹

V roce 2021 bylo rovněž praní špinavých peněz v kryptu silně koncentrované (pouze 583 adres obdrželo více než polovinu nelegálního krypta). Tento trend pokračoval i v roce 2022.

Je nutné podotknout, že není možné zjistit veškerou aktivitu v oblasti praní špinavých peněz měřením hodnoty odeslané ze známých adres spojených s kriminální aktivitou. Někteří zločinci používají kryptoměny k praní peněz z trestných činů, které se odehrávají offline, a také existuje

³⁹ The 2023 Crypto Crime Report. Chainalysis. únor 2023, s. 42 [online]. Dostupné z: <https://go.chainalysis.com/2023-crypto-crime-report.html> [cit. 21.3.2023].

řada používaných adres spojených s kriminální aktivitou, které ještě nebyly identifikovány. Na druhou stranu lze například za pomoci analýzy transakční historie zjistit, že se uživatelé snažili vyhnout kontrolám dodržování předpisů. Například podle tzv. Travel Rule, musejí kryptoměnové společnosti v mnoha zemích provádět kontroly dodržování předpisů, reporting a sdílet informace týkající se transakcí v hodnotě nad 1 000 amerických dolarů. Jak se dalo očekávat, adresy spojené s kriminální aktivitou posílají vysoký počet převodů na burzy těsně pod touto hranicí.⁴⁰

Rovněž i finanční zpravodajská jednotka České republiky (Finanční analytický úřad, zkráceně FAÚ) uvedl ve výroční zprávě, že v této oblasti je zřejmý výrazný nárůst. V roce 2021 evidoval celkem 278 případů, v rámci kterých bylo jako technika legalizace výnosů z trestné činnosti zjištěno zneužití virtuálních aktiv, nebo bylo z obsahu šetření zřejmé, že se zneužitím virtuálních aktiv souvisí. V roce 2020 bylo evidováno 140 případů a v roce 2019 případů 130. V roce 2021 tyto výnosy pocházely nejčastěji z kybernetické trestné činnosti, respektive z trestné činnosti prováděné v rámci kybernetického prostředí (např. phishing nebo vishing).⁴¹

Závěrem této kapitoly bych chtěl zdůraznit, že se rovněž vyšetřovacími orgány v roce 2022 nadále dařilo zabavovat kryptoměny, přičemž útvar pro vyšetřování trestné činnosti IRS (angl. Internal Revenue Service) oznámil, že v minulém roce zabavil digitální aktiva v hodnotě 7 miliard dolarů, což je více než dvojnásobek částky zabavené v roce 2021.⁴²

2.3. Příklady zneužívání virtuálních aktiv pro účely praní peněz

Praní špinavých peněz za použití DeFi protokolu je prvním příkladem, který dobře ilustruje schopnost virtuálních aktiv být nástrojem pro praní peněz. V květnu 2021 jeden či více hackerů zneužilo chybu v kódu a ukradlo z protokolu kryptoměny v hodnotě více než 30 milionů dolarů (především token SPARTA). Hacker pak velkou část těchto prostředků převedl na anyETH a anyBTC, které jsou postavené na samostatných blockchainech. Některé z těchto anyBTC pak

---

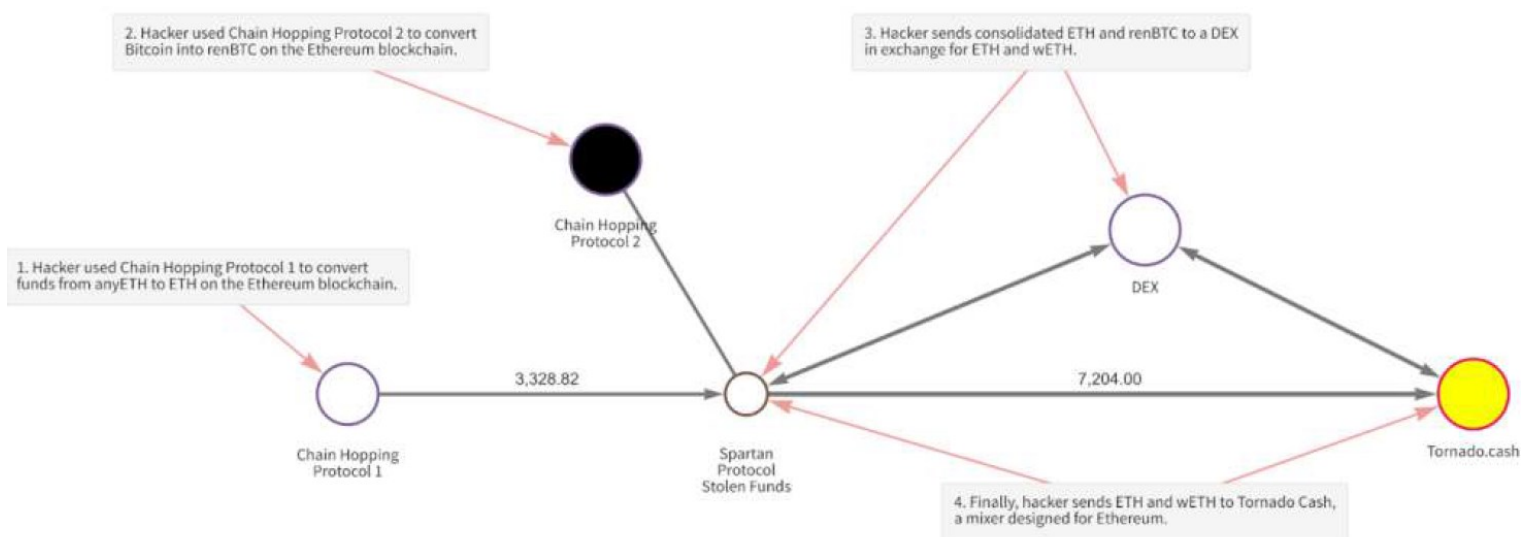
⁴⁰ The 2022 Crypto Crime Report. Chainalysis. únor 2022, s. 13 [online]. Dostupné z: <https://blog.chainalysis.com/reports/2022-crypto-crime-report-introduction/> [cit. 1.11.2022].

⁴¹ Výroční zpráva 2021. Finanční analytický úřad, 2022 [online]. Dostupné z: <https://www.financnianalytickurad.cz/files/vyrocní-zpráva-financniho-analytickeho-uradu-za-rok-2021.pdf> [cit. 21.3.2023].

⁴² The 2023 Crypto Crime Report. Chainalysis. únor 2023, s. 53 [online]. Dostupné z: <https://go.chainalysis.com/2023-crypto-crime-report.html> [cit. 21.3.2023].

byly vyměněny za Bitcoin, čímž se přesunuly do Bitcoinového blockchainu. Pomocí dvou protokolů DeFi, které se specializují na transakce napříč blockchainya, hackeři převedli prostředky na blockchain Ethereum, do Ethereum a renBTC (token postavený na síti Ethereum a vázaný na Bitcoin). Tyto prostředky pak hacker poslal na decentralizovanou kryptoměnovou burzu (tzv. DEX), kde je vyměnil za nové Ethereum a wETH (tokenizovaná verze Etherea). Nakonec hacker tyto prostředky poslal do Tornado Cash, mixéru pro Ethereum blockchain. Zatímco většina těchto transakcí proběhla ve dnech bezprostředně následujících po hacknutí na začátku května, několik se jich uskutečnilo o několik měsíců později, přičemž hacker pokračoval v praní peněz i v říjnu roku 2021. U centralizovaných služeb by k tomu docházelo s menší pravděpodobností. Na rozdíl od protokolů DeFi obvykle při registraci žádají zákazníci o informace související s KYC a mají také větší možnost zmrazit prostředky z podezřelých zdrojů. Spartan Protocol hack je skvělým příkladem toho, proč je DeFi přitažlivé jako nástroj pro praní špinavých peněz. Orgány činné v trestním řízení se budou muset zdokonalit v analýze transakcí DeFi, aby mohly takové případy odhalit. Rovněž týmy, které stojí za protokoly DeFi, musí také pracovat na tom, aby jejich produkty nebyly zneužívány kyberzločinci. Jedním ze způsobů, jak toho mohou dosáhnout, je prověřování peněženek, které komunikují s jejich smart kontrakty, na přítomnost předchozí transakce se známými adresami spojenými s kriminalitou.

Schéma č. 2: Spartan Protocol hack

Zdroj: The 2022 Crypto Crime Report. Chainalysis. únor 2022 [online]. Dostupné z: <https://blog.chainalysis.com/reports/2022-crypto-crime-report-introduction/>.

Dalším příkladem je případ praní peněz z drog pomocí Bitcoinů. Schéma bylo jednoduché. Skupina dodávala drogy po celé severní Anglii a distribuovala je dealerům, kteří je pak prodávali za hotovost, která byla později doručena zpět zločinecké skupině. Kurýr pak vyzvedl hotovost a doručil ji do banky brokerovi, který zařídil, aby byly peníze převedeny na Bitcoin. Broker pak Bitcoin odeslal na adresu určenou zločineckou skupinou, přičemž si vzal malou 4% provizi. Prostředky byly nakonec odeslány na OTC (tj. Over-the-counter) službu vnořenou do známé kryptoměnové burzy. Skupina pro závažnou a organizovanou trestnou činnost manchesterské policie odhalila roli Bitcoinu v praní špinavých peněz poté, co zastavila jednoho z kurýrů, kterého předtím pozorovala při vybírání hotovosti z úkrytu, a našla v jeho vozidle ukrytých 170 000 liber v hotovosti. Policie podezřelého zatkla pro praní špinavých peněz a zabavila mu dva mobilní telefony. Následné digitální forenzní zkoumání těchto zařízení odhalilo různé zprávy z aplikací WhatsApp a Telegram s podrobnými informacemi o plánu, včetně Bitcoinových adres a screenshotů hashů transakcí. Díky těmto informacím mohli policisté využít analýzu blockchainu a zjistit tok finančních prostředků. Ekvivalent 174 900 liber po odečtení 4% brokerského poplatku byl odeslán v Bitcoinech na adresu uvedenou překupníky. To představuje relativně nízkou provizi ve srovnání s tradičnějšími způsoby praní špinavých peněz, což naznačuje, že praní špinavých peněz pomocí Bitcoinů by mohlo být pro zločince stále atraktivnější. Analýza dalších transakcí přinesla důkazy o tom, že kurýr pracující pro skupinu obchodníků s drogami takto vypral nejméně 1 milion liber.

Dalším případem je například ilegální server Silk Road. Jednalo se o jedno z prvních moderních darknet tržišť (angl. darknet market). Ten nabízel velké množství různých produktů, z nichž většina byly drogy, a stál a padal na možnosti obchodu v Bitcoinech. Celkové tržby za dva roky existence přesáhly miliardu dolarů, tržištěm proteklo neuvěřitelných 9,5 milionů Bitcoinů a provedlo se přes jeden milion transakcí. Podle Federálního úřadu pro vyšetřování (Federal Bureau of Investigation, zkráceně FBI) Silk Road používalo přibližně patnáct tisíc uživatelů Bitcoinu. Tvůrce Silk Road Ross Ulbricht byl v roce 2015 shledán vinným (rovněž z praní špinavých peněz) a odsouzen na doživotí. Dodnes však vznikají nové pokusy oživit tehdejší slávu ilegálního serveru Silk Road a založit silnějšího a lépe zabezpečeného

pokračovatele.⁴³ Například v roce 2022 byl největším darknetovým tržištěm Hydra Marketplace.⁴⁴

V roce 2017 se před české trestní soudy dostala pravděpodobně první kauza, ve které jednu z hlavních rolí hrály Bitcoin. Jednalo se o případ virtuálního tržiště Sheep Marketplace, které podle rozsudku Krajského soudu v Brně sp. zn. 50 T 4/2017 a rozsudku Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 5 To 8/2018 bylo naprogramováno a provozováno v anonymní síti Tor občanem České republiky. Na tomto tržišti bylo možné nabízet a nakupovat zakázané návykové látky, přičemž z uskutečněných obchodů plynula občanovy ČR provize.⁴⁵ Nejen získal provizi, ale rovněž velké množství Bitcoinů zpronevěřil.⁴⁶

Pozitivním zjištěním v posledním roce je rostoucí schopnost orgánů činných v trestním řízení zabavovat kryptoměny zločincům. V roce 2021 bylo několik takových případů. Například oddělení kriminálního vyšetřování amerického daňového úřadu IRS (Internal Revenue Service) v průběhu roku 2021 kumulativně zabavilo kryptoměny v hodnotě více než 3,5 miliardy dolarů.⁴⁷ Dále například londýnská Metropolitan Police provedla dosud největší zabavení kryptoměny ve Velké Británii, když podezřelému z praní špinavých peněz zabavila kryptoměnu v hodnotě 180 milionů liber.⁴⁸ Také v únoru 2022 Ministerstvo spravedlnosti Spojených států amerických zabavilo Bitcoin v hodnotě 3,6 miliardy dolarů, které byly

---

⁴³ STROUKAL, Dominik a Jan SKALICKÝ. Bitcoin a jiné kryptoměny budoucnosti: historie, ekonomie a technologie kryptoměn, stručná příručka pro úplné začátečníky. 2., rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2018, 52–53 s. ISBN 9788027107421.

⁴⁴ The 2023 Crypto Crime Report. Chainalysis. únor 2023, s. 72 [online]. Dostupné z: <https://go.chainalysis.com/2023-crypto-crime-report.html> [cit. 21.3.2023].

⁴⁵ PICHRT, Jan, Radim BOHÁČ, David ELISCHER, Martin KOPECKÝ a Jakub MORÁVEK, ed. Sdílená ekonomika a delikty. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 220–221. ISBN 978-80-7598-235-3.

⁴⁶ Trest 9 let za zpronevěru bitcoinů za 16 mil Kč je pravomocný. ITBiz.cz, 2019 [online]. Dostupné z: <https://www.itbiz.cz/zpravicky/trest-devet-let-za-zproneveru-bitcoinu-za-16-mil-kc-je-pravomocny> [cit. 26.3.2023].

⁴⁷ ANNUAL REPORT 2022. Internal Revenue Service [online]. Dostupné z: <https://www.irs.gov/pub/irs-pdf/p3583.pdf> [cit. 10.11.2022].

⁴⁸ Met Police seize record £18 m of cryptocurrency in London. BBC News. 13.7.2021 [online]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-england-london-57816644> [cit. 10.11.2022].

spojené s hackerským útokem na známou kryptoměnovou burzu Bitfinex v roce 2016, což je v současnosti vůbec největší objem zabavených ukradených aktiv v historii.⁴⁹

---

⁴⁹ U.S. Government Seizes Bitcoin Worth a Record \$3.6B Connected to the 2016 Bitfinex Hack. CHAINALYSIS. 8.2.2022 [online]. Dostupné z: <https://blog.chainalysis.com/reports/bitfinex-hack-seizure-arrest-2022/> [cit. 10.11.2022].

3. Boj proti praní špinavých peněz v oblasti virtuálních aktiv

Právní úprava zabývající se bojem proti legalizaci výnosů z trestné činnosti úzce souvisí s právní úpravou boje s financováním terorismu a mezinárodními finančními sankcemi, všechny patří k moderním souborům právních norem a sehrávají klíčovou úlohu ochránce základních lidských hodnot, mezinárodní bezpečnosti, mezinárodní míru a dalších s tím souvisejících aspektů (např. hladký chod mezinárodního obchodu či mezinárodního transferu kapitálu a majetku). Jsou tvořeny normami z různých právních oborů. Normy veřejnoprávní jsou v tomto ohledu početně významnější. Významnou roli má vedle finančního a trestního práva rovněž správní právo (např. přestupky), unijní právo (zejména směrnice a nařízení) a mezinárodní právo veřejné (především mezinárodní smlouvy). Pokud jde o boj proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, jedná se o hraniční oblast mezi právem finančním a právem trestním. Klade si za cíl podpořit boj proti páčání trestné činnosti jako takové, který probíhá primárně v intencích norem trestního práva. Legalizace výnosů z trestné činnosti bývá často samostatnou skutkovou podstatou trestních předpisů (rovněž i v ČR). Pro zjištění naplnění této skutkové podstaty docházelo a stále dochází k přijímání řady navazujících právních předpisů s přesahy do různých právních oborů, finanční právo nevyjímaje. Hlavním účelem a smyslem relevantní právní úpravy je zabránit činnostem, které si kladou za cíl zastřít pravý původ majetku tak, aby se tento původ navenek jevil nezávadným. Právě ve fázi provádění různých operací s cílem zastřít pravý původ majetku (tj. legalizace) primárně dochází k aplikaci norem práva boje proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, které prostřednictvím speciálních nástrojů, jako je například oznamovací povinnost vybraných osob v případě zjištění podezřelé transakce, shromažďují potřebné informace. K tomu zřízené orgány (např. Finanční analytický úřad v ČR) následně provádějí analýzu těchto informací a ve spolupráci s orgány činnými v trestním řízení původ nelegálního majetku rozkrývají.⁵⁰

Významnou roli v rámci boje proti praní peněz hraje právní regulace opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, jež se odehrává na mezinárodní, evropské a národní úrovni. Hlavním cílem zavedení preventivních právních nástrojů je dosáhnout

---

⁵⁰ KARFÍKOVÁ, Marie. Teorie finančního práva a finanční vědy. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 291–294. ISBN 978-80-7552-935-0.

ochrany finančního systému před jeho zneužitím k praní špinavých peněz a financování terorismu.⁵¹

Opatření proti praní peněz jsou důležitým regulatorním nástrojem, jejichž účelem je uchování stop po přesunech majetku, sledování jeho původu a vytvoření podmínek pro odhalování praní peněz a financování terorismu. Důvodem existence těchto opatření je předcházení nebo zabránění zneužívání finančního systému k praní peněz a financování terorismu, protože se jedná o negativní jevy, jež mohou závažně narušit stabilitu finančních systémů. Je nutné zdůraznit, že opatření proti praní peněz mají především preventivní funkci, z teritoriálního hlediska prostupují všemi úrovněmi regulace a na národní úrovni jsou zpravidla obsaženy ve speciálním právním předpise.

Principem právní úpravy opatření proti praní peněz je myšlenka, že sám finanční systém může sehrát významnou úlohu při potírání praní špinavých peněz a financování terorismu, proto mimo jiné stanovuje široký okruh tzv. povinných osob (fyzické a právnické osoby, podnikatelé i nepodnikatelé). Povinné osoby představují v boji proti praní peněz důležitý článek. Právní regulací je povinným osobám uloženo požadovat od svých klientů, se kterými vstupují do obchodních vztahů či kteří provádějí transakce, které přesahují určitou prahovou hodnotu, prokázání jejich totožnosti za účelem omezení výhody anonymity k praní peněz a financování terorismu, po stanovenou dobu uchovávat záznamy a doklady, jež se vztahují k transakcím, školit své zaměstnance a rovněž vytvořit postupy vnitřní kontroly. Základní povinností povinných osob je například povinnost neuskutečnit obchod, jestliže se klient odmítne podrobit identifikaci, neposkytne potřebnou součinnost, nebo pokud existuje pochybnost o informacích, které poskytnul, podezřelý obchod ve stanovené lhůtě oznámit příslušnému orgánu a v daných případech splnění příkazu klienta odložit. AML zákon povinným osobám ukládá například povinnost zjišťovat při poskytování svých služeb, komu finanční prostředky patří, jaký je původ těchto prostředků a jaký je důvod jejich převodů. Informace získané od klientů a jejich ověřování mohou vést k odhalení, zmrazení a následné konfiskaci ilegálně získaného majetku. Povinné osoby tak mohou odhalit a přerušit umělý řetězec transakcí zakrývající stopu mezi trestným činem a ilegálně získaným majetkem.⁵² Je nutné rovněž podotknout, že regulace

---

⁵¹ DRAŽKOVÁ, Michaela. Opatření AML v dohledu nad finančním trhem. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty, s. 7. ISBN 978-80-7400-837-5.

⁵² Co to je praní peněz. Česká národní banka, 3.11.2020 [online]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Co-to-je-prani-penez [cit. 14.3.2023].

opatření proti praní špinavých peněz dala v různých státech vzniknout různě uchopenému systému dohledu nad plněním povinností povinných osob.⁵³

Ačkoliv jsou virtuální aktiva obecně považována za vysoce rizikové, je potřeba si uvědomit, že v případě s nimi spojených rizik praní peněz je možné najít mnoho podobností s tradičními aktivy, jakými je například hotovost (např. při jednání s osobami, jež jsou držiteli virtuálních aktiv, bude podstatné například klást náležitou pozornost posouzení původu majetku a finančních prostředků klienta). Základní otázky a postupy, které se týkají posuzování rizik zůstávají v podstatě stejné bez ohledu na přítomnost virtuálních aktiv v transakci či obchodním vztahu. Přestože virtuální aktiva mohou umožňovat větší anonymitu než tradiční platební metody, jsou v určitých ohledech z důvodu využití DLT technologie transparentnější než hotovost.⁵⁴

Pro oblast AML regulace je zásadní filozofie prevence, obsahem regulace jsou tak kromě jiného ochranná opatření namířená proti vytváření ekonomických podmínek pro praní špinavých peněz. Základem boje proti ohrožení integrity finančního systému může pouze být koordinovaná celosvětová reakce, protože státy, jež nemají účinný systém boje proti praní špinavých peněz, představují pro celý světový finanční systém významné riziko, respektive globální systém boje proti praní špinavých peněz bude silný pouze tak, jak je silný jeho nejslabší článek.⁵⁵

V této části diplomové práce tedy budou analyzovány jak hard law, tak i soft law nástroje, které jsou k dispozici pro boj proti praní špinavých peněz a financování terorismu v souvislosti s virtuálními aktivy. Bude provedena podrobná analýza stávajících mezinárodních, unijních a národních právních předpisů týkajících se této problematiky a bude posouzena jejich účinnost.

---

⁵³ DRAŽKOVÁ, Michaela. Opatření AML v dohledu nad finančním trhem. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty, s. 28. ISBN 978-80-7400-837-5.

⁵⁴ NOVÁK, F. Kryptoaktiva a AML rizika. AML Academy, 14.4.2020 [online]. Dostupné z: https://www.amlacademy.eu/kryptoaktiva-a-aml-rizika/#_ftn3 [cit. 14.3.2023].

⁵⁵ DRAŽKOVÁ, Michaela. Opatření AML v dohledu nad finančním trhem. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty, s. 45. ISBN 978-80-7400-837-5.

3.1. Standardy a doporučení v oblasti boje proti praní peněz – soft law

V oblasti boje proti praní špinavých peněz a financování terorismu (AML/CFT) hrají soft law nástroje klíčovou roli. Standardy a doporučení nejsou právně závazné, ale mají silný vliv na to, jak se jednotlivé subjekty chovají a rozhodují. V oblasti boje proti praní peněz jako celku je nejvýznamnějším tvůrcem soft law na mezinárodní úrovni Finanční akční výbor. Následující kapitoly diplomové práce se budou zabývat otázkami funkcionálními i institucionálními, tedy organizační strukturou Finančního akčního výboru, jeho činnostmi a nástroji k prosazování AML politiky.⁵⁶

3.1.1. Finanční akční výbor (FATF)

Finanční akční výbor je mezivládním orgánem, který působí pod záštitou OECD. FATF byl ustaven v roce 1989 na patnáctém summitu G7 ministry členských jurisdikcí, a to v reakci na vzrůstající obavy z negativních dopadů legalizace výnosů pocházejících z prodeje drog na finanční systém.⁵⁷ Úkolem Finančního akčního výboru je vytváření komplexních standardů a propagování efektivní implementace právních, regulatorních a operativních opatření v oblasti boje proti praní špinavých peněz, financování terorismu a dalším souvisejícím hrozbám vůči integritě mezinárodního finančního systému. Finanční akční výbor ve spolupráci s dalšími institucemi a mezinárodními orgány usiluje o identifikaci hrozeb na národní úrovni se záměrem ochránit mezinárodní finanční systém před jeho zneužitím.

Členská základna Finančního akčního výboru se v průběhu času rozrostla z původních 16 členů na současných 39 členů a zahrnuje tedy nejvýznamnější finanční centra na světě. Téměř se překrývá s členskou základnou OECD. Za účelem spolehlivého dosažení implementace AML standardů, FATF úzce spolupracuje s 9 uskupeními (FATF-Style Regional Body, zkráceně FSRB), jež od roku 2004 mají statut přidružených členů a díky tomu mohou hlasovat na plenárním zasedání Finančního akčního výboru. Regionální uskupení podporují na regionální úrovni své členy v oblasti boje proti praní peněz tím, že pomáhají nastavit v souladu se standardy FATF vhodný právní a institucionální rámec. Je to nezbytné vzhledem

---

⁵⁶ DRAŽKOVÁ, Michaela. Opatření AML v dohledu nad finančním trhem. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty, s. 32. ISBN 978-80-7400-837-5.

⁵⁷ DRAŽKOVÁ, Michaela. Opatření AML v dohledu nad finančním trhem. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty, s. 33. ISBN 978-80-7400-837-5.

k rozdílnosti právních, správních a operativních soustav a finančních systémů jednotlivých regionů. Základní činností regionálních uskupení je organizace vzájemných hodnocení národních AML systémů členských zemí a jejich souladu se standardy Finančního akčního výboru, analýza typologie praní špinavých peněz a financování terorismu s přihlédnutím k regionálním specifickým a zavádění programů technické pomoci pro členské státy.⁵⁸ Například Česká republika není členem FATF, ale je členem výboru MONEYVAL (stejně jako všechny nové členské státy Evropské unie). MONEYVAL je Výbor expertů pro hodnocení opatření proti praní špinavých peněz a financování terorismu. Jedná se o mezivládní organizaci, jež vznikla v roce 1997 pod Radou Evropy. Výbor MONEYVAL vydává hodnotící zprávy, které se týkají zavádění, účinné kontroly a vynucování plnění povinností v rámci opatření proti praní špinavých peněz a financování terorismu zeměmi, jež jsou členy Rady Evropy, ale nejsou členy Finančního akčního výboru. Přidruženým členem FATF je MONEYVAL od roku 2006.

Architekturu Finančního akčního výboru dále doplňují subjekty, které mají status pozorovatele. Mezi ně rovněž patří mezinárodní organizace (např. OSN, MMF, ECB nebo Interpol). Prostřednictvím pozorovatelů, především díky mezinárodním finančním institucím a jejich robustním programům technické pomoci, má Finanční akční výbor vliv i na nečlenské státy, byť nepřímý.⁵⁹ Ve výsledku Finanční akční výbor dohromady s regionálními uskupeními vytváří tzv. globální síť FATF, která aktuálně čítá přes 200 zemí (respektive jurisdikcí, vzhledem k problematickému mezinárodnímu statutu některých států či teritorií).⁶⁰

3.1.1.1. Doporučení FATF

Doporučení FATF stanovují komplexní a konzistentní rámec opatření, jež by země měly implementovat, aby úspěšně bojovaly jak proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, tak proti financování šíření zbraní hromadného ničení. Jednotlivé státy mají různé právní, správní a operativní soustavy a rovněž různé finanční systémy, proto v boji proti těmto hrozbám nemohou přijmout stejná opatření. Doporučení FATF představují

---

⁵⁸ DRAŽKOVÁ, Michaela. Opatření AML v dohledu nad finančním trhem. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty, s. 32. ISBN 978-80-7400-837-5.

⁵⁹ DRAŽKOVÁ, Michaela. Opatření AML v dohledu nad finančním trhem. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty, s. 35. ISBN 978-80-7400-837-5.

⁶⁰ Countries. The Financial Action Task Force (FATF). Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/en/countries.html> [cit. 3.3.2023].

mezinárodní standard, jež by měly státy implementovat prostřednictvím opatření přizpůsobených jejich podmínkám.

Doporučení FATF jsou jako soft law svým charakterem pro oblast boje proti praní peněz tzv. *core principles*, protože se bezpochyby jedná o základní principy a pravidla boje proti praní peněz, jež jsou obsažena v doporučujících dokumentech nenormativní povahy vydaných mezinárodní institucí na mezinárodní úrovni. Cílem těchto doporučení je ochrana integrity finančního systému před hrozbami praní špinavých peněz a financování terorismu, které jsou způsobilé značně narušit jeho stabilitu, přičemž mezi nástroje k dosažení tohoto cíle patří pochopení a identifikace rizik, kriminalizace negativních jevů, preventivní opatření proti praní peněz, institucionální zabezpečení boje proti praní peněz a nutná mezinárodní spolupráce.⁶¹

Poskytovatelem služeb spojených s virtuálními aktivy (virtual asset service provider, zkráceně VASP) se podle Doporučení FATF rozumí „*jakákoli fyzická nebo právnická osoba, na kterou se nevztahují jiná doporučení a jako předmět podnikání vykonává jednu nebo více z uvedených činností pro jinou fyzickou nebo právnickou osobu nebo jejím jménem:*

- a) *směna mezi virtuálními aktivy a měnou;*
- b) *směna mezi jednou nebo více formami virtuálních aktiv;*
- c) *převod virtuálních aktiv (v kontextu virtuálních aktiv se převodem rozumí provedení obchodu jménem jiné fyzické nebo právnické osoby, který přesune virtuální aktiva z jedné virtuální adresy nebo účtu na jinou/ý);*
- d) *úschova a/nebo správa virtuálních aktiv nebo nástrojů umožňujících kontrolu nad virtuálními aktivy; a*
- e) *účast na nebo poskytování finančních služeb souvisejících s nabídkou emitenta virtuálních aktiv a/nebo jejich prodejem“.*⁶²

Virtuálními aktivy se podle Doporučení FATF rozumí „*digitální reprezentace hodnoty, která může být elektronicky obchodována nebo převáděna a použita pro platební nebo*

---

⁶¹ DRAŽKOVÁ, Michaela. Opatření AML v dohledu nad finančním trhem. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty, s. 45. ISBN 978-80-7400-837-5.

⁶² DOPORUČENÍ FATF. MEZINÁRODNÍ STANDARDY V BOJI PROTI PRANÍ PENĚZ, FINANCOVÁNÍ TERORISMU A PROLIFERACE. Financial Action Task Force, s. 120 [online]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/Moneyval-Czech-FATF-Recommendations.pdf> [cit. 3.3.2023].

investiční účely“.⁶³ Pojem virtuální aktivum nezahrnuje digitální reprezentaci měny, cenných papírů a jiných finančních aktiv, na něž se již vztahují jiná doporučení Finančního akčního výboru.

Podle doporučení č. 15 by státy a finanční instituce měly zjistit a vyhodnotit rizika praní špinavých peněz a financování terorismu, jež mohou vzniknout v souvislosti s rozvojem nových produktů a obchodních praktik (včetně nových způsobů jejich poskytování) a použitím nových či rozvíjejících se technologií. Hodnocení rizik by mělo předcházet jejich uvedení nebo použití a měla by být přijata vhodná opatření k řízení a snižování těchto rizik. Aby byla řízena a zmírňována rizika, která plynou z virtuálních aktiv, měly by státy zajistit to, že poskytovatelé služeb s virtuálními aktivy jsou regulováni pro účely AML a licencování či registrování a podléhají účinnému systému sledování a dodržování souladu s příslušnými opatřeními, které jsou požadované v doporučeních Finančního akčního výboru.⁶⁴

Země by měly pro účely uplatňování Doporučení FATF virtuální aktiva považovat za majetek, výnosy, finanční prostředky nebo jiné zdroje či jinou odpovídající hodnotu. A také by měly na virtuální aktiva a poskytovatele služeb virtuálních aktiv použít příslušná opatření podle Doporučení FATF.

Země by měly v souladu s doporučením č. 1 určit, posoudit a pochopit rizika ML a FT, jež vyplývají z nakládání s virtuálními aktivy a z činností či operací poskytovatelů služeb s virtuálními aktivy. Země by na základě tohoto posouzení měly uplatňovat rizikově orientovaný přístup tak, aby zajistily, že opatření předcházející či zmírňující ML a FT jsou přiměřená zjištěným rizikům. Dále by měly vyžadovat, aby poskytovatelé služeb s virtuálními aktivy identifikovali, vyhodnocovali a přijímali účinná opatření ke zmírnění svých rizik ML a FT.

---

⁶³ DOPORUČENÍ FATF. MEZINÁRODNÍ STANDARDY V BOJI PROTI PRANÍ PENĚŽ, FINANCOVÁNÍ TERORISMU A PROLIFERACE. Financial Action Task Force, s. 127 [online]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/Moneyval-Czech-FATF-Recommendations.pdf> [cit. 3.3.2023].

⁶⁴ DOPORUČENÍ FATF. MEZINÁRODNÍ STANDARDY V BOJI PROTI PRANÍ PENĚŽ, FINANCOVÁNÍ TERORISMU A PROLIFERACE. Financial Action Task Force, s. 15 [online]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/Moneyval-Czech-FATF-Recommendations.pdf> [cit. 11.11.2022].

Země a poskytovatelé služeb spojených s virtuálními aktivy by měly v rámci mitigace rizik spojených s virtuálními aktivy zohlednit následující aspekty (demonstrativní výčet):

- a) počet a hodnota převodů virtuálních aktiv; hodnota a volatilita ceny vydaných virtuálních aktiv; tržní kapitalizace; počet jurisdikcí uživatelů a počet uživatelů v každé jurisdikci; podíl na trhu plateb v každé jurisdikci; rozsah, v jakém jsou používána pro přeshraniční převody;
- b) potenciální rizika praní peněz a financování terorismu spojená s danými virtuálními aktivy a rozsah interakce platformy pro virtuální aktiva s platformami spojenými s fiat měnami;
- c) charakter platebního systému virtuálních aktiv (např. uzavřený nebo otevřený);
- d) počet a hodnota převodů virtuálních aktiv souvisejících s nezákonnými aktivitami (např. darknetová tržiště, ransomware a hacking) mezi VASP/povinnými osobami, VASP/povinnými osobami s nepovinnými osobami a rovněž pouze mezi nepovinnými osobami (tj. P2P transakce);
- e) použití anonymizačních (např. mixéry virtuálních měn) a deanonymizačních metod (např. analýza blockchainu);
- f) velikost společnosti, stávající zákaznická základna, zainteresované strany a význam přeshraničních aktivit;
- g) počet a typy VASP se sídlem v dané jurisdikci a/nebo nabízející služby osobám se sídlem v dané jurisdikci;
- h) kvalita programu VASP pro boj proti praní peněz a financování terorismu;
- i) velikost a charakter uživatelské základny VASP a přístup VASP k údajům o uživateli a jejich činnosti;
- j) povaha a rozsah produktů nebo služeb, které VASP nabízí;
- k) opatření, která mohou potenciálně snížit VASP vystavení riziku (např. omezení transakcí);
- l) zda VASP funguje výhradně online nebo formou fyzického kontaktu (např. ATM);
- m) potenciální rizika praní peněz, financování terorismu a sankcí spojená s vazbami VASP na jurisdikce;
- n) zda VASP uplatňuje travel rule;
- o) transakce s nepovinnými osobami (např. nehostované peněženky nebo VASP v jurisdikcích, kde nepodléhají regulaci a dohledu);

- p) konkrétní typy virtuálních aktiv, které VASP nabízí nebo plánuje nabízet, a jakékoli jedinečné vlastnosti jednotlivých VA, které mohou představovat vyšší riziko v důsledku možného skrytí transakcí nebo oslabení schopnosti VASP znát své zákazníky a provádět účinnou hloubkovou kontrolu klienta a další opatření proti praní peněz a financování terorismu;
- q) interakce VASP s chytrými kontrakty (tzv. smart contracts), které mohou být použity k provádění transakcí.⁶⁵

Poskytovatelé služeb spojených s virtuálními aktivy by měli podléhat licenci nebo registraci, měli by ji mít alespoň v té jurisdikci (jurisdikcích), kde jsou zřízení. Pokud je poskytovatel služeb s virtuálními aktivy fyzickou osobou, měl by mít licenci či registraci v jurisdikci, v níž má místo podnikání. Jurisdikce mohou rovněž požadovat, aby poskytovatelé služeb spojených s virtuálními aktivy, kteří nabízejí produkty či služby zákazníkům v dané jurisdikci nebo provádějí operace z dané jurisdikce, měli v této jurisdikci licenci či registraci. Příslušnými orgány by měla být přijata nezbytná právní nebo regulatorní opatření, jež pachatelům trestné činnosti nebo osobám s nimi spojeným zabrání v tom, aby byli držiteli nebo skutečnými majiteli významného či ovládajícího podílu nebo působili v řídicí funkci v poskytovateli služeb spojených s virtuálními aktivy. Zeměmi by měly být rovněž podniknuty kroky ke zjištění fyzických či právnických osob provozujících činnost poskytovatele služeb spojených s virtuálními aktivy bez požadované licence nebo registrace a měly by být vůči nim uplatněny přiměřené sankce. Je potřeba zdůraznit, že se nemusí zavádět samostatný licenční či registrační systém, pokud jde o fyzické nebo právnické osoby, které už licenci mají nebo jsou zaregistrovány jako finanční instituce v daném státě, a jež jsou na základě takové licence nebo registrace oprávněny vykonávat činnosti poskytovatele služeb spojených s virtuálními aktivy a tyto činnosti už podléhají celé řadě povinností podle Doporučení FATF.⁶⁶

Státy by dále měly zajistit, aby poskytovatelé služeb spojených s virtuálními aktivy podléhali přiměřené regulaci a dohledu nebo kontrole a aby byly účinně prováděna příslušná Doporučení

---

⁶⁵ Updated Guidance for a Risk-Based Approach to Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers. Financial Action Task Force. 28.10.2021, s. 19-21 [online]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf/documents/recommendations/Updated-Guidance-VA-VASP.pdf.coredownload.pdf> [cit. 5.3.2023].

⁶⁶ DOPORUČENÍ FATF. MEZINÁRODNÍ STANDARDY V BOJI PROTI PRANÍ PENĚŽ, FINANCOVÁNÍ TERORISMU A PROLIFERACE. Financial Action Task Force, s. 73 [online]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/Moneyval-Czech-FATF-Recommendations.pdf> [cit. 11.11.2022].

FATF, aby byly zmírňována rizika ML a FT, která z virtuálních aktiv vyplývají. Poskytovatelé služeb spojených s virtuálními aktivy by měli podléhat účinným systémům kontroly a zajištění dodržování vnitrostátních požadavků boje proti praní peněz a financování terorismu. Na poskytovatele služeb spojených s virtuálními aktivy by měl dohlížet či je kontrolovat (rizikově orientovaný dohled nebo kontrola) příslušný orgán. Nemělo by se jednat o profesní komoru. Orgány dohledu by měly mít dostatečné pravomoci (včetně oprávnění provádět kontroly na místě, vynucovat poskytování informací a ukládat sankce). Měly by mít pravomoc ukládat řadu disciplinárních a finančních sankcí, včetně pravomoci odebrat, omezit či pozastavit licenci nebo registraci poskytovatele služeb spojených s virtuálními aktivy, pokud je to relevantní.

V souladu s doporučením č. 35 by země měly zajistit, aby byly zavedeny účinné, přiměřené a dostatečně odrazující sankce, ať už občanskoprávní, správní nebo trestní, které lze uvalit na poskytovatele služeb spojených s virtuálními aktivy, kteří nedodržují požadavky boje proti praní peněz a financování terorismu. Je potřeba zdůraznit, že by se sankce neměly vztahovat pouze na poskytovatele služeb spojených s virtuálními aktivy, ale rovněž i na jejich ředitele a řídicí orgány.

Obecně platí, že preventivní opatření uvedená v doporučeních č. 10 až č. 21 (hloubková kontrola klienta a uchovávání záznamů, dodatečná opatření týkající se určitých klientů a činností, vnitřní kontrolní systém a oznámení podezřelého obchodu) se vztahují na poskytovatele služeb spojených s virtuálními aktivy stejným způsobem jako na finanční instituce se dvěma specifickými odchylkami:

- 1) Doporučení č. 10 (hloubková kontrola klienta) – prahová hodnota příležitostné transakce, nad kterou jsou poskytovatelé služeb spojených s virtuálními aktivy povinni provést hloubkovou kontrolu klienta, je 1 000 USD/EUR (namísto 15 000 USD/EUR).
- 2) Doporučení č. 16 (bezhotovostní převody) – země by měly zajistit, aby poskytovatel služeb spojených s virtuálními aktivy plátce získal a uchovával požadované a přesné informace o plátcích (jméno, adresa/ národní identifikační číslo/ identifikační číslo zákazníka/ datum a místo narození) a požadované informace o příjemci virtuálního převodu aktiv, aby výše uvedené informace poskytl poskytovateli služeb s virtuálními aktivy příjemce či finanční instituci příjemce (pokud existují) okamžitě a zabezpečeně a případně je na požádání také zpřístupnil oprávněným orgánům. Rovněž by měly zajistit, aby poskytovatel služeb spojených s virtuálními aktivy příjemce obdržel

a uchovával požadované informace o plátcí a požadované a přesné informace o příjemci převodu virtuálních aktiv (včetně adres peněženek nebo specifického referenčního čísla transakce). Stejně povinnosti platí i pro finanční instituce při přijímání či zasílání převodů virtuálních aktiv jménem klienta.⁶⁷ V kontextu virtuálních aktiv je tato povinnost označována jako tzv. travel rule.

Státy by měly rychle, konstruktivně a účinně zajistit co nejširší možnou mezinárodní spolupráci v oblasti boje proti praní peněz a financování terorismu (včetně oblasti predikativních trestných činů) v souvislosti s virtuálními aktivy. Především orgány dohledu nad poskytovateli služeb s virtuálními aktivy by měly okamžitě a konstruktivně sdílet informace se svými zahraničními protějšky, bez ohledu na povahu či statut orgánu dohledu a rozdíly v nomenklatuře nebo statutu poskytovatelů služeb spojených s virtuálními aktivy.⁶⁸

V závěru této části práce bych se chtěl zaměřit na varovné signály (tzv. red flags), které mohou pomoci odhalit praní špinavých peněz. Tyto ukazatele jsou specifické pro povahu virtuálních aktiv, ale také vykazují určitou podobnost s varovnými signály, kterými se zabývají finanční instituce (např. banky) v rámci jejich činnosti. Rovněž je nutné podotknout, že se v žádném případě nejedná o vyčerpávající seznam. Samotná přítomnost varovného signálu není nutně důvodem k podezření z praní špinavých peněz nebo financování terorismu, ale může být podnětem k dalšímu monitorování a prověřování. V konečném důsledku by měl být klient schopen poskytnout vysvětlení (např. účel transakce), které by jeho existenci ospravedlnilo. Varovné signály lze rozdělit do několika typových skupin:

- 1) příklady varovných signálů spojených s transakcemi (např. více transakcí v menší hodnotě nedosahující prahové hodnoty pro kontrolu, přijímání prostředků považovaných za odcizené (pocházejí z podezřelé adresy), okamžitý převod virtuálních aktiv k více VASP z jiné jurisdikce (např. žádný vztah ke klientovi nebo neexistující nebo slabá regulace AML/CFT), vložení virtuálních aktiv na burzu a následně dochází

---

⁶⁷ DOPORUČENÍ FATF. MEZINÁRODNÍ STANDARDY V BOJI PROTI PRANÍ PENĚŽ, FINANCOVÁNÍ TERORISMU A PROLIFERACE. Financial Action Task Force, s. 73-74 [online]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/Moneyval-Czech-FATF-Recommendations.pdf> [cit. 3.3.2023].

⁶⁸ DOPORUČENÍ FATF. MEZINÁRODNÍ STANDARDY V BOJI PROTI PRANÍ PENĚŽ, FINANCOVÁNÍ TERORISMU A PROLIFERACE. Financial Action Task Force, s. 73-74 [online]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/Moneyval-Czech-FATF-Recommendations.pdf> [cit. 3.3.2023].

k výběru/převedení na jiné aktivum, počáteční vklad neodpovídá profilu klienta (např. prostředky okamžitě převedeny), vícenásobné transakce bez obchodního významu nebo obchodně těžko vysvětlitelné transakce);

- 2) příklady varovných signálů spojených s anonymitou (např. přesun virtuálního aktiva na centralizovanou burzu a jeho okamžitá výměna za privacy coins, transakce využívající služby mixérů a tumblerů, používání bankomatů s virtuálními aktivy umístěných na vysoce rizikových místech, kde dochází ke zvýšené trestné činnosti);
- 3) příklady varovných signálů spojených s geografickým rizikem (např. VASP se sídlem ve vysoce rizikové zemi z pohledu AML/CFT (žádná regulace nebo nedostatečná opatření AML/CFT));
- 4) příklady varovných signálů spojených s profily plátce nebo příjemce (např. nesrovnalosti během procesu hloubkové kontroly klienta, odesílatel se nezdá být obeznámen s technologií virtuálních aktiv (možný bílý kůň), nákup velkého množství virtuálních aktiv, která nejsou podložena dostupným majetkem, vytváření více samostatných účtů pod různými jmény s cílem obejít omezení obchodování nebo limitů na výběry nebo transakce iniciované z IP adres ze sankcionovaných jurisdikcí, z nedůvěryhodných IP adres či IP adres, které byly dříve označeny jako podezřelé);
- 5) příklady varovných signálů spojených se zdroji finančních prostředků nebo majetku (např. finanční prostředky klienta pocházející přímo ze služeb míchání, nedostatečná transparentnost nebo nedostatečné informace o původu a vlastnících finančních prostředků, výrazně vyšší vklady a následná konverze na fiat měnu).⁶⁹

3.1.1.2. Současný stav plnění standardů FATF

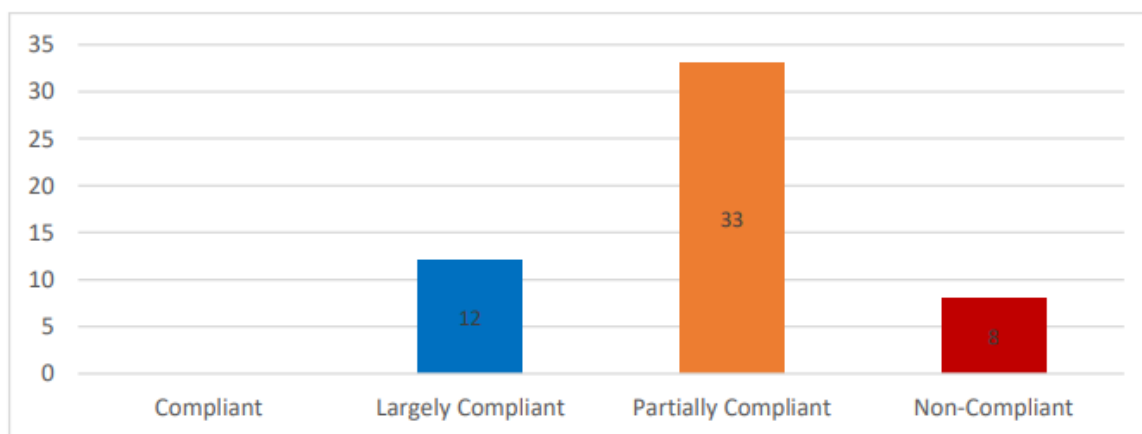
Podle údajů ze zprávy FATF převážná většina jurisdikcí, které poskytly FATF zpětnou vazbu (celkem 53), dosud plně neimplementovala doporučení č. 15, které stanovuje globální standardy AML/CFT pro virtuální aktiva a poskytovatele služeb spojených s virtuálními aktivy (jednotlivá kritéria průzkumu: hodnocení rizik a uplatňování přístupu založeného na riziku, licencování/registrace VASP, identifikace fyzických nebo právnických osob vykonávajících činnosti VASP, dohled/regulace VASP s cílem zajistit soulad s AML/CFT předpisy, stanovení

---

⁶⁹ Virtual Assets Red Flag Indicators of Money Laundering and Terrorist Financing. Financial Action Task Force. 14.9.2020, s. 5-17 [online]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Methodsand Trends/Virtual-assets-red-flag-indicators.html> [cit. 5.3.2023].

pokynů pomáhajících VASP při dodržování AML/CFT předpisů, dodržování sankčních opatření, preventivní opatření proti praní peněz a financování terorismu včetně travel rule, dodržování cílených finančních sankcí a mezinárodní spolupráce). Tato situace způsobuje, že virtuální aktiva a poskytovatelé služeb virtuálních aktiv jsou zranitelní vůči zneužití a ukazuje, že je naléhavě nutné, aby jurisdikce urychlily implementaci a dodržování pravidel.⁷⁰

Graf č. 7: Stav realizace plnění doporučení č. 15 v rámci celosvětové sítě FATF (červen 2021 až květen 2022)

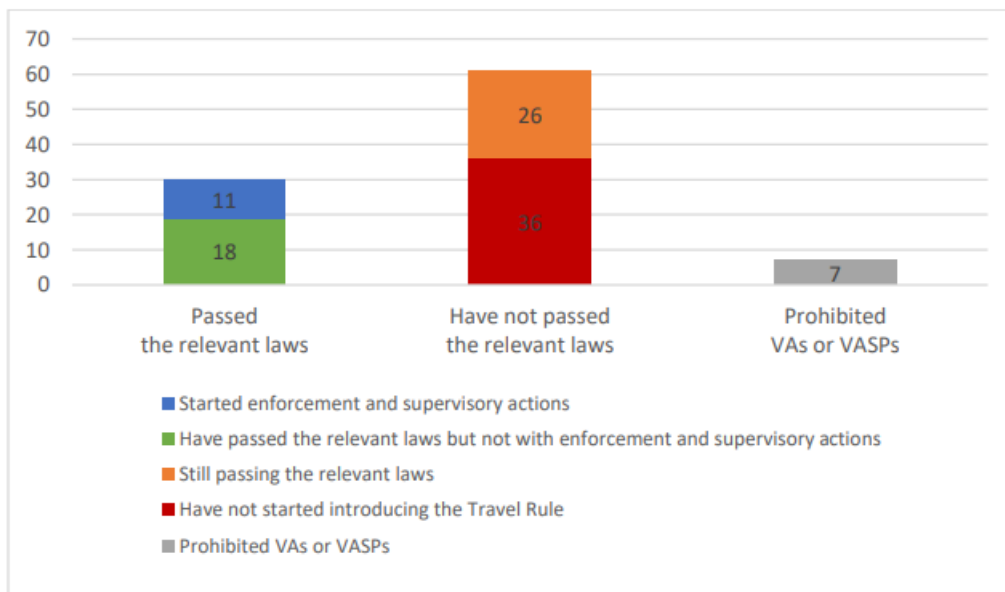
Zdroj: Targeted Update on Implementation of the FATF Standards on Virtual Assets/VASPs. Financial Action Task Force (FATF). 2022, s. 8 [online]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Targeted-update-virtual-assets-vasps.html>.

Co se týče travel rule, jurisdikce, které poskytly FATF zpětnou vazbu (celkem 98), rovněž dosáhly pouze omezeného pokroku v zavádění travel rule. Při zavádění travel rule se jurisdikce a soukromý sektor setkaly s problémy při jeho realizaci, a to zejména mezi jurisdikcemi, které regulují virtuální aktiva a poskytovatelé služeb spojených s virtuálními aktivy, a těmi, které je neregulují (tzv. sunrise issue). Kromě toho jurisdikce do určité míry přistupují k požadavkům travel rule odlišně, jak to umožňují standardy FATF (tj. přístupy k nehostovaným peněženkám (např. ověření identity vlastníka nehostované peněženky nebo provedení zesílené hloubkové kontroly), pravidla ochrany údajů, množství informací doprovázejících převody VA nebo různé prahové hodnoty). Například některé jurisdikce umožňují transakce mezi VASP a zahraničními nelicencovanými či neregistrovanými protistranami nebo nevyžadují, aby VASP poskytoval informace související s travel rule zahraničním nelicencovaným či neregistrovaným protistranám. Je rovněž nutné podotknout, že již jsou k dispozici různá technologická řešení,

⁷⁰ Targeted Update on Implementation of the FATF Standards on Virtual Assets/VASPs. Financial Action Task Force (FATF). 2022, s. 2 [online]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Targeted-update-virtual-assets-vasps.html> [cit. 4.3.2023].

kteřá umožňují travel rule provádět. V současné době se pracuje na vyvinutí technických řešení nutných k dosažení interoperability mezi různými jurisdikcemi. Výše zmíněné problémy ukazují, že je potřeba, aby jurisdikce pokračovaly v koordinovaném přístupu k opatřením.⁷¹

Graf č. 8: Implementace a prosazování tzv. travel rule v jurisdikcích

Zdroj: Targeted Update on Implementation of the FATF Standards on Virtual Assets/VASPs. Financial Action Task Force (FATF). 2022, s. 11 [online]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Targeted-update-virtual-assets-vasps.html>.

FATF rovněž upozorňuje na rizika praní peněz spojená s DeFi, NFT a P2P obchodováním. Klíčovým úkolem pro jurisdikce je určit, které subjekty DeFi by měly být regulovány, a jak zajistit důsledné prosazování travel rule a dalších pravidel FATF těmito subjekty. Co se týče NFT, jurisdikce by měly uplatňovat standardy FATF pro virtuální aktiva i na NFT v případech, kdy plní stejnou funkci jako virtuální aktiva (použití k platebním nebo investičním účelům).⁷²

Zločinci se při praní výnosů z ransomwérových útoků (druh škodlivého softwaru, jehož účelem je zašifrovat, zakázat či výrazně omezit přístup k datům, zařizním nebo celým

⁷¹ Targeted Update on Implementation of the FATF Standards on Virtual Assets/VASPs. Financial Action Task Force (FATF). 2022, s. 3 [online]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Targeted-update-virtual-assets-vasps.html> [cit. 4.3.2023].

⁷² Targeted Update on Implementation of the FATF Standards on Virtual Assets/VASPs. Financial Action Task Force (FATF). 2022, s. 20 [online]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Targeted-update-virtual-assets-vasps.html> [cit. 4.3.2023].

systemům oběti, a to do té doby, dokud nebude zaplacen požadované výkupné)⁷³ i nadále spoléhají na malou skupinu poskytovatelů služeb spojených s virtuálními aktivy, kteří neplní standardy FATF a někdy jsou dokonce i komplicové, nicméně často po vyprání peněz využívají centralizované poskytovatele služeb spojených s virtuálními aktivy pro převod virtuálních aktiv do fiat měn. Kyberzločinci, kteří se zaměřují na ransomware, stále častěji používají mixéry nebo tumblery a také privacy coins k přijímání a praní svých nezákonných výnosů. Avšak stále nejběžnějším virtuálním aktivem pro tento účel zůstává Bitcoin.

V rámci boje proti těmto hrozbám uznaly jurisdikce i průmysl, že on-chain analýzy (sbírání dat z blockchainu a jejich vizualizace do uživatelsky přívětivé podoby) mohou významně pomoci praní špinavých peněz vysledovat. Nicméně odvětví rovněž uznalo, že některé problémy stále přetrvávají, zejména kvůli používání privacy coinů, opakovanému převádění na jiná virtuální aktiva prostřednictvím nedůvěryhodných poskytovatelů služeb spojených s virtuálními aktivy (tzv. chain-hopping) a nehostovaných peněženek. Aby bylo možné těmto hrozbám v budoucnu čelit, je důležité, aby jurisdikce i soukromý sektor implementovaly standardy FATF týkající se virtuálních aktiv a poskytovatelů služeb spojených s virtuálními aktivy, včetně travel rule, a umožnily tak soukromému sektoru odhalovat podezřelé subjekty a transakce.⁷⁴

Rovněž efektivní Know-Your-Customer (princip Poznej svého klienta, zkráceně KYC) je důležitou součástí systému boje proti praní špinavých peněz. Pokud jsou procesy KYC prováděny správně, mohou finančním institucím pomoci lépe pochopit a řídit rizika a zabránit praní špinavých peněz. Jedna věc je však mít silné KYC na papíře a druhá je ho provádět. Podle zprávy společnosti CipherTrace z roku 2020, která analyzovala více než 800 poskytovatelů služeb souvisejících s virtuálními aktivy (zkráceně VASP) z více než 80 zemí, má 56 % VASP na celém světě slabý či porézní KYC. Průměrné úrovně KYC v této zprávě jsou znázorněny na obrázku níže, přičemž červená barva představuje slabý KYC (závažné nedostatky v procesu KYC, umožňují vklady nebo výběry s velmi minimálním nebo žádným KYC: obvykle jen e-mailová adresa, jméno a případně telefonní číslo), žlutá porézní KYC (drobné nedostatky v procesu KYC, umožňují vklady a výběry až do určité částky s malým nebo žádným KYC)

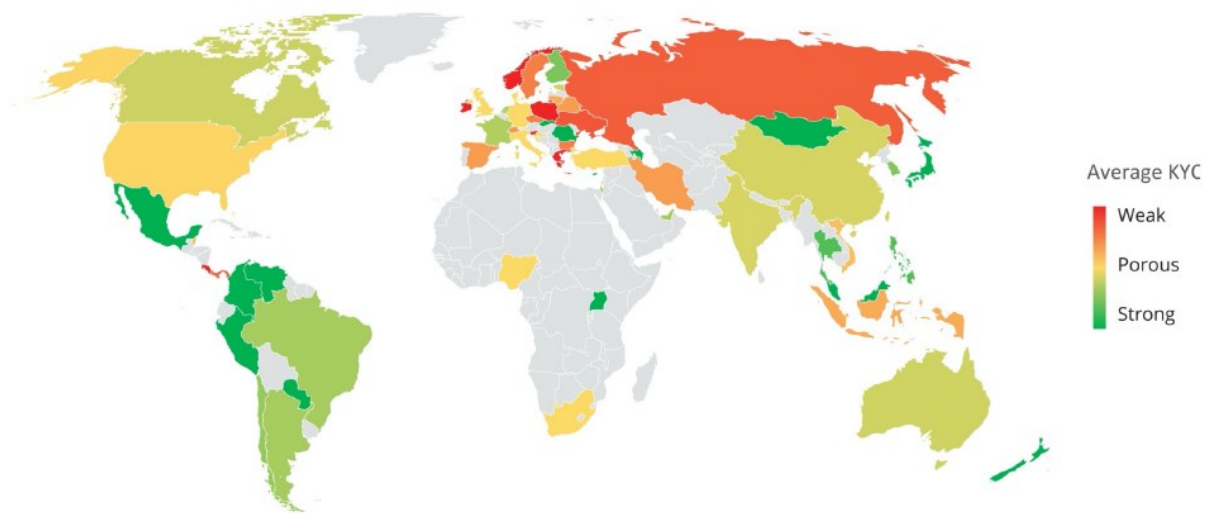
⁷³ Ransomware. ESET Internet Security [online]. Dostupné z: <https://www.eset.com/cz/ransomware/> [cit. 4.3.2023].

⁷⁴ Targeted Update on Implementation of the FATF Standards on Virtual Assets/VASPs. Financial Action Task Force (FATF). 2022, s. 22 [online]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Targeted-update-virtual-assets-vasps.html> [cit. 4.3.2023].

a zelená silnou úroveň KYC (velmi přísný proces KYC, který vyžaduje několik kroků, které je třeba dokončit, než uživatelé mohou provést vklad nebo výběr, vyžadují ověření totožnosti a prokázání adresy, některé vyžadují k dokončení procesu KYC telefonický hovor nebo video chat). Nutno podotknout, že nedostatek KYC na decentralizovaných burzách značně zvyšuje riziko praní špinavých peněz.⁷⁵

Obrázek č. 5: Průměrná úroveň KYC poskytovatelů služeb souvisejících s virtuálními aktivy podle zemí

Zdroj: CipherTrace Geographic Risk Report: VASP KYC by Jurisdiction. CipherTrace, 2020 [online]. Dostupné z: <https://ciphertrace.com/2020-geo-risk-report-on-vasp-kyc/>.

3.2. Právní regulace v oblasti boje proti praní peněz – hard law

Jak již bylo zmíněno výše, je oblast boje proti praní špinavých peněz na mezinárodní úrovni regulována soft law vytvářeným FATF, který produkuje plošně přijímané standardy a základní principy boje proti praní peněz vtělené především do průběžně aktualizovaných doporučení. V této souvislosti se pak nabízí otázka, jaký existuje vztah mezi těmito nezávaznými pravidly a formálními prameny práva inkorporovanými na evropské úrovni do nařízení a směrnic a na mezinárodní úrovni do mezinárodních smluv.

⁷⁵ CipherTrace Geographic Risk Report: VASP KYC by Jurisdiction. CipherTrace, 2020 [online]. Dostupné z: <https://ciphertrace.com/2020-geo-risk-report-on-vasp-kyc/> [cit. 25.3.2023].

3.2.1. Právní regulace na mezinárodní úrovni

Společným rysem pro oblast praní špinavých peněz a financování terorismu je snaha zakrýt původ peněz a znemožnit sledování jejich pohybu, čehož se dosahuje zejména častými finančními transfery do různých jurisdíkcí. Aby byl systém pro boj proti praní peněz dostatečně účinný, musí nutně mít mezinárodní rozměr a co nejširší dopad. Vhodným základním nástrojem regulace proto jsou multilaterální smlouvy. V oblasti boje proti organizovanému zločinu a ML/FT existuje velké množství mezinárodních smluv. V této části diplomové práce se zaměřím zejména na ty, u nichž FATF doporučuje jejich ratifikaci a implementaci.

Vídeňská úmluva (Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami) je první mezinárodní smlouvou, jež zakotvila požadavek na kriminalizaci praní špinavých peněz.⁷⁶ Vstoupila v platnost v roce 1990 a v současné době má 189 smluvních stran (včetně ČR). Jedná se tedy o vůbec první mezinárodní úmluvu, která bojuje proti organizované kriminalitě, přičemž tato smlouva také smluvní státy zavazuje ke vzájemné právní pomoci, která je při vyšetřování praní špinavých peněz klíčová. Vídeňská úmluva zavázala státy mimo jiné k vytvoření samostatné skutkové podstaty trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti, k extradici pachatelů, a k vytvoření opatření pro identifikaci, vystopování, zmrazení a konfiskaci výnosů pocházejících z trestné činnosti, a to rovněž i v případě, když jsou přeměněny v jiný majetek.⁷⁷

Na výše uvedenou Vídeňskou úmluvu navázala v evropském kontextu Rada Evropy tím, že došlo k přijetí Štrasburské úmluvy (Úmluva o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu z roku 1990).⁷⁸ Úmluva vstoupila v platnost v roce 1993 a v současné době má celkem 49 smluvních stran. Zavázala smluvní strany ke kriminalizaci legalizace výnosů z trestné činnosti, k zabavení nástrojů a výnosů z veškeré závažné trestné činnosti a rovněž prohloubení mezinárodní spolupráce. Štrasburská úmluva v porovnání s Vídeňskou úmluvou

---

⁷⁶ Mezinárodní právo – Úmluvy. Právní agenda evropská a mezinárodní. Finanční analytický úřad. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyurad.cz/mezinarodni-pravo> [cit. 1.3.2023].

⁷⁷ DRAŽKOVÁ, Michaela. Opatření AML v dohledu nad finančním trhem. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty, s. 46-47. ISBN 978-80-7400-837-5.

⁷⁸ Mezinárodní právo – Úmluvy. Právní agenda evropská a mezinárodní. Finanční analytický úřad. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyurad.cz/mezinarodni-pravo> [cit. 1.3.2023].

sleduje efektivnější spolupráci zemí v represivní oblasti, avšak jak je patrné, že dopad Štrasburské úmluvy není globální jako v případě Vídeňské úmluvy.⁷⁹

Další významnou mezinárodní smlouvu představuje Úmluva o potlačování financování terorismu. Byla přijata shromážděním OSN v New Yorku v roce 1999 a v platnost vstoupila v roce 2002. Úmluva v současné době má 188 smluvních stran. Tato smlouva obsahuje opatření trestněprávní, ale rovněž i preventivní. Například vyžaduje mimo jiné stanovení povinnosti finančním institucím a ostatním profesím, jež jsou zapojeny do finančních transakcí, používat nejúčinnější dostupná opatření pro identifikaci klientů a věnovat zvláštní pozornost neobvyklým či podezřelým transakcím a hlásit transakce podezřelé z toho, že pochází z trestné činnosti.⁸⁰

Další důležitou mezinárodní smlouvou je Palermská úmluva (Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu), která vstoupila v platnost v roce 2003 a v současné době má 189 smluvních stran.⁸¹ Tato úmluva přinesla novou a širší definici legalizace výnosů z trestné činnosti, protože tento trestný čin již nedávala do souvislosti pouze s obchodem s drogami, ale smluvní státy zavázala, aby kriminalizace praní špinavých peněz postihovala co největší spektrum predikativních trestných činů. Tato úmluva rovněž stanovila požadavek na zavedení jednotného vnitrostátního regulačního a kontrolního režimu pro banky a nově také i pro finanční instituce nebankovního typu (a podle potřeby i pro jiné subjekty zvláště ohrožené praním peněz) s tím, že bude tento režim klást značný důraz na požadavky v oblasti identifikace zákazníků, uchovávání údajů a oznamování podezřelých obchodů.⁸² Rovněž se zabývá nastavením spolupráce a výměny informací na mezinárodní a vnitrostátní úrovni.⁸³

---

⁷⁹ DRAŽKOVÁ, Michaela. Opatření AML v dohledu nad finančním trhem. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty, s. 47. ISBN 978-80-7400-837-5.

⁸⁰ DRAŽKOVÁ, Michaela. Opatření AML v dohledu nad finančním trhem. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty, s. 48. ISBN 978-80-7400-837-5.

⁸¹ Mezinárodní právo – Úmluvy. Právní agenda evropská a mezinárodní. Finanční analytický úřad. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyrad.cz/mezinarodni-pravo> [cit. 1.3.2023].

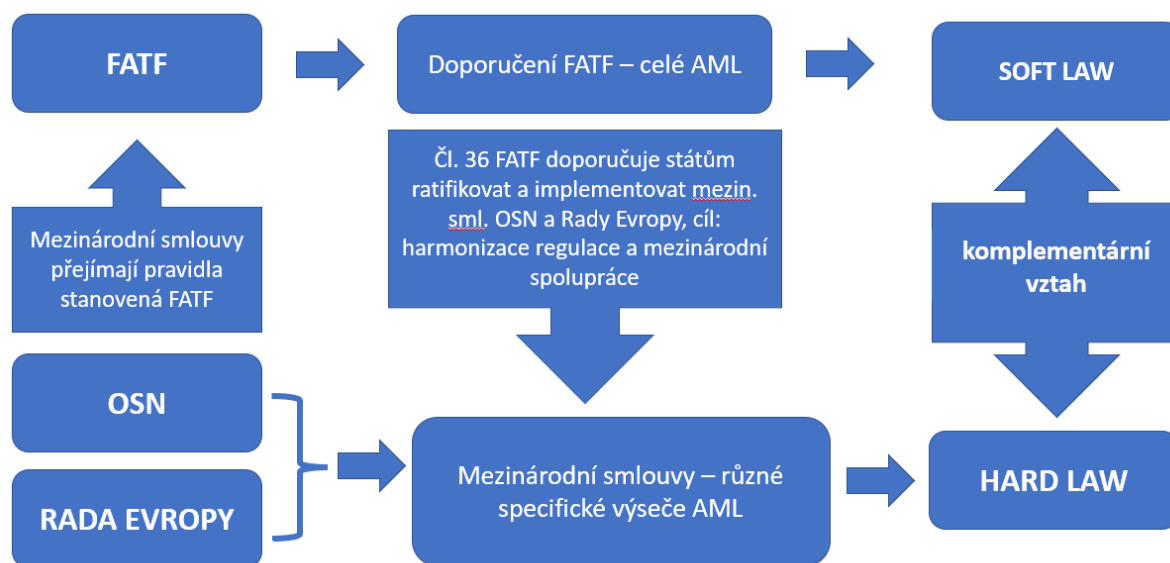
⁸² DRAŽKOVÁ, Michaela. Opatření AML v dohledu nad finančním trhem. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty, s. 48. ISBN 978-80-7400-837-5.

⁸³ Mezinárodní právo – Úmluvy. Právní agenda evropská a mezinárodní. Finanční analytický úřad. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyrad.cz/mezinarodni-pravo> [cit. 1.3.2023].

Dále byla pod záštitou Rady Evropy přijata v roce 2001 Budapešťská úmluva. Úmluvu v současné době podepsalo 60 států (56 států ji ratifikovalo). Budapešťská úmluva je první mezinárodní smlouvou zabývající se kriminalitou páchanou prostřednictvím počítačových sítí, počítačových systémů a internetu. Záměrem této úmluvy je sjednotit na mezinárodní úrovni skutkové podstaty tak, aby bylo možné takové trestné činy stíhat jednotně ve všech signatářských zemích.⁸⁴

Zatím poslední významnou mezinárodní smlouvou je tzv. Varšavská úmluva (Úmluva Rady Evropy o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu). Víceméně aktualizuje Štrasburskou úmluvu o možnost její aplikace rovněž na financování terorismu a stanovuje opatření, která mají být na národní úrovni přijata. Jedná se tedy o první mezinárodní úmluvu, která pokrývá jak oblast praní špinavých peněz, tak financování terorismu. Varšavská úmluva vstoupila v platnost v roce 2008, ze států Rady Evropy ji zatím nepodepsalo Norsko, Švýcarsko, Irsko, Andorra a Česká republika.⁸⁵

Schéma č. 3: Vztah soft law a hard law na mezinárodní úrovni

Zdroj: DRAŽKOVÁ, Michaela. Opatření AML v dohledu nad finančním trhem. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty, s. 55. ISBN 978-80-7400-837-5.

⁸⁴ DRAŽKOVÁ, Michaela. Opatření AML v dohledu nad finančním trhem. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty, s. 48-49. ISBN 978-80-7400-837-5.

⁸⁵ DRAŽKOVÁ, Michaela. Opatření AML v dohledu nad finančním trhem. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty, s. 49. ISBN 978-80-7400-837-5.

Závěrem je důležité shrnout, že tedy kromě soft law představovaného především doporučeními FATF jsou rovněž na mezinárodní úrovni dalším nástrojem regulace v oblasti boje proti praní peněz mezinárodní smlouvy, jež poskytly první právně závaznou regulaci. Pro regulaci v oblasti boje proti praní peněz na mezinárodní úrovni je typické, že namísto toho, aby soft law (jako nástroj právně nezávazný, méně formální, otevřený, flexibilní a zaměřený zejména na politiky) bylo protipólem tradičního hard law (jako nástroje právně závazného, formálního, pomalého a rigidního), je jejich vzájemný vztah komplementární, protože se vzájemně doplňují, přičemž při tvorbě regulace v oblasti boje proti praní peněz je využito předností každého nástroje. Většinou představuje soft law jen *lex ferenda* či stadium při tvorbě hard law, což v tomto případě neplatí.⁸⁶

3.2.2. Právní regulace na úrovni EU

Základní právní rámec regulace v oblasti boje proti praní peněz v Evropské unii tvoří pět směrnic o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu. Směrnice se nesnaží suplovat roli nástrojů mezinárodní regulace, naopak vychází ze standardů Finančního akčního výboru či mezinárodních smluv. Tento základní právní rámec je dále doplňován nařízením (např. nařízení o informacích doprovázejících převody finančních prostředků).⁸⁷

Již v roce 2014 Evropská unie vydala skrze European Banking Authority (zkráceně EBA) dokument, v němž vyjasňuje svůj postoj ke kryptoměnám.⁸⁸ Navrhovala, aby byly kryptoměnové burzy povinnými osobami a musely tak hlásit vyšší objemy, které přes ně protékají. Tím by se podle zprávy lépe bránilo legalizaci výnosů z trestné činnosti a narušilo

---

⁸⁶ DRAŽKOVÁ, Michaela. Opatření AML v dohledu nad finančním trhem. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty, s. 54-56. ISBN 978-80-7400-837-5.

⁸⁷ DRAŽKOVÁ, Michaela. Opatření AML v dohledu nad finančním trhem. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty, s. 54-56. ISBN 978-80-7400-837-5.

⁸⁸ EBA Opinion on 'virtual currencies' (EBA/Op/2014/08). European Banking Authority, 4.7.2014 [online]. Dostupné z: <https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/657547/81409b94-4222-45d7-ba3b-7deb5863ab57/EBA-Op-2014-08%20Opinion%20on%20Virtual%20Currencies.pdf?retry=1/> [cit. 25.3.2023].

financování teroristických organizací.⁸⁹ EU s praním špinavých peněz bojuje zejména prostřednictvím směrnic a nařízení, a to již od devadesátých let minulého století, kdy byla přijata první AML směrnice. Od té doby bylo přijato pět dalších směrnic a nyní se projednává návrh v pořadí sedmé směrnice (označovaná jako AMLD6). Předmětné směrnice představují hlavní právní předpisy regulující oblast AML na úrovni práva EU a slouží zejména k harmonizaci obsahu vnitrostátních předpisů. Z hlediska virtuálních aktiv jsou strategické V. AML směrnice, jež doplňuje a rozšiřuje IV. AML směrnici o problematiku virtuálních měn, a také VI. AML směrnice. Regulace přijatá jednotlivými členskými státy Evropské unie se liší v závislosti na obsahu národních právních předpisů, které implementují směrnice dle svých vnitřních podmínek.

Pojem virtuální měny je v Čl. 3 bodě 18 V. AML směrnice definován jako „*digitální reprezentace hodnoty, která není vydána či garantována centrální bankou ani orgánem veřejné moci, není nutně spojena se zákonně stanovenou měnou a nemá právní status měny či peněz, je však fyzickými nebo právními osobami přijímána jako prostředek směny a může být elektronicky převáděna, uchovávána a obchodována*“. Pod pojem virtuální měna je na základě této definice možné zařadit převodní tokeny (currency tokens – např. Bitcoin), ale nelze mezi ně zařadit investiční nebo užitkové tokeny.⁹⁰ Dále směrnice zařadila mezi povinné osoby poskytovatele směnářských služeb mezi virtuálními měnami a měnami s nuceným oběhem (zahrnuje i vydavatele tokenů) a také poskytovatele virtuálních peněženek (subjekt, který poskytuje služby, jejichž cílem je ochraňovat jménem klientů soukromé šifrované klíče za účelem držení, uchovávání a převodu virtuálních měn). Ostatní poskytovatelé služeb souvisejících s virtuálními aktivy jsou povinnými osobami pouze, pokud naplňují definici některé z povinných osob. V seznamu povinných osob chybí například poskytovatelé směnářských služeb pouze mezi virtuálními měnami (tzv. crypto-to-crypto exchanges), poskytovatelé tzv. nesprávcovských (non-custodial) peněženek, provozovatelé mixérů virtuálních měn nebo těžaři virtuálních měn.⁹¹

---

⁸⁹ STROUKAL, Dominik a Jan SKALICKÝ. Bitcoin a jiné kryptopeníze budoucnosti: historie, ekonomie a technologie kryptoměn, stručná příručka pro úplné začátečníky. 2., rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2018, 60–62 s. ISBN 9788027107421.

⁹⁰ MAUME, Philipp, MAUTE, Lena, FROMBERGER, Mathias. The Law of Crypto Assets: A Handbook. Beck/Hart/Nomos, June 2, 2022, 277 s. ISBN 978-1509945948.

⁹¹ MAUME, Philipp, MAUTE, Lena, FROMBERGER, Mathias. The Law of Crypto Assets: A Handbook. Beck/Hart/Nomos, June 2, 2022, 282–287 s. ISBN 978-1509945948.

Legislativa EU v oblasti boje proti praní peněz má dvoustupňovou strukturu. AML zákonům podléhají pouze ty osoby, které jsou definovány jako tzv. povinné subjekty. Ve druhém stupni musí tyto povinné subjekty plnit určité povinnosti podle AML zákona. Členské státy EU mohou na základě přístupu založeného na riziku rozšířit okruh povinných subjektů na další osoby, pokud se podílejí na činnostech, u nichž je obzvláště pravděpodobné, že budou použity pro účely praní peněz nebo financování terorismu (Čl. 4 odst. 1 IV. AML směrnice). Pokud se tak rozhodnou učinit, musí to oznámit Evropské komisi (Čl. 4 odst. 2 IV. AML směrnice). Podle čl. 5 IV. AML směrnice mohou členské státy rovněž přijmout nebo ponechat v platnosti přísnější AML opatření, které musí povinné subjekty splňovat (jedná se o minimální standard). To znamená, že jak pokud jde o povinné subjekty, tak o jejich povinnosti, je právo EU proti praní špinavých peněz harmonizováno pouze částečně. Vzhledem k tomu, že IV. a V. AML směrnice harmonizují vnitrostátní právní předpisy pouze na minimální úrovni a členské státy mohou přijmout přísnější a obsáhlejší ustanovení o boji proti praní peněz, platí tento závěr pouze na úrovni EU. Vnitrostátní definice pojmu virtuální měna (nebo jejich vnitrostátní překlady) tak mohou být širší a mohou zahrnovat i formy investičních a/nebo užitkových tokenů. Například Německo rozšířilo tento pojem na investiční tokeny, nikoli však na užitkové tokeny. Velká Británie, která i přes brexit implementovala V. AML směrnici, se rozhodla pokrýt všechny formy tokenů. Spojené království však definici omezilo na kryptograficky zabezpečené digitální reprezentace hodnoty nebo smluvních práv, které využívají DLT technologii. To se odchyluje od technologicky neutrální definice V. AML směrnice, a představuje tak implementační deficit. Jiné země, jako Rakousko nebo Irsko, implementovaly doslovnou definici, jak ji uvádí V. AML směrnice.⁹²

Povinnosti, které musí být plněny povinnými osobami lze rozdělit do tří hlavních skupin:

- 1) povinnosti související s hodnocením rizik (Čl. 6-8 IV. AML směrnice);
- 2) povinnosti hloubkové kontroly (due diligence) klienta (Čl. 10-29 IV. AML směrnice);
- 3) povinnosti související s oznamováním podezřelých transakcí (Čl. 33-39 IV. AML směrnice).

Každý členský stát musí přijmout vhodná opatření k identifikaci, posouzení, pochopení a zmírnění rizik ML/FT (zejména vypracování vnitřních strategií, kontrol a postupů, včetně modelových postupů řízení rizik, hloubkové kontroly klienta, oznamování, vedení záznamů,

---

⁹² MAUME, Philipp, MAUTE, Lena, FROMBERGER, Mathias. The Law of Crypto Assets: A Handbook. Beck/Hart/Nomos, June 2, 2022, 277–278 s. ISBN 978-1509945948.

vnitřní kontroly, kontroly dodržování předpisů a prověřování zaměstnanců). Každý členský stát rovněž musí určit orgán nebo vytvořit mechanismus, jímž bude koordinovat opatření na vnitrostátní úrovni v reakci na rizika (zejména faktory, které se týkají klientů, zemí či zeměpisných oblastí, služeb, produktů, transakcí nebo distribučních kanálů). Členské státy také musí zajistit, aby povinné osoby podnikly vhodné kroky k identifikaci a posouzení rizik ML/FT s přihlédnutím k rizikovým faktorům.⁹³ Je nutné podotknout, že osoby poskytující služby související s kryptoaktivy budou muset při posuzování rizik pravidelně docházet k závěru, že vhodnost kryptoaktiv pro praní špinavých peněz vede k tomu, že riziko praní špinavých peněz jejich obchodního modelu je relativně vysoké.⁹⁴ Je proto vhodné, aby povinná osoba například opakovala potřebné vnitřní kontroly v kratších cyklech, zvýšila četnost školení zaměstnanců, častěji aktualizovala hodnocení rizik a na základě pozorování trhu přizpůsobovala opatření. Je rovněž důležité zmínit, že kvůli rizikům spojených s kryptoaktivy (např. anonymita, používání mixérů virtuálních měn, transakce s neregulovanými burzami) se například některé banky zcela vyhýbají klientům, jejichž činnost je s nimi spojená.⁹⁵

Co se týče registrace nebo licence, v rámci AML regulace EU neexistuje tzv. režim jednotného „pasu“. Členské státy by však mohly uznat registraci AML v jiném členském státě jako splnění požadavku na registraci ve vlastním členském státě přijetím příslušných právních předpisů. Nicméně taková legislativa je velmi nepravděpodobná, protože členské státy chtějí zajistit, aby znaly poskytovatele služeb souvisejících s kryptoaktivy, kteří působí v jejich členském státě, zejména proto, že je potřeba nad nimi vykonávat účinný dohled.⁹⁶

Členské státy musí dále zajistit, aby povinné osoby v určitých případech uplatnily opatření hloubkové kontroly klienta (zejména při vzniku obchodního vztahu, při provádění příležitostné transakce (specifické prahové hodnoty), při podezření na ML/FT a při pochybnostech

---

⁹³ Čl. 6-8 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu (AMLD4).

⁹⁴ REPORT FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL on the assessment of the risk of money laundering and terrorist financing affecting the internal market and relating to cross-border activities COM(2022) 554 final. 27.10.2022. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0554> [cit. 25.3.2023].

⁹⁵ MAUME, Philipp, MAUTE, Lena, FROMBERGER, Mathias. The Law of Crypto Assets: A Handbook. Beck/Hart/Nomos, June 2, 2022, 303 s. ISBN 978-1509945948.

⁹⁶ MAUME, Philipp, MAUTE, Lena, FROMBERGER, Mathias. The Law of Crypto Assets: A Handbook. Beck/Hart/Nomos, June 2, 2022, 282 s. ISBN 978-1509945948.

o pravdivosti či adekvátnosti dříve získaných údajů o totožnosti klienta). V některých případech je nutné, aby povinná osoba provedla zesílenou hloubkovou kontrolu (např. přítomnost politicky exponované osoby, vysoce rizikové země). Opatření hloubkové kontroly klienta zahrnují:

- a) zjištění a ověření totožnosti klienta na základě dokumentů, údajů nebo informací získaných ze spolehlivého a nezávislého zdroje;
- b) zjištění totožnosti skutečného majitele (rovněž pochopení vlastnické a řídicí struktury klienta);
- c) posouzení a případně získání informací o účelu a zamýšlené povaze obchodního vztahu;
- d) průběžné sledování obchodního vztahu včetně kontroly transakcí prováděných v jeho průběhu.

Pokud jde o oznamování podezřelých transakcí, zjistí-li povinná osoba v souvislosti se svou činností podezřelý obchod (má podezření nebo má přiměřené důvody k podezření, že finanční prostředky jakékoli výše jsou výnosy z trestné činnosti či mají souvislost s financováním terorismu)⁹⁷, musí to oznámit finanční zpravodajské jednotce. V případě poskytovatelů služeb souvisejících s virtuálními aktivy by to mohlo být například tehdy, když se transakce s nápadně vysokým množstvím anonymního převodního tokenu (např. Monero) shoduje s neobvyklým transakčním chováním klienta. Pokud je podezření zjištěno předem, musí být transakce zastavena. Pokud se jasné podezření nepodaří vyvrátit, například ani po provedení zesílených opatření hloubkové kontroly klienta, musí být transakce odmítnuta a musí být podáno oznámení o podezřelé transakci. Pokud existuje podezření na praní špinavých peněz, pro které by bylo nutné podat oznámení o podezřelé transakci, ale není jisté, zda se jedná o praní špinavých peněz, měla by být transakce, pokud je to možné odložena. U tzv. on-chain transakcí se odložení obvykle nejvíce jeví jako možné, protože se provádí neprodleně. Na druhou stranu u mimořetězových (tzv. off-chain) transakcí je však odklad technicky možný, k integraci transakce do blockchainu dochází později. Záleží však na individuálním posouzení každého případu. Odmítnuté transakce, ať už spojené s oznámením o podezřelé transakci nebo bez něj, nevedou k automatickému zmrazení virtuálních aktiv. Pokud samotný blockchain neposkytuje možnost jejich zmrazení, mohou být podezřelé virtuální aktiva převedeny jako ty běžné. Není však

---

⁹⁷ Čl.33(1)a Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu (AMLD4).

nepravděpodobné, že by provedení podezřelé a odmítnuté transakce bylo (z preventivních důvodů) odmítnuto i ostatními poskytovateli služeb souvisejících s virtuálními aktivy.⁹⁸

Na základě Čl. 32 odst. 1 IV. AML směrnice je státům v rámci regulace dohledu nad AML opatřeními uloženo zřídit na národní úrovni centralizovanou finanční zpravodajskou jednotku (financial intelligence unit, zkráceně FIU). Primárním cílem dohledu je zajistit, aby byla přijata adekvátní preventivní opatření pro snížení rizika zneužití povinné osoby k praní špinavých peněz, sekundárně rovněž odhalovat praní peněz a financování terorismu. FIU je v souvislosti s AML opatřeními odpovědná za přijímání, analýzu a šíření informací, jež se týkají podezření z praní peněz nebo jsou národní legislativou či regulací vyžadovány s cílem čelit praní peněz. Úkolem finanční zpravodajské jednotky je identifikovat, vysledovat a zdokumentovat pohyb peněz, a tak identifikovat a lokalizovat majetek, přičemž nejdůležitější zdroje informací představují povinné osoby, které podávají oznámení o podezřelém obchodu (zkráceně OPO) a uchovávají záznamy ohledně transakcí a klientů. FIU mohou disponovat i dalšími funkcemi (např. dohledová, sankční či regulační), záleží to na modelu, který jednotlivý stát zvolí. V této souvislosti je důležité zmínit založení Egmontské skupiny, která jako neformální uskupení finančních zpravodajských jednotek vznikla se záměrem zajistit jejich mezinárodní spolupráci.⁹⁹

Je nutné podotknout, že ani po vstupu V. AML směrnice v platnost nemají členské státy povinnost zavést registr přístupný finančním zpravodajským jednotkám, z něhož by bylo možné přiřadit adresy peněženek (tj. veřejné klíče) k identitě uživatelů. Takový registr by v podezřelých případech umožnil orgánům činným v trestním řízení co nejrychlejší a nejjednodušší přístup k identitám uživatelů skrytých za veřejným klíčem. Došlo by tak k částečné deanonymizaci blockchainu.¹⁰⁰

V. AML směrnice se s právní regulací virtuálních měn vypořádala pouze částečně, proto byla přijata VI. AML směrnice, jež přinesla harmonizaci oblasti prevence legalizace výnosů z trestné činnosti cestou trestního práva a bojuje proti praní špinavých peněz na trestněprávní

---

⁹⁸ MAUME, Philipp, MAUTE, Lena, FROMBERGER, Mathias. The Law of Crypto Assets: A Handbook. Beck/Hart/Nomos, June 2, 2022, 306–307 s. ISBN 978-1509945948.

⁹⁹ DRAŽKOVÁ, Michaela. Opatření AML v dohledu nad finančním trhem. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty, s. 72-73. ISBN 978-80-7400-837-5.

¹⁰⁰ MAUME, Philipp, MAUTE, Lena, FROMBERGER, Mathias. The Law of Crypto Assets: A Handbook. Beck/Hart/Nomos, June 2, 2022, 308 s. ISBN 978-1509945948.

úrovni (nově zakotvila odpovědnost právnických osob za trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti a stanovuje rovněž vysoké sankce). Preambule VI. AML směrnice zároveň vyzvala státy, aby řešily nová rizika a výzvy, které jsou spojené s využíváním virtuálních měn z pohledu praní špinavých peněz. Právnické osoby, které se zabývají obchodem s virtuálními měnami, by tedy měly mít správně nastavený systém vnitřních zásad, měly by přijmout nástroje k implementaci rizikově orientovaného přístupu k AML. Všechny transakce by měly být přísně monitorovány. Právnické osoby by rovněž neměly zapomínat na dodržování pravidla KYC. Právnické osoby by měly posílit hodnocení rizik plynoucích z virtuálních měn. Členské státy Evropské unie musí hlásit podezřelé transakce a zajišťovat účinnou výměnu informací mezi sebou navzájem. Také by měla být posílena spolupráce se třetími zeměmi a tyto země by měly být motivovány k tomu, aby zaváděly účinná opatření prevence praní špinavých peněz.¹⁰¹

S cílem rozšířit oblast působnosti stávajícího regulačního rámce a odstranit případné mezery v oblasti AML se na úrovni Evropské unie připravuje nový soubor pravidel EU pro boj proti praní peněz (tzv. AML balíček). AML balíček se skládá z:

- a) Návrhu nařízení o zřízení nového orgánu EU pro boj proti praní peněz (tzv. AMLA);
- b) Návrhu nařízení, kterým se stanoví jednotný soubor pravidel pro boj proti praní peněz (povinnosti v oblasti boje proti praní peněz v soukromém sektoru);
- c) Návrhu nové směrnice o praní peněz (AMLD6); a
- d) Návrhu nařízení o informacích doprovázejících převody peněžních prostředků a některých kryptoaktiv, kterým se přepracovává nařízení o převodech peněžních prostředků (nařízení 2015/847 o informacích doprovázejících převody finančních prostředků).¹⁰²

Nová pravidla Evropské unie pro boj proti praní peněz a financování terorismu budou rozšířena na celé odvětví kryptoaktiv (např. rozšíření seznamu povinných osob) a uloží všem poskytovatelům služeb, které souvisejí s kryptoaktivy, povinnost provádět hloubkovou kontrolu svých klientů (povinnost ověřovat skutečnosti a informace o nich). Rada EU ve svém postoji požaduje, aby poskytovatelé služeb, které souvisejí s kryptoaktivy, při provádění

---

¹⁰¹ VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. Šestá AML směrnice a její dopady na virtuální měnu. 2021 [online]. Dostupné z: <https://zenodo.org/record/5746675#.Y3EFCXbMJPY> [cit. 13.11.2022].

¹⁰² RECOVÁ, Alžběta. Evropský legislativní balíček AML a relevantní ustanovení pro advokáty. 29.9.2021 [online]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/09/29/evropsky-legislativni-balicek-v-oblasti-aml-a-relevantni-ustanoveni-pro-advokaty/> [cit. 24.2.2023].

transakcí ve výši 1 000 EUR a více uplatňovali opatření hloubkové kontroly klienta, a přidává opatření ke zmírnění rizik v souvislosti s transakcemi s nehostovanými peněženkami (tzv. non-custodial peněženkami). Rada EU také zavedla zvláštní opatření zesílené hloubkové kontroly pro přeshraniční korespondenční vztahy pro poskytovatele služeb, které souvisejí s kryptoaktivy.¹⁰³

Úřad Evropské unie pro boj proti praní špinavých peněz (AMLA) si klade za cíl zajistit účinný dohled nad povinnými subjekty s vysokým inherentním rizikem praní špinavých peněz a financování terorismu. Úřad by měl být oprávněn vykonávat kontrolní pravomoci a také působit jako metodický a dohledový orgán vůči příslušným kontrolním institucím jednotlivých členských států EU (např. finančním zpravodajským jednotkám). Pokud jde o virtuální aktiva, úřad bude přímo či nepřímo dohlížet rovněž na poskytovatele služeb v oblasti virtuálních aktiv, na které se vztahují doporučení FATF.¹⁰⁴

EU rovněž plánuje aktualizovat pravidla pro informace doprovázející převody peněžních prostředků tím, že rozšíří oblast působnosti těchto pravidel i na převody kryptoaktiv. Zavedení tohoto tzv. pravidla pohybu informací (travel rule) zajistí finanční transparentnost při směnách kryptoaktiv a poskytne EU pevný a přiměřený rámec, který bude v souladu s nejpřísnějšími mezinárodními standardy, především s doporučeními č. 15 a 16 FATF. Cílem přepracování pravidel je zavést pro poskytovatele služeb, které souvisejí s kryptoaktivy, povinnost shromažďovat a zpřístupňovat některé informace o původci a příjemci převodů kryptoaktiv, s kterými pracují. Bude tím zajištěna sledovatelnost převodů kryptoaktiv, umožní to lépe identifikovat případné podezřelé transakce a v případě potřeby transakce zablokovat. S převodem kryptoaktiv se bude pohybovat celý soubor informací o původci, a to bez ohledu na výši dané transakce (výjimkou budou pouze převody mezi jednotlivými uživateli napřímo).¹⁰⁵ Rovněž budou zavedeny zvláštní požadavky na převody kryptoaktiv mezi poskytovateli služeb souvisejících s kryptoaktivy a nehostovanými peněženkami. V patřičnou

---

¹⁰³ Boj proti praní peněz: Rada se dohodla na postoji k posílenému souboru pravidel. Tisková zpráva. Rada EU. 7.12.2022 [online]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2022/12/07/anti-money-laundering-council-agrees-its-position-on-a-strengthened-rulebook/> [cit. 24.2.2023].

¹⁰⁴ SCHEJBAL, Lumír. Nový evropský regulátor v oblasti AML/CFT. Pokud jde o virtuální aktiva a kryptoměny, AMLA bude přímo či nepřímo dohlížet také na poskytovatele služeb v oblasti virtuálních aktiv. Kurzy.cz. 30.1.2023 [online]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/zpravy/695337-novy-evropsky-regulator-v-oblasti-aml-cft-pokud-jde-o-virtualni-aktiva-a-kryptomeny-aml-a-bude/> [cit. 24.2.2023].

¹⁰⁵ NEŠPŮREK, Robert, AMLER, Pavel, CHMELKA, Tomáš. Nařízení MiCA a jeho vliv na kryptoaktiva. 26.9.2022 [online]. Dostupné z: <https://www.havelpartners.cz/technologicke-novinky-a-pravo-2/> [cit. 25.2.2023].

dobu budou členské státy EU muset zajistit, aby byli za povinné osoby považováni všichni poskytovatelé služeb souvisejících s kryptoaktivy. Díky tomu bude moci Evropská unie dosáhnout souladu s doporučeními FATF a zajistit rovné podmínky mezi jednotlivými členskými státy EU, které v tomto ohledu doposud vyvinuly různé přístupy.¹⁰⁶

Evropský parlament a Rada EU se shodly na tom, že je nutné zajistit sledovatelnost převodů kryptoaktiv, a rozhodly se časově sladit uplatňování tohoto nařízení s uplatňováním nařízení o trzích s kryptoaktivy (Markets in Crypto-Assets Regulation, zkratka MiCA). Nařízení MiCA bude stěžejním evropským předpisem, který upravuje vydávání a nakládání s některými druhy kryptoaktiv, především stablecoinů, kryptoaktiv navázaných na aktivum, které má stabilní cenu (zavedení nových povinností – např. whitepaper). Konkrétně rozlišuje 3 skupiny tokenů:

- 1) tokeny vázané na aktiva (Asset-referenced tokens, zkratka ART) – tokeny kryté košem měn, komoditami, jinými kryptoaktivy nebo kombinací uvedeného;
- 2) elektronické peněžní tokeny (E-money tokens, zkratka EMT) – tokeny podobné elektronickým penězům, kryté jednou měnou (např. tether); a
- 3) zbytková kategorie kryptoaktiv (např. Bitcoin).

Návrh nařízení MiCA obsahuje termín kryptoaktiva, který je vymezen poměrně široce jako „*digitální zachycení hodnoty nebo práv, které může být převáděno a ukládáno elektronicky pomocí technologie sdíleného registru nebo pomocí podobné technologie*“. Obsah pojmu kryptoaktivum je definován pomocí kritéria DLT nebo pomocí podobné technologie, čímž si EU nechává prostor, aby v případě potřeby dokázala pod tento pojem podřadit i kryptoaktiva fungující na jiné technologii. Poskytovatelem služeb souvisejících s kryptoaktivy (Crypto-assets service providers, zkratka CASP) podle nařízení MiCA je jakákoli osoba, jejímž předmětem činnosti či podnikání je odborné poskytování jedné nebo více služeb souvisejících s kryptoaktivy třetím stranám (úschova a správa kryptoaktiv jménem třetích stran, provoz obchodní platformy pro kryptoaktiva, směna kryptoaktiv za fiat měnu, která je zákonným platidlem, směna kryptoaktiv za jiná kryptoaktiva, provádění příkazů ke kryptoaktivům v zastoupení třetích stran, uvádění kryptoaktiv, přijímání a předávání příkazů ke kryptoaktivům

---

¹⁰⁶ Boj proti praní peněz: bylo dosaženo předběžné dohody o transparentnosti převodů kryptoaktiv. Tisková zpráva. Rada EU. 29.6.2022 [online]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2022/06/29/anti-money-laundering-provisional-agreement-reached-on-transparency-of-crypto-asset-transfers/> [cit. 25.2.2023].

jménem třetích stran nebo poskytování poradenství ke kryptoaktivům).¹⁰⁷ CASP budou mít dle současného návrhu nařízení MiCA nově povinnost získat speciální licenci a budou muset splňovat nové regulatorní povinnosti podobné těm, které musí splňovat tradiční finanční poskytovatelé.¹⁰⁸ Stejně jako v případě jiných typů finančních služeb, jež se řídí evropským regulačním rámcem, plánuje toto nařízení zavést passporting licencí, který umožní poskytovatelům služeb souvisejících s kryptoaktivy poskytovat služby v celé Evropské unii.¹⁰⁹

Z výše uvedeného je zřejmé, že regulace upravující virtuální aktiva je na evropské úrovni zaváděna, byť zatím nedošlo k regulaci institutu jako takového, ale v souvislosti s virtuálními aktivy je řešena především dílčí otázka boje proti praní špinavých peněz.¹¹⁰ První právní normy EU zaměřené přímo na kryptoaktiva pomalu míří ke schválení Evropským parlamentem (zejména nařízení MiCA). Ani v českém právním řádu žádný zákon o virtuálních aktivech či kryptoaktivech nenalezneme. Přímá právní úprava i zde zatím chybí.¹¹¹

3.2.3. Právní úprava v ČR

V návaznosti na doporučení FATF došlo v roce 2021 v České republice ke zpřesnění právní terminologie v AML zákoně, kdy byl do zákona zaveden na místo pojmu virtuální měna pojem virtuální aktivum. Původní definice virtuální měny cílila na známé měny typu Bitcoin či Ethereum, ale nezahrnovala celou řadu dalších virtuálních aktiv (virtuální měny v českém právu splňují definici věci nehmotné movité ve smyslu § 489 v kombinaci s § 496 odst. 2 a § 498 odst. 1 a 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů)¹¹². Rovněž

---

¹⁰⁷ Návrh NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY o trzích s kryptoaktivy a o změně směrnice (EU) 2019/1937. [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020PC0593&from=CS> [cit. 25.2.2023].

¹⁰⁸ NEŠPŮREK, Robert, AMLER, Pavel, CHMELKA, Tomáš. Nařízení MiCA a jeho vliv na kryptoaktiva. 26.9.2022 [online]. Dostupné z: <https://www.havelpartners.cz/technologicke-novinky-a-pravo-2/> [cit. 25.2.2023].

¹⁰⁹ Licence podle nařízení MiCA. SCHEJBAL & PARTNERS. 7.2.2023 [online]. Dostupné z: <https://akschejbal.cz/licence-podle-narizeni-mica> [cit. 30.3.2023].

¹¹⁰ PICHRT, Jan, Radim BOHÁČ, David ELISCHER, Martin KOPECKÝ a Jakub MORÁVEK, ed. Sdílená ekonomika a delikty. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 218. ISBN 978-80-7598-235-3.

¹¹¹ CIVÍNOVÁ V. K regulaci kryptoměn. KLB Legal [online]. Dostupné z: <https://www.klblegal.cz/cz/k-regulaci-kryptomen> [cit. 12.3.2023].

¹¹² PICHRT, Jan, Radim BOHÁČ, David ELISCHER, Martin KOPECKÝ a Jakub MORÁVEK, ed. Sdílená ekonomika a delikty. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 218. ISBN 978-80-7598-235-3.

je nutné podotknout, že virtuální aktiva nejsou kromě AML zákona v České republice upravena v jiném právním předpise.¹¹³

Definicí virtuálního aktiva v AML zákoně jsou postihovány různé jednotky evidované pomocí DLT, příkladem může být Bitcoin, Ethereum nebo Monero, ale také jednotky, jež mají z důvodu vysoké hodnoty a nedělitelnosti omezenou platební funkci, na druhou stranu jsou však s nimi spojena různá práva, například právo na podíl na zisku určité právnické osoby (do určité míry se podobají cenným papírům), a mají tedy funkci investiční.¹¹⁴

Virtuálním aktivem se dle znění § 4 odst. 9 AML zákona rozumí „*elektronicky uchovatelná nebo převoditelná jednotka, která je*

- a) *způsobilá plnit platební, směnnou nebo investiční funkci, bez ohledu na to, zda má nebo nemá emitenta, pokud se nejedná o*
  - 1. *cenný papír, investiční nástroj, nebo peněžní prostředek podle zákona o platebním styku,*
  - 2. *jednotku podle § 3 odst. 3 písm. c) bodů 4 až 7 zákona o platebním styku, nebo*
  - 3. *jednotku, kterou je prováděna platba podle § 3 odst. 3 písm. e) zákona o platebním styku, nebo*
- b) *jednotkou podle písmene a) bodu 2 a kterou lze v konečném důsledku zaplatit pouze za úzce vymezený okruh zboží nebo služeb, který zahrnuje elektronicky uchovatelnou nebo převoditelnou jednotku podle písmene a).“¹¹⁵*

Po vzoru Doporučení FATF zákonodárce definici nezkonstruoval tak, že by jako její základní prvek pojal použití technologie DLT. Místo toho postupoval tím způsobem, že nejprve načrtl velmi širokou množinu jednotek tak, aby do ní náležely všechny nástroje, na něž definice cílí, od nichž následně odečítal ty nástroje, u nichž zahrnutí do definice není žádoucí (písmeno a) body 1. až 3.). Výhoda tohoto řešení spočívá v nesporném vykazání souladu s definicí

---

¹¹³ VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. Šestá AML směrnice a její dopady na virtuální měnu. 2021 [online]. Dostupné z: <https://zenodo.org/record/5746675#.Y3EFCXbMJPY> [cit. 13.11.2022].

¹¹⁴ Hlavinová, M., Pilíková, J., Kabeš, V. Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 44 s. ISBN 978-80-7400-860-3.

¹¹⁵ § 4 odst. 9 zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů.

virtuálního aktiva podle Doporučení FATF i definicí virtuální měny podle V. AML směrnice, jež používají stejný přístup.¹¹⁶

Všechny tyto jednotky musejí být elektronicky převoditelné nebo uchovatelné. Tímto kritériem se definice nejvíce přibližuje ke kritériu využití DLT technologie. Alternativní možnost převoditelnosti či uchovatelnosti odráží požadavek definice virtuálního aktiva podle Doporučení FATF. V úvodní části písmene a) odstavce 9 se nejprve mluví o jednotkách majících platební či směnnou funkci. Naprostá většina virtuálních aktiv spadá do této podmnožiny. Pojem způsobilosti plnit platební či směnnou funkci je třeba vykládat tak, že postihuje jednotky schopné sloužit jako peníze (ve smyslu ekonomické kategorie, čili včetně peněz jiných než zákonná měna), tedy jako poměrně široce přijímaný prostředek úhrady dluhů. Za druhé se zde, po vzoru Doporučení FATF, hovoří o jednotkách s investiční funkcí. Tento neurčitý právní pojem zahrnuje širokou množinu jednotek, které se podobají cenným papírům, když je s jejich vlastnictvím spojeno určité právo.¹¹⁷

Nová definice tedy zahrnuje veškerá virtuálního aktiva mimo výjimky výslovně v zákoně uvedené. V písmenu a) bodech 1. až 3. odstavce 9 se od takto vymezené množiny odečítají jednotky, které jsou již AML/CFT opatřeními pokryty prostřednictvím jiných druhů povinných osob, než je poskytovatel služeb s virtuálním aktivem (Doporučení FATF to výslovně připouštějí), případně jednotky, které nejsou těmito opatřeními pokryty ani mimo kontext virtuálních aktiv.

V prvním případě jde podle bodu 1. o cenný papír (v tomto kontextu spíše o zaknihovaný cenný papír), investiční nástroj nebo peněžní prostředek podle zákona o platebním styku (relevantní jsou bezhotovostní peněžní prostředky a elektronické peníze).

Ve druhém případě se reflektují výluky ze zákona o platebním styku. Podle bodu 2. odstavce 9 se jedná o elektronické stravenky, prostředky k poskytování benefitů zaměstnanců a zejména prostředky, jež jsou určeny pouze k zaplacení zboží nebo služeb v prostorách využívaných vydavatelem prostředku nebo zboží nebo služeb úzce vymezenému okruhu dodavatelů anebo k zaplacení úzce vymezeného okruhu zboží nebo služeb, tedy takzvané

---

¹¹⁶ Hlavinová, M., Pilíková, J., Kabeš, V. Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, ISBN 978-80-7400-860-3.

¹¹⁷ Hlavinová, M., Pilíková, J., Kabeš, V. Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, ISBN 978-80-7400-860-3.

prostředky spadající pod omezenou síť. V praxi jde například o různé palivové karty či kredity pro použití lanovky na sjezdovce. Dále podle bodu 3. odstavce 9 jde o kredit do mobilního telefonu pro použití k platbám pomocí prémiových SMS.¹¹⁸

Ve vztahu k písmenu a) bodu 2. odstavce 9 představuje problém to, že například na platformě Ethereum lze snadno vytvořit vlastní virtuální měnu, jež je (např. pomocí smart contractu) konstruována takovým způsobem, že ji lze utratit pouze za úzce vymezený okruh zboží, zahrnující jiné virtuální aktivum. Taková virtuální měna by nabízela velký prostor pro obcházení AML zákona. Bylo by možné ji nepokrytě prodávat, a to i v kamenné prodejně, bez aplikace AML/CFT opatření, jelikož by spadala pod výjimku podle písmene a) bodu 2. odstavce 9 (nenaplnila by definici virtuálního aktiva). Současně by ji však prostřednictvím smart contractu (který může být postaven tak, že jej nelze spojit s žádnou osobou ani s uvedeným prodejcem) bylo možné poměrně lehce směnit za univerzálně použitelné virtuální aktivum (např. Ethereum). Zákonodárce tuto mezeru uzavřel prostřednictvím výjimky z výjimky stanovené v písmenu b), která zajišťuje, že i taková virtuální měna, jinak spadající pod omezenou síť, náleží do definice virtuálního aktiva. V konečném důsledku se tak zajišťuje, že z definice nevypadnou ani virtuální měny náležející do účelového řetězce, kdy si za první z nich lze pomocí smart contractu koupit další obdobnou virtuální měnu spadající pod omezenou síť a tak dále až k poslednímu článku řetězce, v rámci něhož dojde ke směně za univerzální virtuální aktivum.¹¹⁹

Rozšíření definice virtuální měny do definice virtuálního aktiva v praxi znamená i rozšíření okruhu povinných osob. AML zákon rovněž obsahuje definici osoby poskytující služby spojené s virtuálním aktivem, která je povinnou osobou ve smyslu AML zákona. Osobou poskytující služby spojené s virtuálním aktivem se dle znění § 4 odst. 8 AML zákona rozumí „osoba, která jako předmět své podnikatelské činnosti kupuje, prodává, uchovává, pro jiného spravuje, převádí nebo zprostředkovává nákup nebo prodej virtuálního aktiva, poskytuje finanční služby

---

¹¹⁸ Hlavinová, M., Pilíková, J., Kabeš, V. Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, ISBN 978-80-7400-860-3.

¹¹⁹ Hlavinová, M., Pilíková, J., Kabeš, V. Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, ISBN 978-80-7400-860-3.

týkající se nabídky nebo prodeje virtuálního aktiva, případně poskytuje jiné obdobné služby spojené s virtuálním aktivem“.¹²⁰

Definici osoby poskytující služby spojené s virtuálním aktivem v §4 odst. 8 AML zákona je nutné číst spolu s bodem 81 přílohy č. 4 k nařízení vlády č. 278/2008 Sb., o obsahových náplních jednotlivých živností, ve znění pozdějších předpisů. V něm je vymezen obor živnosti volné poskytování služeb spojených s virtuálním aktivem, a to následujícím způsobem: *„Nákup, prodej, směna, uchovávání, správa pro jiného, převádění nebo zprostředkování nákupu nebo prodeje virtuálního aktiva podle zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Emise virtuálního aktiva. Zápůjčka virtuálního aktiva jiná než spotřebitelský úvěr. Poskytování finančních služeb týkajících se nabídky nebo prodeje virtuálního aktiva. Poskytování jiné obdobné služby spojené s virtuálním aktivem. Obsahem činnosti není samotná těžba virtuálního aktiva ani potvrzování transakcí s virtuálním aktivem.“¹²¹*

Zakotvení tohoto oboru činnosti živnosti volné bylo motivováno transpozicí článku 47 odst. 1 a 2 V. AML směrnice, jež míří i na poskytovatele služeb spojených s virtuálními aktivy. Definice podle AML zákona a vymezení tohoto oboru činnosti tak spolu korespondují.

Činnosti nákup, prodej a směna pokrývají tzv. směnárny, kde je možné za zákonnou měnu (také často označovanou jako fiat měnu) pořídit virtuální aktivum, či opačně, a kde je případně možné směnit i jedno virtuální aktivum za druhé. Podle výkladové praxe Finančního analytického úřadu nicméně mezi tyto činnosti nespadá přijímání plateb ve virtuálním aktivu za zboží či služby.

Činnost uchovávání virtuálního aktiva cílí na poskytovatele tzv. kustodiálních peněženek (rovněž často označované jako správčovské peněženky). Jde o službu, při níž soukromý klíč k virtuálnímu aktivu, který je nezbytnou podmínkou pro provádění transakcí, nedrží přímo klient, ale drží jej pro klienta povinná osoba. V praxi je tato činnost nerozlučně spjata s činností převádění virtuálního aktiva. Poskytovatel kustodiálních peněženek totiž typicky kromě držení soukromých klíčů zajišťuje na základě pokynů klientů také převody virtuálních aktiv, a to

---

¹²⁰ § 4 odst. 8 zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů.

¹²¹ Hlavinová, M., Pilíková, J., Kabeš, V. Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, ISBN 978-80-7400-860-3.

prostřednictvím těžařů, kteří transakce potvrzují jejich promítnutím do DLT (technologie sdíleného registru), nejčastěji se jedná o blockchain. Podle poslední věty vymezení obsahové náplně předmětného oboru živnosti volné však samotní těžaři virtuálních aktiv, v souladu s FATF, ve vztahu k této činnosti nejsou povinnou osobou.¹²²

Správa virtuálního aktiva pro jiného může mít podobu spekulace se svěřenými virtuálními aktivy a je srovnatelná s poskytováním správy jiných aktiv. Pod zprostředkováním nákupu či prodeje virtuálního aktiva lze podřadit provozování platformy pro obchodování s virtuálními aktivy. Status povinné osoby je v souladu s požadavky FATF spojen i s emisí virtuálního aktiva (initial coin offering, zkratka ICO). V tomto směru je však nutné případ od případu posuzovat, zda jsou naplněna kritéria podnikání, především podmínka soustavnosti. Podle výkladové praxe Finančního analytického úřadu rovněž emise jediného druhu virtuálního aktiva může tato kritéria naplnit. Relevantní činností je dále také zápůjčka virtuálního aktiva jiná než spotřebitelský úvěr. Explicitní vymezení spotřebitelského úvěru je opodstatněno tím, že jeho poskytování i zprostředkování je úplně mimo působnost živnostenského zákona. Poskytovatel spotřebitelského úvěru je však finanční institucí podle § 2 odst. 1 písm. b) bodu 7 AML zákona. Poskytovatel zápůjčky, která není spojená se spotřebitelským úvěrem, tak bude jak finanční institucí, tak poskytovatelem služeb spojených s virtuálním aktivem. Poskytování finančních služeb týkajících se nabídky či prodeje virtuálních aktiv zahrnuje například činnost emisního prostředníka zajišťujícího odkup emitovaných virtuálních aktiv, které se nepodařilo veřejnosti prodat. Poslední prvek definice, kterým je poskytování jiné obdobné služby spojené s virtuálním aktivem, činí z osoby poskytující služby spojené s virtuálním aktivem do značné míry neurčitý právní pojem. Lze konstatovat, že by však neměl sloužit k přílišnému rozšiřování jejího dopadu, a měl by se pohybovat na půdorysu činností, které definují finanční instituce.¹²³

U převážné většiny služeb spojených s virtuálním aktivem je subjekt, který je poskytuje, povinnou osobou dle § 2 odst. 1 písm. l AML zákona a musí dojít k jeho registraci, která spočívá v ohlášení živnosti volné v oboru činnosti poskytování služeb spojených s virtuálním

---

¹²² Hlavinová, M., Pilíková, J., Kabeš, V. Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 43 s. ISBN 978-80-7400-860-3.

¹²³ Hlavinová, M., Pilíková, J., Kabeš, V. Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 43 s. ISBN 978-80-7400-860-3.

aktivem.¹²⁴ AML zákon předpokládá, že Finanční analytický úřad v rámci své běžné dozorčí činnosti bude kontrolovat, zda povinná osoba provedla ohlášení, a v případě pochybení může podat podnět živnostenskému úřadu k uložení sankce i v podobě odejmutí nebo zrušení oprávnění. Vedle těchto sankcí může v určitých případech za opomenutí ohlašovací povinnosti hrozit dokonce i sankce za trestný čin neoprávněného podnikání.¹²⁵

Všechny osoby poskytující služby spojené s virtuálními aktivy musí do 60 dní ode dne, kdy se staly povinnou osobou dle AML zákona vypracovat písemný tzv. systém vnitřních zásad, postupů a kontrolních opatření a s tím související hodnocení rizik. Předmětem je zejména zhodnotit rizika legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu pro typy poskytovaných obchodů a obchodních vztahů, a to v rozsahu, v němž provádí činnosti podléhající působnosti tohoto zákona. V zásadách je nutné zhodnotit rizikové faktory, především typ klienta, účel, pravidelnost a délka trvání obchodního vztahu či obchodu mimo obchodní vztah, typy produktů, hodnota a způsob uskutečnění obchodu a rizikovost zemí či zeměpisných oblastí, ke kterým se obchody vztahují. Vnitřní zásady musí být průběžně aktualizovány.¹²⁶ Následně je třeba začít v praxi plnit další povinnosti stanovené AML zákonem (např. povinnost identifikace, povinnost archivace, povinnost kontroly, povinnost oznamování podezřelého obchodu (OPO), povinnost školení zaměstnanců nebo povinnost určení kontaktní osoby).¹²⁷

Podle AML zákona je osoba poskytující služby spojené s virtuálním aktivem povinna do 60 dnů ode dne, kdy se stala povinnou osobou, nebo do 30 dnů ode dne, kdy u ní nastaly změny, určit člena statutárního orgánu nebo konkrétního zaměstnance (s uvedením jejich údajů, pracovní pozice a kontakt na ně) za účelem plnění oznamovací povinnosti související

---

¹²⁴ Povinné osoby z nefinančního sektoru: Služby spojené s virtuálním aktivem. Finanční analytický úřad [online]. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyurad.cz/sluzby-spojene-s-virtualnim-aktivem> [cit. 24.2.2023].

¹²⁵ ELBERT, Tomáš. Nové AML povinnosti pro krypto-podnikatele. Blockchain Legal. 31.12.2020 [online]. Dostupné z: <https://blockchainlegal.medium.com/nov%C3%A9-aml-povinnosti-pro-krypto-podnikatele-34842d4334fa> [cit. 24.2.2023].

¹²⁶ VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. Šestá AML směrnice a její dopady na virtuální měnu. 2021 [online]. Dostupné z: <https://zenodo.org/record/5746675#.Y3EFCXbMJPY> [cit. 13.11.2022].

¹²⁷ UHLÍŘOVÁ, Veronika. Nové povinnosti osob nakládajících s virtuálními měnami a kryptoaktivy. 19.11.2020 [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nove-povinnosti-osob-nakladajicich-s-virtualnimi-menami-a-kryptoaktivy-112157.html> [cit. 24.2.2023].

s podezřelými obchody, který se stane styčným bodem pro komunikaci s Finančním analytickým úřadem.¹²⁸

3.2.4. Právní regulace ve vybraných zemích

Tato část diplomové práce se bude věnovat komparaci právních úprav boje proti praní peněz v oblasti virtuálních aktiv v několika zemích: Spojených státech amerických, Japonsku, Švýcarsku a Lichtenštejnsku. Zaměří se zejména na rozdíly, které pro účely práce poslouží k vytvoření komplexnějšího obrazu problematiky.

3.2.4.1. Lichtenštejnsko

Lichtenštejnsko je finanční centrum s tradicí v oblasti správy majetku, silným bankovním sektorem a tradičně mezinárodní klientelou. V posledních letech se stalo atraktivní jurisdikcí pro poskytovatele služeb v oblasti virtuálních aktiv. Lichtenštejnské subjekty na trhu, start-upy i zavedené firmy, rychle přijaly a rozvinuly obchodní modely týkající se kryptoaktiv a digitálních finančních služeb. Lichtenštejnsko jako člen Evropského hospodářského prostoru (EHP) pravidelně provádí sekundární právní předpisy EU v oblasti finanční regulace a boje proti praní špinavých peněz.

Základním právním předpisem týkajícím se praní špinavých peněz je zákon o due diligence (Due Dilligence Act, dále jen DDA) z roku 2008. Ten byl novelizován v návaznosti na vznik kryptoaktiv a poskytovatelů souvisejících služeb v Lichtenštejnsku. Zákon rovněž doplňuje důležité vládní nařízení o due diligence (Due Diligence Ordinance, dále jen DDO).

Dalším významným zákonem je Token and TT Service Provider Act (Token – und VT-Dienstleister-Gesetz, dále jen TVTG). Koncepce zákona je poměrně široká a vychází z technologicky neutrálního přístupu, neboť se snaží postihnout různé aplikace a případy využití tokenů a jejich převodu v tzv. tokenové ekonomice. Zkratka TT znamená trustworthy technology (tzv. důvěryhodná technologie, dále jen TT), což je koncept, který vychází ze specifické povahy příslušných systémů DLT, aniž by se používal termín blockchain, aby se zachoval technologicky neutrální přístup. Cílem zákona je vytvořit právní rámec pro systémy

---

¹²⁸ VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. Šestá AML směrnice a její dopady na virtuální měnu. 2021 [online]. Dostupné z: <https://zenodo.org/record/5746675#.Y3EFCXbMJPY> [cit. 13.11.2022].

založené na TT. Systém důvěryhodné technologie (dále jen systém TT) podle čl. 2 odst. 1 písm. b) TVTG je transakční systém, který umožňuje bezpečný převod a uchovávání tokenů pomocí důvěryhodné technologie, jakož i poskytování služeb na jejím základě. Zákon systém TT blíže nedefinuje a záměrně nestanoví minimální požadavky na systém, který je způsobilý být systémem TT podle TVTG. Token jako třetí ústřední pojem je definován v čl. 2 odst. 1 písm. c) TVTG jako informace v systému, která může představovat nároky nebo členská práva, majetková práva nebo jiná absolutní či relativní práva a která mohou být přiřazena jednomu nebo více identifikátorům (veřejným klíčům). Zákon nerozlišuje mezi různými typy tokenů, i když je zřejmé, že některá ustanovení se týkají pouze tokenů, které například představují nároky nebo práva, zatímco jiná ustanovení se vztahují pouze na tokeny, které se nekvalifikují jako finanční nástroje. TVTG definuje rovněž řadu poskytovatelů služeb, kteří jsou součástí tohoto ekosystému od události vzniku a vydávání tokenů až po správu a směnu tokenů za fiat peníze. Poskytovatelé služeb podléhají registrační povinnosti podle článku 12 a následujících TVTG.

Podle DDA ještě před úplnou implementací V. AML směrnice podléhali poskytovatelé služeb v oblasti TT a některé obchody s kryptoaktivy legislativě proti praní špinavých peněz. DDA se vztahuje na poskytovatele služeb podle čl. 2 odst. 1 písm. k) a m) a q) a u) TVTG, a tedy i na emitenty tokenů, správcovské společnosti (správcovské peněženky), osoby, které chrání soukromé klíče nebo tokeny pro své klienty, poskytovatele TT směnářských služeb, osoby validující tokeny (odpovědný za tokenizaci aktiv – např. zajistit, aby příslušná práva mohla být odpovídajícím způsobem vymáhána či chránit integritu aktiv) a od novely z roku 2021 rovněž i osoby (tzv. TT agents), které poskytují a/nebo zprostředkovávají TT služby na profesionální bázi jménem a na účet zahraničního poskytovatele TT služeb v Lichtenštejnsku (odstranění konkurenční výhody zahraničních poskytovatelů v Lichtenštejnsku).

Výměna tokenu za zákonné platidlo nebo naopak, která vyvolává požadavky na hloubkovou kontrolu u poskytovatelů TT směnářských služeb, se vztahuje pouze na obchody s tokeny, které jsou zastupitelné. Nevztahuje se však na obchody týkající se NFT. Také poskytovatelé TT směnářských služeb, kteří provozují pouze fyzické směnářské automaty, využívají výjimku z povinností podle DDA až do určité hodnoty transakce (1 000 CHF).¹²⁹ Nutno

---

¹²⁹ čl. 5 odst. 2 písm. h) DDA; FMA Instruction 2018/7. FMA [online]. Dostupné z: [https://www.fma-li.li/files/list/fma-instruction-2018-7-interpretation-of-due-diligence-law.pdf](https://www.fma.li/files/list/fma-instruction-2018-7-interpretation-of-due-diligence-law.pdf) [cit. 8.2.2023].

podotknout, že v kontextu DDA nesmí být poskytovatel TT směnárenských služeb zaměňován s poskytovatelem služeb provádějícím směnu cizích měn (tzv. Wechselstubenbetreiber podle DDA).

Ostatní poskytovatelé TT služeb mohou podléhat DDA, i když nejsou regulováni TVTG. Jedná se zejména o emitenty tokenů, kteří nepodléhají registraci podle TVTG, a provozovatele obchodních platforem pro virtuální měny nebo tokeny. Ty provozují platformu, prostřednictvím které zákazníci směňují virtuální měny nebo tokeny za zákonná platidla nebo jiné virtuální měny nebo tokeny a naopak. Jejich činnost tak přesahuje rámec pouhého zprostředkování bez jakéhokoli zapojení do platebních toků: provozovatelé zasahují do transakcí. Na rozdíl od poskytovatele směnárenských služeb TT však provozovatel takové platformy neprovádí obchody proti vlastnímu portfoliu. Kromě toho provozovatel nebude držet tokeny nebo klíče pro své zákazníky, což by vedlo k jejich kvalifikaci jako osob, které chrání soukromé klíče nebo tokeny pro své klienty. Tito poskytovatelé TT služeb musí ohlásit zahájení své činnosti Úřadu pro dohled nad finančním trhem (Financial Market Authority/FMA), který je odpovědný za dohled nad účastníky finančního trhu, včetně krypto odvětví. Funkci finanční zpravodajské jednotky v Lichtenštejnsku plní SFIU (Stabsstelle Financial Intelligence Unit).

Požadavky DDA se výslovně vztahují na obchody s tokeny nebo virtuální měnou. Definice virtuální měny v lichtenštejnském DDA je v souladu s V. AML směrnici.¹³⁰ Definice tokenu v DDA je totožná s definicí uvedenou v čl. 2 odst. 1 písm. c) TVTG, a je tedy širší než pojem virtuální měna. I když například stablecoiny nespadají pod definici virtuální měny, lze je kvalifikovat jako token podle TVTG. V souladu s TVTG se tedy DDA vztahuje na obchody se všemi typy tokenů.

Konkrétní povinnosti hloubkové kontroly závisí na typu poskytovatele TT služeb, obchodní činnosti a hodnocení rizik, a proto se budou lišit případ od případu. Například osoba validující tokeny bude muset mimo jiné vytvořit obchodní profil a identifikovat a ověřit skutečného vlastníka a původ aktiv, která mají být tokenizována. Tokenizace v tomto kontextu není podle FMA příležitostnou transakcí, ale spíše trvalým obchodním vztahem.¹³¹ V souladu s úvahami uvedenými v bodě 8. a následujících bodech odůvodnění V. AML směrnice považuje FMA kryptoměny a tokeny za zranitelné vůči praní špinavých peněz, a to především z důvodu

---

¹³⁰ čl. 2 odst. 1 písm. z^{bis}) Due Dilligence Act.

¹³¹ FMA Instruction 2018/7, s. 84.

absence mezičlánků a (pseudo)anonymity trhu. FMA zároveň uznává, že specifické vlastnosti kryptoaktiv a možnost ověřit historii a původ aktiva rovněž umožňují další možnosti boje proti praní špinavých peněz a financování terorismu. Z tohoto důvodu v případě obchodních vztahů nebo transakcí se zvýšeným rizikem vyžaduje DDA tzv. analýzu řetězců (chain analysis) pomocí systému, který umožňuje přezkoumání historie transakcí. Obecně FMA nabádá k opatrnosti a má tendenci transakcím s tokeny přisuzovat vyšší riziko.¹³²

V Lichtenštejnsku je také zavedeno tzv. travel rule. Implementace tohoto pravidla FATF byla provedena prostřednictvím změn zákona DDA a nařízení DDO. Minimální prahová hodnota pro převody týkajících se TT v Lichtenštejnsku je 1 CHF.¹³³ Poskytovatelé TT služeb musí sdílet následující informace o plátcí (klientovi) nebo příjemci: jméno, číslo účtu (adresa peněženky) a u klienta ještě jedna z několika možností (adresa, číslo dokladu totožnosti, identifikační číslo zákazníka nebo datum a místo narození).¹³⁴ Informace, které je třeba předávat v souvislosti s tímto pravidlem, jsou stejné pro přeshraniční i vnitrostátní převody.

V Lichtenštejnsku se travel rule v zásadě nevztahuje na interakce poskytovatelů TT služeb s nesprávcovskými peněženkami (non-custodial wallets), nebo s peněženkami, které jsou spravovány samotnými klienty. V takových případech jsou však poskytovatelé povinni uplatňovat opatření zesílené hloubkové kontroly. Travel rule se vztahuje na poskytovatele TT služeb v Lichtenštejnsku pouze v případě, že jejich protistrana je rovněž poskytovatelem TT služeb. U nesprávcovských peněženek je však třeba posoudit, zda subjekt nevykonává i jiné činnosti, které by mohly být předmětem ochrany.¹³⁵

3.2.4.2. Švýcarsko

Přístup Švýcarska k virtuálním aktivům je i nadále vstřícný a pozitivní, a to jak ze strany vlády, tak ze strany daného ekosystému. Stávající pravidla jsou uplatňována způsobem, který umožňuje rozvoj této oblasti. Jedním z příkladů může být fakt, že například v kantónu Zug lze

---

¹³² MAUME, Philipp, MAUTE, Lena, FROMBERGER, Mathias. The Law of Crypto Assets: A Handbook. Beck/Hart/Nomos, June 2, 2022, 487–488 s. ISBN 978-1509945948.

¹³³ Čl. 23b Due Diligence Ordinance. Dostupné z: <https://www.gesetze.li/konso/2009098000>.

¹³⁴ Čl. 23d Due Diligence Ordinance. Dostupné z: <https://www.gesetze.li/konso/2009098000>.

¹³⁵ Crypto Travel Rule in Liechtenstein by Financial Market Authority (FMA). Notabene, 9.1.2023 [online]. Dostupné z: <https://notabene.id/world/liechtenstein> [cit. 8.2.2023].

v Bitcoiních platit dokonce i daně.¹³⁶ V oblasti AML je nejvýznamnějším předpisem federální zákon o boji proti praní špinavých peněz (AMLa), důležité postavení rovněž má nařízení švýcarské Spolkové rady o boji proti praní špinavých peněz (AMLO) a nařízení švýcarského vládního orgánu pro dohled nad finančními trhy a jejich regulaci FINMA (FINMA-AMLO).

Kryptoměny upoutaly pozornost švýcarského regulátora brzy, již v červnu roku 2014. FINMA je jedním z neaktivnějších regulátorů kryptoaktiv. FINMA rozděluje tokeny do tří kategorií: platební (payment tokens), užitkové (utility tokens) a tokeny aktiv (asset tokens) a podle toho je reguluje.

Švýcarsko se rovněž etablovalo jako jedno ze světových ICO center. V roce 2018 FINMA zveřejnila „Guidelines for Inquiries Concerning the Regulatory Framework for Initial Coin Offerings (ICO)“ (tzv. ICO pokyny), které podrobně popisují, jak nakládá s regulačním rámcem pro ICO v souladu se švýcarským právem. Při revizi projektu regulátor zohledňuje mimo jiné nejen kategorie investorů, na které ICO cílí, dodržování pravidel v oblasti boje proti praní peněz a funkčnost generovaného tokenu, včetně práv, která investorovi poskytuje, ale rovněž používané technologie (např. technologie distribuované knihy nebo open source), technické standardy, dále peněženky a technické standardy pro přenos tokenů.¹³⁷

Ustanovení týkající se boje proti praní špinavých peněz se obecně vztahují na tzv. finanční zprostředkovatele (např. banky, obchodníci s cennými papíry, fondy a pojišťovny) a instituce, které vykonávají tzv. činnost finančního zprostředkovatele (např. správci aktiv či investiční poradci s plnou mocí). Zahrnují regulované finanční subjekty (mezi nimi od revize zákona o DLT¹³⁸ obchodní systémy DLT) a všechny ostatní osoby, které na profesionálním základě přijímají nebo drží aktiva nebo pomáhají při investování nebo převodu takových aktiv.¹³⁹ Patří mezi ně zejména osoby, které provádějí úvěrové transakce, poskytují platební služby (mezi

---

¹³⁶ Frick, Thomas A. The Financial Technology Law Review: Switzerland. The Law Reviews. 21.4.2022 [online]. Dostupné z: <https://thelawreviews.co.uk/title/the-financial-technology-law-review/switzerland> [cit. 8.2.2023].

¹³⁷ Frick, Thomas A. The Financial Technology Law Review: Switzerland. The Law Reviews. 21.4.2022 [online]. Dostupné z: <https://thelawreviews.co.uk/title/the-financial-technology-law-review/switzerland> [cit. 7.2.2023].

¹³⁸ Federal Act on the Adaptation of Federal Law to Developments in Distributed Ledger Technology. Dostupné z: <https://www.news.admin.ch/newsd/message/attachments/60601.pdf> [cit. 5.2.2023].

¹³⁹ Čl. 2 odst. 2 a 3 Swiss Federal Act on Combating Money Laundering and Terrorist Financing (Anti-Money Laundering Act, “AMLa“). Dostupné z: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1998/892_892_892/en [cit. 5.2.2023].

nimi i vydávání platebních prostředků), zabývají se obchodováním, investují jako investiční poradci, drží cenné papíry nebo je spravují.

Pro výše zmíněné subjekty z toho vyplývá řada požadavků na due dilligence a oznamovací povinnosti, včetně povinnosti zjistit totožnost skutečného majitele (čl. 3 a následující AMLa) a povinnost buď se přidružit k jedné ze samoregulačních organizací schválené FINMA , které byly zřízeny za účelem zajištění souladu s požadavky proti praní špinavých peněz (představují minimální standard pro dodržování předpisů AML), nebo být pod přímým dohledem FINMA nebo jiných úředních orgánů (povinnost získat oprávnění nebo licenci).¹⁴⁰ Povinnosti týkající se tzv. cestovního pravidla (travel rule podle FATF) jsou řešeny v čl. 10 nařízení FINMA-AMLO.¹⁴¹ Již v roce 2019 FINMA rozhodla (vstoupilo v platnost 1.1.2020), že převody tokenů vyžadují identifikaci plátce a příjemce (zejména jméno, číslo účtu a adresu), minimální prahová hodnota pro identifikaci je 1 000 CHF (nelze překročit v propojených transakcích během třiceti dnů). FINMA jde výslovně nad rámec požadavků FATF a zakazuje transakce s nesprávcovskými peněženkami (tzv. non-custodial wallets). Existuje výjimka pro transakce, u kterých zákazníci mohou prokázat skutečné vlastnictví své peněženky.¹⁴² Převody do externí peněženky třetí strany nebo z ní jsou možné pouze v případě, že instituce, nad níž je dohled vykonáván, nejprve ověřila totožnost třetí strany, zjistila totožnost skutečného majitele a prokázala vlastnictví externí peněženky.¹⁴³ Švýcarsko má proto pro tokenové převody jeden z nejpřísnějších režimů.

Co se týče virtuálních aktiv ve formě tokenů aktiv (tzv. asset tokens), ustanovení o boji proti praní špinavých peněz se na jejich vydávání vůbec nevztahují a na obchodování s nimi se vztahují pouze v případě, že je prováděno společnostmi obchodujícími s cennými papíry (čl. 5 odst. 2 AMLO). V plném rozsahu se však vztahují na osoby, které uchovávají nebo

---

¹⁴⁰ Čl. 14 odst. 1 Swiss Federal Act on Combating Money Laundering and Terrorist Financing (Anti-Money Laundering Act, “AMLa“). Dostupné z: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1998/892_892_892/en [cit. 5.2.2023].

¹⁴¹ FINMA Anti-Money Laundering Ordinance. Dostupné z: <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2015/390/de> [cit. 5.2.2023].

¹⁴² Payments on the blockchain. FINMA Guidance. 26. 8. 2019 [online]. Dostupné z: <https://www.finma.ch/en/~media/finma/dokumente/dokumentencenter/myfinma/4dokumentation/finma-aufsichtsmittelungen/20190826-finma-aufsichtsmittelung-02-2019.pdf?la=en> [cit. 7.2.2023].

¹⁴³ Your go-to guide to the FATF’s crypto Travel Rule. CIPHERTRACE. Říjen 2022 [online]. Dostupné z: https://ciphertrace.com/wp-content/uploads/2022/10/CipherTrace_Travel-Rule-Guide_FINAL.pdf [cit. 7.2.2023].

spravují tokeny aktiv, přičemž jednají na profesionální bázi (čl. 2 odst. 3 písm. g) AMLa ve spojení s čl. 6 odst. 1 písm. a) a c) AMLO).

V případě užitkových tokenů (a hybridů s užitkovým prvkem) se právní úprava týkající se boje proti praní špinavých peněz nepoužije, pokud má platební nebo investiční funkce tokenu pouze doplňkovou povahu (čl. 2 odst. 2 písm. a) bod 3 AMLO) a hlavním důvodem vydání tokenů je poskytnutí přístupových práv k nefinanční aplikaci technologie blockchain.

Operace s platebními tokeny obvykle vedou k použití právní úpravy týkající se praní špinavých peněz. Na jedné straně se to týká platebních služeb, jako je vydávání platebních prostředků nebo jejich správa (např. jako poskytovatel správcovských peněženek nebo jako provozovatel uzavřeného nebo otevřeného platebního systému), elektronický převod likvidních aktiv jménem třetích stran a převod finančních prostředků. Na druhou stranu obchodování s platebními tokeny obvykle také podléhá právní úpravě týkající se praní špinavých peněz. To se týká také směnárenské činnosti (všechny kombinacemi fiat měn a/nebo kryptoměn). Podle čl. 4 odst. 1 písm. b) revidované AMLO účinné od 1.8.2021 může ke kvalifikaci finančního zprostředkovatele postačovat, že osoba pomáhá převádět virtuální měny třetím osobám, pokud má s protistranou trvalý obchodní vztah. Výjimky jsou ojedinělé, například obchodování ve formě směny peněz jako doplňkové činnosti (čl. 5 odst. III AMLO). Posledně jmenovaná možnost není dána, pokud jsou nabízeny transakce v celkové výši více než 5 000 CHF nebo pokud je směnnými transakcemi generováno více než 10 % hrubého zisku za kalendářní rok.¹⁴⁴

3.2.4.3. Japonsko

Japonsko má jedno z nejpokročilejších regulačních prostředí pro oblast kryptoaktiv. Japonsko v roce 2016 novelizovalo zákon o platebních službách (Payment Services Act) a zákon o prevenci převodu výnosů z trestné činnosti (Act on Prevention of Transfer of Criminal Proceeds, PTCPA) v důsledku bankrotu velkého VASP v roce 2014 a pokynů FATF týkajících se virtuálních měn z roku 2015. Po přijetí zákonů vytvořila Japanese Financial Services Agency (JFSA) v roce 2017 VASP monitorovací tým složený z odborníků na AML/CFT a technologie.

---

¹⁴⁴ MAUME, Philipp, MAUTE, Lena, FROMBERGER, Mathias. The Law of Crypto Assets: A Handbook. Beck/Hart/Nomos, June 2, 2022, 487–488 s. ISBN 978-1509945948.

V rámci registračního řízení JFSA posuzuje programy AML/CFT žadatelů se zaměřením na soulad mezi hodnocením rizik žadatelem a jeho obchodním plánem, a to prostřednictvím hodnocení na základě dokumentů a pohovorů s žadatelem (k únoru 2022 je registrováno 30 VASPs).¹⁴⁵

S cílem zajistit předvídatelnost a transparentnost registračního procesu z pohledu žadatelů byl v roce 2018 zveřejněn dotazník, který musí žadatelé o registraci vyplnit. Na základě poznatků a zkušeností nashromážděných při minulých kontrolách a registračních řízeních byl obsah dotazníku revidován sloučením a vyřazením některých položek. Poté byl v roce 2020 znovu publikován s cílem umožnit orgánu JFSA efektivněji prověřovat režim AML/CFT, zejména u položek, kde je vyžadováno intenzivnější řízení rizik.¹⁴⁶

JFSA provádí registrační proces následujícím způsobem:

- a) zaslání dotazníku žadatelům, který je uveřejněn na internetových stránkách JFSA;
- b) na základě odpovědí, které žadatel poskytne, klade JFSA další otázky a v případě potřeby si vyžádá důkazy;
- c) provádí rozhovory s členy představenstva o jejich přístupu k řízení rizik a také o obchodním plánu;
- d) pokračuje v kontrole na základě předložených dokumentů se zaměřením na: 1) řízení rizik v oblasti VA, s nimiž budou obchodovat; 2) řešení oddělení aktiv klientů; 3) IT systém; 4) režim AML/CFT; 5) outsourcing; 6) řízení podniku včetně režimu interního auditu;
- e) na základě výsledků předchozích kroků JFSA zpravidla navštíví kancelář žadatele, aby ověřila účinnost fungování pravidel a politik, zejména pokud jde o jejich režim řízení rizik (kontrola na místě); a
- f) jakmile JFSA potvrdí, že v průběhu celého registračního šetření nebyly odhaleny žádné nedostatky ohledně jejich fungování, JFSA žádost akceptuje a následně žadatele registruje.

---

¹⁴⁵ List of licensed (registered) Financial Institutions. Financial Services Agency [online]. Dostupné z: https://www.fsa.go.jp/en/regulated/licensed/en_kasoutuka.xlsx [cit. 10.2.2023].

¹⁴⁶ Updated Guidance for a Risk-Based Approach to Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers. Financial Action Task Force. 28.10.2021, s. 91 [online]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf/documents/recommendations/Updated-Guidance-VA-VASP.pdf.coredownload.pdf> [cit. 10.2.2023].

JFSA každoročně shromažďuje statistické a kvalitativní údaje o AML/CFT od povinných subjektů, aby mohl posoudit jejich expozici vůči riziku a přidělit jednotlivým povinným subjektům rating rizika na základě metodiky, kterou JFSA vypracoval a která bude následně využita pro vytvoření ročního plánu monitorování. JFSA například provedl kontroly na místě u 22 VASP (včetně 13 tehdy považovaných za VASP, tj. subjektů, které podnikaly již před přijetím novely zákona a kterým byla činnost dočasně povolena) a do března roku 2019 rozhodnul ve 21 případech příkazem ke zlepšení činnosti, v šesti případech příkazem k ukončení činnosti a jednou odmítnul subjekt registrovat.

Pro sektor VASP shromažďuje JFSA následující informace (demonstrativní výčet), které podléhají každoroční revizi:

- a) zda se nástroje pro analýzu blockchainu používají pro účely monitorování transakcí a/nebo analýzy rizik;
- b) typy VA, které jsou nabízené zákazníkům VASP;
- c) identifikace zákazníků, kteří využívali mixéry a/nebo tumblery;
- d) procentuální podíl využití tzv. hot wallet (online peněženky) oproti tzv. cold wallet (offline peněženky);
- e) zda VASP přijímá či nepřijímá korporátní klientelu jako zákazníky (počet účtů, hodnota transakcí);
- f) zda poskytovatel VASP nabízí platební služby pro společnosti;
- g) údaje o protistranách, které jsou VASP (geografické rozdělení a objem transakcí); a
- h) počet a zeměpisná poloha bankomatů VA, které VASP spravuje.

JFSA rovněž úzce spolupracuje se samoregulačním orgány pro oblast virtuálních aktiv, s Japan Virtual Currency Exchange Association (JVCEA), japonskou asociací sdružující 31 provozovatelů kryptoměněren, s cílem rychle a efektivně reagovat na problémy související s VASP (vytváří pravidla a politiky) a Japan Security Token Offering Association (JSTOA), která se zaměřuje na nabídku tokenů a další crowdfundingové aktivity.

Další novela zákona o platebních službách vstoupila v platnost v květnu roku 2020. Touto novelou podléhají regulaci i tzv. služby správy kryptoaktiv, spočívající ve správě kryptoaktiv

jménem zákazníků a převodu na určené adresy na základě pokynů zákazníků bez obchodování.¹⁴⁷

Následující jednání lze kvalifikovat jako služby související se směnou kryptoaktiv:

- 1) prodej, nákup a směna kryptoaktiv;
- 2) zprostředkování nebo zastupování při činnostech uvedených v bodě 1;
- 3) správa peněz zákazníka v souvislosti s činnostmi uvedenými v bodě 1 nebo 2;
- 4) správa kryptoaktiv ve prospěch jiné osoby.¹⁴⁸

V dubnu 2022 zavedla JVCEA do pravidel asociace rovněž travel rule pro převody kryptoaktiv. Tato pravidla však počítají s přechodným obdobím (do data vstupu novely PTCPA v platnost), během něhož se povinnosti travel rule vztahují na užší okruh transakcí (plátce je zároveň příjemcem transakce, VASP příjemce je z Japonska, převáděným aktivem je Ethereum nebo Bitcoin a částka transakce je vyšší než 100 000 JPY (přibližně 760 USD)).¹⁴⁹ Rozsah požadavků bude s konečnou platností stanoven v PTCPA a příslušných pokynech (například v rámci PTCPA se nebude uplatňovat žádný minimální práh pro transakce). Tyto pokyny jsou v současné době otevřeny k veřejné konzultaci.

Je však nutné podotknout, že VASPs mohou během přechodného období k některým povinnostem přistupovat „s vynaložením maximálního úsilí“. Jde o povinnost shromažďovat informace o odesílateli, které jsou přiměřeně dostupné a nezbytné k posouzení rizika transakce, pokud je vklad přijat bez požadovaných informací podle travel rule. A také o povinnost uplatňovat alternativní opatření ke zmírnění rizika při umožnění transakce do tzv. non-custodian wallets (peněženky bez úschovy) nebo VASPs se sídlem v jurisdikcích, kde travel rule ještě není v platnosti.¹⁵⁰

---

¹⁴⁷ Updated Guidance for a Risk-Based Approach to Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers. Financial Action Task Force. 28.10.2021, s. 91 [online]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf/documents/recommendations/Updated-Guidance-VA-VASP.pdf.coredownload.pdf> [cit. 10.2.2023].

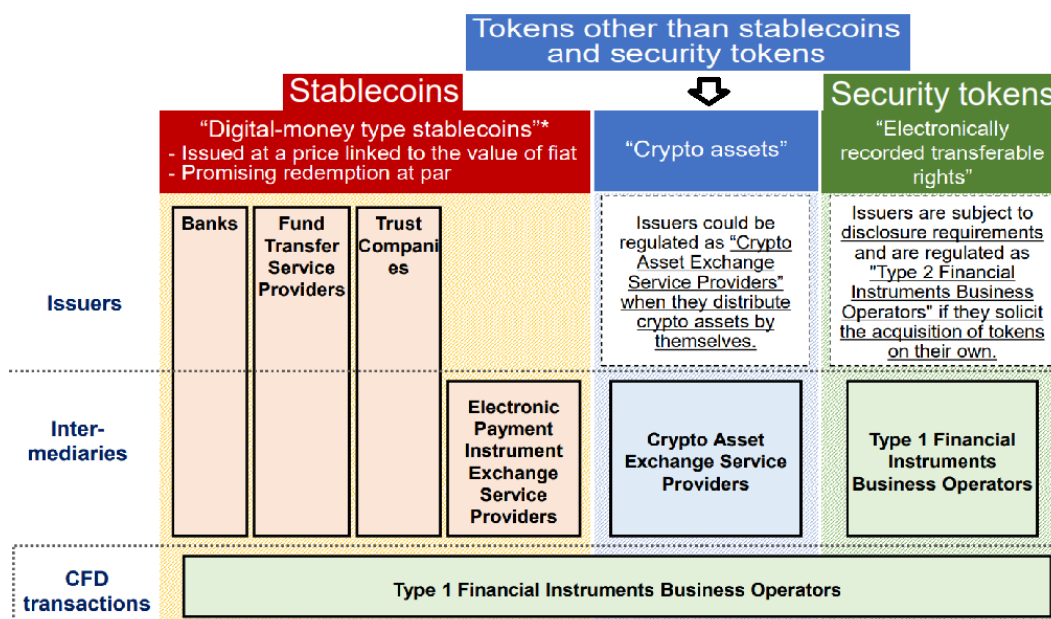
¹⁴⁸ Článek 2 odst. 7 Payment Services Act (Act No. 59 of June 24, 2009).

¹⁴⁹ Your go-to guide to the FATF's crypto Travel Rule. Ciphertrace. 2022 [online]. Dostupné z: https://ciphertrace.com/wp-content/uploads/2022/10/CipherTrace_Travel-Rule-Guide_FINAL.pdf [cit. 11.2.2023].

¹⁵⁰ Crypto Travel Rule in Japan by The Financial Services Agency (FSA). Notabene. 6.2.2023 [online]. Dostupné z: <https://notabene.id/world/japan> [cit. 11.2.2023].

Na druhou stranu se Japonsko rovněž začíná vážněji zabývat oživením svého trhu s virtuálními aktivy, přičemž se snaží v některých oblastech zmírnit regulační překážky. Příkladem může být seznam bezpečných kryptoměn (tzv. green list), který urychlí zdlouhavý proces schvalování nových licencí pro směnu kryptoměn, který je jednou z hlavních příčin stagnace trhu s kryptoměnami v Japonsku. Japonsko rovněž připravuje pravidla a pokyny pro stablecoiny, NFT a decentralizované autonomní organizace (tzv. DAO).¹⁵¹ Co se týče stablecoinů, po kolapsu stablecoinů UST (stablecoin začal ztrácet paritu s dolarem) a Luna se japonská vláda rozhodla chránit se před stablecoiny (např. zákaz na obchodování stablecoinů, které mají své místo vzniku v zahraničí), v současné době se Japonsko snaží vytvořit silný právní rámec pro stablecoiny a rovněž se uvažuje o odstranění restrikcí na zahraniční stablecoiny.¹⁵²

Schéma č. 4: Přehled japonského regulačního rámce pro kryptoaktiva a stablecoiny (tokeny)

Zdroj: Amaya, T. Regulating the crypto assets landscape in Japan. Financial Services Agency Japan. 2022 [online]. Dostupné z: <https://www.fsa.go.jp/en/news/2022/20221207/01.pdf>.

¹⁵¹ Nakamichi, T., Sano, N. Japan to Further Relax Crypto Rules by Easing Listings of Tokens. Bloomberg. 19.10.2022 [online]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-10-19/japan-to-further-relax-crypto-rules-by-easing-listings-of-tokens> [cit. 12.2.2023].

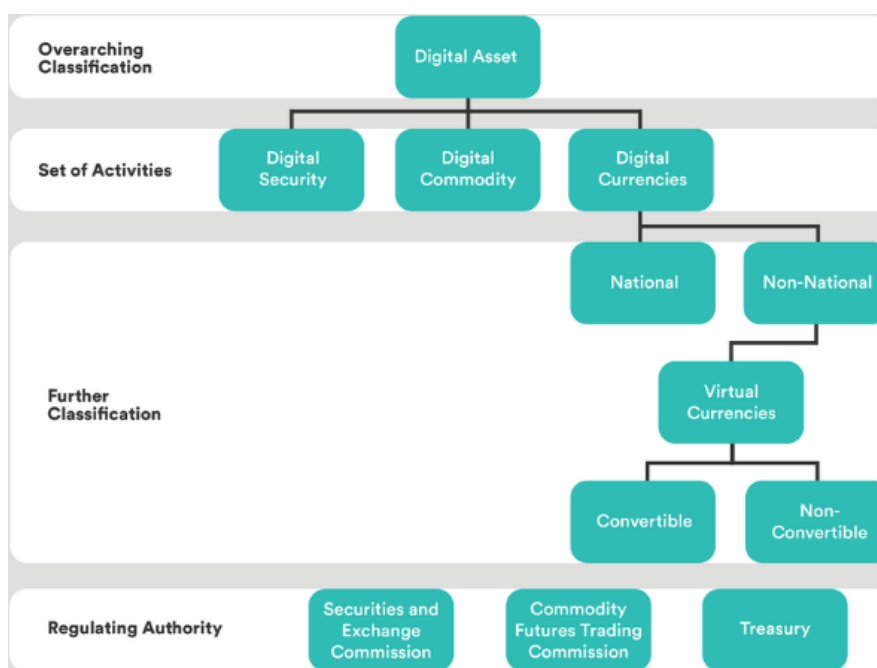
¹⁵² JAPAN TO HAVE WORLD'S FIRST CLEAR REGULATORY FRAMEWORK FOR STABLECOINS. Clifford Chance LLP. 2022 [online]. Dostupné z: <https://www.cliffordchance.com/content/dam/cliffordchance/briefings/2022/06/japan-to-have-worlds-first-clear-regulatory-framework-for-stablecoins-june-2022.pdf> [cit. 12.2.2023].

Závěrem bych chtěl zdůraznit, že v Japonsku jsou všichni poskytovatelé služeb souvisejících s kryptem (včetně Crypto Asset Exchange Service Providers, Financial Instruments Business Operators a Electronic Payment Instrument Exchange Service Providers) povinni dodržovat příslušná opatření proti praní špinavých peněz (např. KYC, CDD, travel rule i oznamování podezřelých obchodů).¹⁵³

3.2.4.4. Spojené státy americké

Spojené státy mají komplexní a technologicky neutrální rámec pro regulaci a dohled nad digitálními aktivy (celá řada aktiv v prostředí digitálních finančních služeb) pro účely boje proti praní peněz a financování terorismu, který se týká dotčených poskytovatelů a činností v této oblasti a který podléhá v podstatě stejné regulaci, jaké podléhají poskytovatelé nedigitálních aktiv v rámci stávajícího regulačního rámce pro boj proti praní peněz a financování terorismu pro finanční instituce.

Schéma č. 5: Klasifikace digitálních aktiv podle finančních regulačních orgánů USA

Zdroj: Blockchain Regulation in the United States: Evaluating the overall approach to virtual asset regulation. New America. Dostupné z: <https://www.newamerica.org/fellows/reports/anthology-working-papers-new-americas-us->

¹⁵³ Amaya, T. Regulating the crypto assets landscape in Japan. Financial Services Agency Japan. 2022, s. 23 [online]. Dostupné z: <https://www.fsa.go.jp/en/news/2022/20221207/01.pdf> [cit. 12.2.2023].

india-fellows/blockchain-regulation-in-the-united-states-evaluating-the-overall-approach-to-virtual-asset-regulation-tanvi-ratna/.

Americký přístup je založen na nástrojích a pravomocích různých ministerstev a jiných orgánů, zejména U.S. Department of the Treasury's Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN), americké finanční zpravodajské jednotky, která plní funkce v oblasti AML (Bank Secrecy Act (BSA)), Úřadu pro kontrolu zahraničních aktiv (U.S. Treasury's Office of Foreign Assets Control, zkratka OFAC), amerického daňového úřadu Internal Revenue Services (IRS), Komise pro kontrolu cenných papírů Spojených států amerických (the U.S. Securities and Exchange Commission, zkratka SEC), Komise pro termínované obchody s komoditami (the U.S. Commodity Futures Trading Commission, zkratka CFTC) a ministerstva spravedlnosti Spojených států amerických (U.S. Department of Justice, zkratka DOJ).¹⁵⁴

FinCEN, IRS, SEC, CFTC a DOJ mají regulační, dohledové a donucovací pravomoci pro dohlížení nad některými činnostmi souvisejícími s digitálními aktivy, které zahrnují převody peněz (hodnota, ať už fyzická nebo digitální, která nahrazuje měnu – včetně virtuálních měn), cenných papírů, komodit nebo derivátů, nebo které mají daňové dopady, a mají pravomoc mitigovat zneužívání digitálních aktiv k nezákonným finančním transakcím nebo vyhýbání se daňovým povinnostem.

Jednou z neaktivnějších oblastí, v nichž ministerstvo financí USA vydává pokyny a zpřísňuje pravidla, je boj proti praní špinavých peněz (AML), poznávání klienta (KYC) a boj proti financování terorismu a sankce. Již v roce 2013 vydal FinCEN pokyn, že směnárny a správci virtuálních měn budou považováni za instituce uskutečňující peněžní převody (money transmission businesses, zkratka MSBs).¹⁵⁵ Například v roce 2018 vydaly FinCEN i OFAC pokyny týkající se dodržování sankcí vůči Íránu ve vztahu k virtuálním měnám.¹⁵⁶ A OFAC

---

¹⁵⁴ Updated Guidance for a Risk-Based Approach to Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers. Financial Action Task Force. 28.10.2021, s. 97–101 [online]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf/documents/recommendations/Updated-Guidance-VA-VASP.pdf.coredownload.pdf> [cit. 10.2.2023].

¹⁵⁵ United States Financial Crimes Enforcement Network, Department of Treasury, Guidance: Application of FinCEN's Regulations to Persons Administering, Exchanging, or Using Virtual Currencies, FIN-2013-G001. 18.3.2013, [online]. Dostupné z: <https://www.fincen.gov/sites/default/files/shared/FIN-2013-G001.pdf> [cit. 14.2.2023].

¹⁵⁶ FinCEN, "Advisory on the Iranian Regime's Illicit and Malign Activities and Attempts to Exploit the Financial System," FIN-2018-A006, 11.10.2018 [online]. Dostupné z: <https://www.fincen.gov/sites/default/files/advisory/2018-10-11/Iran> [cit. 14.2.2023].

přidal na svůj sankční seznam Specially Designated Nationals And Blocked Persons (zkratka SDN) seznam adres digitálních měn, které se ocitly na černé listině.¹⁵⁷ V poslední době byly například na seznam přidány adresy podle OFAC spojené s ruským zprostředkovatelem prodeje zbraní porušujícím sankce.¹⁵⁸

Pokud se osoba zapojí do určitých finančních činností zahrnujících digitální aktiva, vztahují se na ni povinnosti v oblasti AML/CFT a další povinnosti (např. registrační povinnost (MSB jsou zapsané ve veřejném rejstříku)¹⁵⁹, vytvoření AML programu, opatření pro vedení záznamů a oznamování, včetně podávání zpráv o podezřelých činnostech). V závislosti na dané činnosti podléhá osoba nebo instituce dohledu určitého orgánu (např. FinCEN, SEC nebo CFTC). Travel rule v USA platí pro VASP od roku 2013, vztahuje se na každou transakci vyšší než 3 000 USD. V současné době se uvažuje o snížení stávající prahové hodnoty na 250 USD.¹⁶⁰

Pokud osoba spadá pod zákonnou definici banky, FinCEN a federální bankovní orgány (Board of Governors of the Federal Reserve System, Federal Deposit Insurance Corporation, Office of the Comptroller of the Currency a National Credit Union Administration) mají pravomoc, někdy souběžnou s pravomocí státních bankovních regulátorů, regulovat osoby a dohlížet na ně, pokud se zapojí do finanční činnosti zahrnující digitální aktiva. Kromě toho se na transakce zahrnující digitální aktiva ve Spojených státech vztahují stávající obecné daňové zásady, protože je IRS klasifikuje jako majetek.¹⁶¹

Informace od FinCEN, které pocházejí z oznámení a analýz, jež FinCEN shromažďuje a předává příslušným americkým orgánům činným v trestním řízení, jsou užitečné při získávání

---

¹⁵⁷ Ratna, T. Blockchain Regulation in the United States: Evaluating the overall approach to virtual asset regulation. New America. [online]. Dostupné z: <https://www.newamerica.org/fellows/reports/anthology-working-papers-new-americas-us-india-fellows/blockchain-regulation-in-the-united-states-evaluating-the-overall-approach-to-virtual-asset-regulation-tanvi-ratna/> [cit. 13.2.2023].

¹⁵⁸ Nikhilesh De. US Blacklists Bitcoin, Ether Addresses Tied to Russian Sanctions-Evasion Efforts. Coindesk. 1.2.2023 [online]. Dostupné z: <https://www.coindesk.com/policy/2023/02/01/us-blacklists-bitcoin-ether-addresses-tied-to-russian-sanctions-evasion-efforts/> [cit. 14.2.2023].

¹⁵⁹ MSB rejstřík. Dostupné z: https://www.fincen.gov/fcn/financial_institutions/msb/msbstateselector.html#

¹⁶⁰ Crypto Travel Rule in United States by Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN). Notabene [online]. Dostupné z: <https://notabene.id/world/usa> [cit. 15.2.2023].

¹⁶¹ Updated Guidance for a Risk-Based Approach to Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers. Financial Action Task Force. 28.10.2021, s. 97–101 [online]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf/documents/recommendations/Updated-Guidance-VA-VASP.pdf.coredownload.pdf> [cit. 10.2.2023].

důkazů o trestné činnosti a identifikaci osob, které mohou být zapojeny do činností v oblasti praní peněz nebo financování terorismu.

OFAC, obvykle po konzultaci s dalšími orgány, administruje americké finanční sankce a související licence, předpisy a pokuty, které se týkají jak digitálních aktiv, tak většiny ostatních typů aktiv. OFAC jasně uvedl, že povinnosti USA v oblasti dodržování sankcí jsou stejné bez ohledu na to, zda je transakce realizována v digitálních aktivech nebo v tradiční fiat měně (viz například U.S. Department of the Treasury Enforcement Release týkající se porušení sankčních programů společnosti BitGo, Inc. působící v oblasti digitálních aktiv).¹⁶²

Spojené státy obvinily a stíhaly v souvislosti s digitálními aktivy například fyzické osoby působící v oblasti P2P směny za porušení zákona BSA nebo za praní špinavých peněz, stejně jako cizince a společnosti se sídlem v zahraničí, které porušují americké zákony (např. pravomoc stíhat osoby se sídlem v zahraničí, které využívají digitální aktiva k dovozu nelegálních produktů nebo kontrabandu do Spojených států nebo které využívají poskytovatele digitálních aktiv se sídlem v USA nebo finanční instituce k praní špinavých peněz). Spojené státy rovněž vytvořily nástroje pro získávání důkazů a zajištění majetku v zahraničí.

Přístup USA k regulaci digitálních aktiv považují mnozí členové ekosystému za zatěžující, matoucí a nepodporující rozvoj. Federální přístup USA je značně fragmentovaný a podmínky vytvořily prostředí jako stvořené pro globální regulační arbitráž, která je prostředkem k přilákání a udržení startupů a určuje směr vývoje v oblasti blockchainových technologií. Několik zemí, jako je například Singapur, Malta a Švýcarsko, se ujalo vedení a jsou úspěšné v přilákávání startupů a investorů a nyní mají prosperující blockchainové ekosystémy.¹⁶³ Je však třeba podotknout, že v USA několik států vytvořilo zákony a legislativu na podporu blockchainových startupů, včetně Arizony, Delaware, Nevady, Massachusetts, Washingtonu a dalších. Nejkomplexnější a nejinnovativnější reforma dosud přišla ze státu Wyoming.¹⁶⁴ A také

---

¹⁶² U.S. Department of the Treasury Enforcement Release (30.12.2020): "OFAC Enters Into \$98,830 Settlement with BitGo, Inc." Dostupné z: https://home.treasury.gov/system/files/126/20201230_bitgo.pdf [cit. 14.2.2023].

¹⁶³ Ratna, T. Blockchain Regulation in the United States: Evaluating the overall approach to virtual asset regulation. New America. [online]. Dostupné z: <https://www.newamerica.org/fellows/reports/anthology-working-papers-new-americas-us-india-fellows/blockchain-regulation-in-the-united-states-evaluating-the-overall-approach-to-virtual-asset-regulation-tanvi-ratna/> [cit. 13.2.2023].

¹⁶⁴ Long, Caitlin, "What Do Wyoming's 13 New Blockchain Laws Mean?" Forbes, 8.4.2019 [online]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/caitlinlong/2019/03/04/what-do-wyomings-new-blockchain-laws-mean/?sh=7aceee655fde> [cit. 14.2.2023].

na federální úrovni se připravuje mnoho změn, Kongres USA v roce 2022 předložil 50 návrhů zákonů souvisejících s digitálními aktivy s dopadem na jejich regulaci, blockchain a politiku CBDC (digitální měna centrální banky).¹⁶⁵

Z pohledu AML je nejvýznamnější návrh zákona Digital Asset Anti-Money Laundering Act z prosince roku 2022.¹⁶⁶ Návrh zákona by rozšířil povinnosti vyplývající z Bank Secrecy Act (např. poskytovatelé peněženek na digitální aktiva, těžaři, validátoři a další subjekty by byly považované za MSBs), včetně požadavků KYC, řešil by zásadní mezeru, pokud jde o tzv. nehostované digitální peněženky (povinnost bank a MSBs ověřovat totožnost klientů a protistran, vést záznamy a podávat hlášení v souvislosti s některými transakcemi s digitálními aktivy zahrnujícími nehostované peněženky nebo peněženky hostované v jurisdikcích, které nesplňují požadavky BSA), zakázal by finančním institucím používat mixéry digitálních aktiv nebo s nimi provádět transakce, posílil by prosazování dodržování pravidel BSA, rozšířil by pravidla BSA týkající se oznamování zahraničních bankovních účtů tak, aby zahrnovala i digitální aktiva, a zmírnil by rizika spojená s bankomaty na digitální aktiva (povinnost vlastníků a provozovatelů pravidelně aktualizovat fyzické adresy bankomatů a ověřovat totožnost zákazníků).¹⁶⁷

---

¹⁶⁵ Brett, J. Congress Has Introduced 50 Digital Asset Bills Impacting Regulation, Blockchain, And CBDC Policy. Forbes, 19.5.2022 [online]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/jasonbrett/2022/05/19/congress-has-introduced-50-digital-asset-bills-impacting-regulation-blockchain-and-cbdc-policy/> [cit. 14.2.2023].

¹⁶⁶ Návrh zákona Digital Asset Anti-Money Laundering Act. 117TH CONGRESS [online]. Dostupné z: <https://www.warren.senate.gov/imo/media/doc/DAAML%20Act%20of%2020221.pdf> [cit. 21.2.2023].

¹⁶⁷ Elizabeth Warren and Roger Marshall. The Digital Asset Anti-Money Laundering Act of 2022 [online]. Dostupné z: https://www.warren.senate.gov/imo/media/doc/Crypto%20National%20Security%20One-Page%20draft_12.13.22.pdf [cit. 22.2.2023].

Závěr

Virtuální aktiva jsou stále relativně novým a neustále se rozvíjejícím fenoménem, který přináší mnoho výhod, ale také rizik. Jedním z těchto rizik je praní špinavých peněz. S nárůstem popularity virtuálních aktiv se zvyšuje riziko, že budou zneužity k nelegálním účelům. V návaznosti na shora uvedené lze konstatovat, že už skončilo období právně neregulovaného vydávání a obchodování s virtuálními aktivy. Otázkou ale stále zůstává, jak se bude regulace v oblasti virtuálních aktiv vyvíjet, prohlubovat a vylepšovat. Jednotlivé státy a mezinárodní organizace mají v mnoha ohledech důvodnou obavu z rizik spojených s virtuálními aktivy, jelikož pořád jde o relativně novou technologii a dopady jejího rozsáhlejšího využívání na finanční systémy se obtížně odhadují.

Praní špinavých peněz a související predikativní trestné činy mohou být realizovány pomocí virtuálních aktiv a mohou mít závažné ekonomické důsledky. Zachování integrity globálního finančního systému je nutným aspektem zajištění finanční stability, udržitelného růstu a hospodářského rozvoje. Opatření pro boj proti legalizaci výnosů z trestné činnosti mají v tomto ohledu zásadní význam. Státy do této doby přijaly řadu opatření, aby zmírnily ohrožení finančního systému způsobené virtuálními aktivy. Tato opatření jsou různorodá, od úplného či částečného regulačního pokrytí všech nebo některých činností souvisejících s virtuálními aktivy až po zákaz některých nebo všech transakcí s virtuálními aktivy. Tento rozdílný a roztříštěný přístup jednotlivých zemí se neukázal jako efektivní a ponechává prostor pro regulatorní arbitráž. Právní úprava virtuálních aktiv v oblasti AML se neustále vyvíjí a je více než pravděpodobné, že virtuální aktiva v budoucnu budou mnohem více regulována.

Hlavním cílem diplomové práce bylo vysvětlit problematiku využívání virtuálních aktiv k praní špinavých peněz a zhodnotit mezinárodní boj s touto nelegální činností, zejména vyhodnotit funkčnost a efektivnost platné právní úpravy na mezinárodní, evropské i na některých národních úrovních.

Pro zjištění funkcí a cílů právní regulace boje proti praní špinavých peněz prostřednictvím virtuálních aktiv bylo klíčové alespoň rámcově definovat základní pojmy a souvislosti. Proto se první část zaměřila na obecnou charakteristiku virtuálních aktiv, především na technickou povahu virtuálních aktiv. Druhá část diplomové práce se zabývala pojmem praní špinavých peněz (tj. legalizací výnosů z trestné činnosti), jednotlivými etapami této činnosti a aktuální situací v této oblasti v souvislosti s virtuálními aktivy. V průběhu této práce byly popsány různé

způsoby, jak se virtuální aktiva mohou využívat k praní špinavých peněz. Byly rovněž popsány příklady reálných případů, ve kterých byla virtuální aktiva využita k praní špinavých peněz, aby byla demonstrována skutečnost, že se jedná o skutečný problém, který se musí řešit.

Třetí část diplomové práce se zaměřila na boj proti praní špinavých peněz v oblasti virtuálních aktiv. První kapitola se zabývala soft law, především standardy a doporučeními Finančního akčního výboru (FATF), které představují základní principy a pravidla boje proti praní peněz. V druhé kapitole byla pozornost zaměřena na hard law, nastínila regulaci problematiky na mezinárodní, evropské a vnitrostátní úrovni. Poslední část druhé kapitoly se zabývala komparací právních úprav boje proti praní peněz v této oblasti ve vybraných státech. Pro komparaci byly vybrány k České republice ještě Spojené státy americké, Japonsko, Švýcarsko a Lichtenštejnsko. Tyto země byly vybrány zejména proto, že jejich právní úpravy v této oblasti patří k těm vyspělejším, avšak v jejich přístupu jsou značné rozdíly, které pro účely práce posloužily k vytvoření komplexnějšího obrazu problematiky. Celkově lze zkonstatovat, že každá země má odlišný přístup k regulaci virtuálních aktiv v oblasti AML, a že každý přístup má své výhody a nevýhody. Česká právní úprava se v této oblasti výrazně zlepšila, avšak je stále třeba dále pracovat na rozvoji nových a efektivnějších strategií boje proti praní špinavých peněz.

V současné době byly navrženy různé strategie a přístupy, které by mohly být účinné v prevenci a odhalování trestné činnosti v této oblasti. Je však nutné zdůraznit, že základem boje proti ohrožení integrity finančního systému může pouze být koordinovaná celosvětová reakce, protože státy, jež nemají účinný systém boje proti praní špinavých peněz, představují pro celý světový finanční systém významné riziko, respektive globální systém boje proti praní špinavých peněz bude silný pouze tak, jak je silný jeho nejslabší článek.

Standardy a doporučení Finančního akčního výboru představují mezinárodní standard AML/CFT rovněž v oblasti virtuálních aktiv. Státy by měly co nejdříve dosáhnout souladu s doporučeními FATF (zejména doporučením č. 15), přičemž by se měly především zaměřit na hodnocení rizik praní peněz a financování terorismu spojených s virtuálními aktivy a poskytovateli služeb spojených s virtuálními aktivy a na uplatňování opatření proti praní peněz a financování terorismu ke zmírnění těchto rizik. To bude vyžadovat jak přijetí příslušných zákonů, tak jejich účinné prosazování. Země, které dosud nezavedly travel rule, by tak měly učinit co nejdříve. Přeshraniční povaha, potenciální větší anonymita umožněná různými nástroji a metodami, obchodní vztahy a transakce realizované bez fyzického kontaktu

a také neexistence nutnosti použití zprostředkovatele (povinných osob) by měly být zeměmi zohledněny v rámci hodnocení rizik spojených s virtuálními aktivy. Rizika rovněž představuje regulační arbitráž a poskytovatelé služeb spojených s virtuálními aktivy nespĺňující standardy FATF. Pachatelé využívají špatné hloubkové kontroly klienta a screeningových procesů v rámci těchto poskytovatelů služeb spojených s virtuálními aktivy. Je nutné zdůraznit, že i další povinné osoby, které například poskytují bankovní či jiné finanční služby VASP nebo jiným osobám, které jsou zapojené do aktivit spojených s virtuálními aktivy, by rovněž měly důsledně zvážit výše uvedená rizika. Také definice virtuálních aktiv v jednotlivých zemích by měla být technologicky neutrální, aby země a příslušné subjekty mohly uplatňovat požadavky na stávající technologie, jakož i na vyvíjející se a nově vznikající technologie bez nutnosti dalších změn.

Závěrem nutno podotknout, že právo by mělo být pružné a přizpůsobivé novým technologiím, aby bylo schopné reagovat na nové výzvy a zajistit ochranu finančního systému před nelegálními aktivitami. Virtuální aktiva představují novou výzvu, ale také novou příležitost pro rozvoj inovativních řešení v oblasti boje proti praní špinavých peněz. Je důležité sledovat vývoj v této oblasti a přizpůsobovat regulaci tak, aby minimalizovala rizika spojená s praním špinavých peněz, aniž by brzdila inovace a rozvoj nových technologií. Boj proti této nelegální činnosti představuje do jisté míry nikdy nekončící boj.

Seznam použitých zkratek

AML	Anti Money Laundering (opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti)
AMLa	Swiss Federal Act on Combating Money Laundering and Terrorist Financing (federální zákon o boji proti praní špinavých peněz ve Švýcarsku)
AMLA	Anti-money-laundering authority (nový orgán EU pro boj proti praní peněz)
AMLD6	Návrh nové směrnice o praní peněz
AMLO	Anti-Money Laundering Ordinance (nařízení švýcarské Spolkové rady o boji proti praní špinavých peněz)
ATM	Automated teller machine (bankomat)
BSA	Bank Secrecy Act (Zákon o bankovním tajemství USA)
BTC	Bitcoin
CASP	Crypto-assets service provider (poskytovatel služeb souvisejících s kryptoaktivy)
CBDC	Central Bank Digital Currency (digitální měna centrální banky)
CDD	Customer due diligence (hloubková kontrola klienta)
CFT	Counter Financing of Terrorism (opatření proti financování terorismu)
CFTC	Commodity Futures Trading Commission (Americká komise pro termínované obchodování s komoditami)
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
DDA	Due Dilligence Act (zákon o due diligence v Lichtenštejnsku)
DDO	Due Diligence Ordinance (vládní nařízení o due diligence v Lichtenštejnsku)
DeFi	Decentralized finance (decentralizované finance)

DEX	Decentralized exchange (decentralizovaná burza)
DLT	Distributed Ledger Technology (technologie distribuované účetní knihy)
DOJ	U.S. Department of Justice (Ministerstvo spravedlnosti Spojených států amerických)
DPH	Daň z přidané hodnoty
EBA	European Banking Authority (Evropský orgán pro bankovníctví)
ECB	European Central Bank (Evropská centrální banka)
EHP	Evropský hospodářský prostor
ESD	Evropský soudní dvůr
ETH	Ethereum
EU	Evropská unie
EUR	Euro
FATF	Financial Action Task Force (Finanční akční výbor)
FAÚ	Finanční analytický úřad
FBI	Federal Bureau of Investigation (Federální úřad pro vyšetřování)
FinCEN	U.S. Department of the Treasury's Financial Crimes Enforcement Network (americká finanční zpravodajská jednotka)
FINMA	Swiss Financial Market Supervisory Authority (švýcarský vládní orgán pro dohled nad finančními trhy)
FINMA-AMLO	FINMA Anti-Money Laundering Ordinance (nařízení švýcarského vládního orgánu pro dohled nad finančními trhy a jejich regulaci o boji proti praní špinavých peněz)
FIU	Financial intelligence unit (finanční zpravodajská jednotka)

FMA	Financial Market Authority (Úřad pro dohled nad finančním trhem v Lichtenštejnsku)
FSRB	FATF-Style Regional Body (regionální uskupení podle FATF)
FT	Financování terorismu
G7	Skupina G7 (sdružení ekonomicky nejvyspělejších států světa)
HDP	Hrubý domácí produkt
CHF	Švýcarský frank
ICO	Initial Coin Offering (prvotní nabídka kryptoměny)
IP adresa	Internet Protocol address (adresa internetového protokolu)
IRS	Internal Revenue Service (Federální finanční úřad USA)
IT	Informační technologie
JFSA	Japanese Financial Services Agency (Japonský regulační úřad Agentura pro finanční služby)
JSTOA	Japan Security Token Offering Association
JVCEA	Japan Virtual Currency Exchange Association (japonská asociace sdružující provozovatele kryptosměnár)
KYC	Know your customer (Poznej svého klienta)
MiCA	Markets in Crypto-Assets regulation (Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o trzích s kryptoaktivy)
ML	Money laundering (praní peněz)
MMF	Mezinárodní měnový fond
MONEYVAL	

Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures (Výbor expertů pro hodnocení opatření proti praní špinavých peněz a financování terorismu)

MSB	Money services businesses (podnikatelé v oblasti peněžních služeb)
NFT	Non-fungible token (nezaměnitelný token)
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
OFAC	Office of Foreign Assets Control (Úřad pro kontrolu zahraničních aktiv)
OPO	Oznámení o podezřelém obchodu
OSN	Organizace spojených národů
OTC	Over-the-counter (mimoburzovní trh)
P2P	Peer-to-peer (rovný s rovným)
PTCPA	Act on Prevention of Transfer of Criminal Proceeds (Zákon o prevenci převodu výnosů z trestné činnosti v Japonsku)
SDN	Specially Designated Nationals And Blocked Persons (Sankční seznam OFAC)
SEC	U.S. Securities and Exchange Commission (Komise pro kontrolu cenných papírů Spojených států amerických)
SFIU	Stabsstelle Financial Intelligence Unit (finanční zpravodajská jednotka v Lichtenštejnsku)
TT	Trustworthy technology (důvěryhodná technologie)
TVTG	Token – und VT-Dienstleister-Gesetz (z Lichtenštejnska)
USA	United States of America (Spojené státy americké)
USD	United States dollar (Americký dolar)
UST	Stablecoin TerraUSD, jehož hodnota je vázána na americký dolar
VA	Virtual assets (virtuální aktiva)
VASP	Virtual Asset Service Provider (poskytovatelé služeb s virtuálními aktivy)

Seznam obrázků, grafů a schémat

Obrázky:

- Obrázek č. 1: Vztah DLT, Blockchainu a Bitcoinu (str. 9)
- Obrázek č. 2: Průběh transakcí u Bitcoinu (str. 12)
- Obrázek č. 3: Subjekty ekosystému kryptoměny Bitcoin (str. 13)
- Obrázek č. 4: Jednotlivé fáze praní peněz (str. 19)
- Obrázek č. 5: Průměrná úroveň KYC poskytovatelů služeb souvisejících s virtuálními aktivy podle zemí (str. 45)

Grafy:

- Graf č. 1: Celková hodnota kryptoměn získaných nelegálními adresami (2017–2022) (str. 19)
- Graf č. 2: Podíl nelegálních transakcí na celkovém objemu transakcí s kryptoměnami (2017-2022) (str. 20)
- Graf č. 3: Meziroční procentuální změna objemu prostředků podle typu nelegální činnosti (2018-2021) (str. 21)
- Graf č. 4: Meziroční procentuální nárůst hodnoty získané službou z nelegálních adres (2020-2021) (str. 22)
- Graf č. 5: Celková hodnota vypraných kryptoměn v jednotlivých letech (2017-2021) (str. 23)
- Graf č. 6: Místa, kam směřují finanční prostředky z nelegálních adres (2016-2021) (str. 24)
- Graf č. 7: Stav realizace plnění doporučení č. 15 v rámci celosvětové sítě FATF (červen 2021 až květen 2022) (str. 42)
- Graf č. 8: Implementace a prosazování tzv. travel rule v jurisdikcích (str. 43)

Schémata:

- Schéma č. 1: Taxonomie kryptoaktiv (str. 7)
- Schéma č. 2: Spartan Protocol hack (str. 26)
- Schéma č. 3: Vztah soft law a hard law na mezinárodní úrovni (str. 48)

- Schéma č. 4: Přehled japonského regulačního rámce pro kryptoaktiva a stablecoiny (tokeny) (str. 75)
- Schéma č. 5: Klasifikace digitálních aktiv podle finančních regulačních orgánů USA (str. 76)

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

- 1) KARFÍKOVÁ, Marie. Teorie finančního práva a finanční vědy. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-935-0.
- 2) PICHRT, Jan, Radim BOHÁČ, David ELISCHER, Martin KOPECKÝ a Jakub MORÁVEK, ed. Sdílená ekonomika a delikty. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7598-235-3.
- 3) PICHRT, Jan, Radim BOHÁČ a Jakub MORÁVEK, ed. Sdílená ekonomika – sdílený právní problém? Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-874-2.
- 4) BAKEŠ, Milan. Finanční právo. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-440-7.
- 5) MARKOVÁ, H., GRMELOVÁ, N. Institutional Framework of Combating Money Laundering in the European Union. In: The Role of Governmental and Nongovernmental Organizations in the 21st Century. Czech Yearbook of International Law Volume V. Huntington: Juris Publishing, Inc, 2014. ISBN 978-1-57823-344-1.
- 6) UNGER, Brigitte a Elena Madalina BUSUIOC. The Scale and Impacts of Money Laundering. Cheltenham: Edward Elgar, 2007. ISBN 978-1847202239.
- 7) STROUKAL, Dominik a Jan SKALICKÝ. Bitcoin a jiné kryptopeníze budoucnosti: historie, ekonomie a technologie kryptoměn, stručná příručka pro úplné začátečníky. 2., rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2018, 200 s. ISBN 9788027107421.
- 8) HLAVINOVÁ, M., PILÍKOVÁ, J., KABEŠ, V. Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 529 s. ISBN 978-80-7400-860-3.
- 9) KALISKÝ, Boris. Bitcoin a ti druzí: nepostradatelný průvodce světem kryptoměn. Praha: IFP Publishing, 2018. ISBN 978-80-87383-71-1.
- 10) DRAŽKOVÁ, Michaela. Opatření AML v dohledu nad finančním trhem. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-837-5.
- 11) MAUME, Philipp, MAUTE, Lena, FROMBERGER, Mathias. The Law of Crypto Assets: A Handbook. Beck/Hart/Nomos, June 2, 2022. ISBN 978-1509945948.
- 12) LIŠKA, Petr. Praní špinavých peněz v České republice. Praha: Radix, 1997. ISBN 80-86031-09-8.

- 13) POLOUČEK, Stanislav. Bankovníctví. V Praze: C.H. Beck, 2006. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 80-7179-462-7.

Seznam použitých internetových zdrojů

- 1) Money Laundering. UN Office of Drugs and Crime [online]. Dostupné z: <https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/overview.html>.
- 2) The 2022 Crypto Crime Report. Chainalysis. únor 2022 [online]. Dostupné z: <https://blog.chainalysis.com/reports/2022-crypto-crime-report-introduction/>.
- 3) ANNUAL REPORT 2022. Internal Revenue Service [online]. Dostupné z: <https://www.irs.gov/pub/irs-pdf/p3583.pdf>.
- 4) Met Police seize record £18 m of cryptocurrency in London. BBC News. 13.7.2021 [online]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-england-london-57816644>.
- 5) U.S. Government Seizes Bitcoin Worth a Record \$3.6B Connected to the 2016 Bitfinex Hack. CHAINALYSIS. 8.2.2022 [online]. Dostupné z: <https://blog.chainalysis.com/reports/bitfinex-hack-seizure-arrest-2022/>.
- 6) VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. Šestá AML směrnice a její dopady na virtuální měnu. 2021 [online]. Dostupné z: <https://zenodo.org/record/5746675#.Y3EFCXbMJPY>.
- 7) DOPORUČENÍ FATF. MEZINÁRODNÍ STANDARDY V BOJI PROTI PRANÍ PENĚZ, FINANCOVÁNÍ TERORISMU A PROLIFERACE. Financial Action Task Force [online]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/Moneyval-Czech-FATF-Recommendations.pdf>.
- 8) Prchal, L., Pokorný M. Od igelitek ke kryptoměnám: pachatelé praní špinavých peněz přicházejí na stále nové metody. Právní rádce, 9.4.2018 [online]. Dostupné z: <https://pravnicaradce.ekonom.cz/c1-66103630-od-igelitek-ke-kryptomenam>.
- 9) Schwarz, N., Chen, K., Poh, K., Jackson, G., Kao, K., Fernando, F., Markevych, M. Virtual Assets and Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism (1): Some Legal and Practical Considerations. International Monetary Fund, 14.10. 2021 [online]. Dostupné z: <https://www.imf.org/en/Publications/fintech-notes/Issues/2021/10/14/Virtual-Assets-and-Anti-Money-Laundering-and-Combating-the-Financing-of-Terrorism-1-463654>.

- 10) Frick, Thomas A. The Financial Technology Law Review: Switzerland. The Law Reviews, 21.4.2022 [online]. Dostupné z: <https://thelawreviews.co.uk/title/the-financial-technology-law-review/switzerland>.
- 11) Payments on the blockchain. FINMA Guidance. 26.8.2019 [online]. Dostupné z: <https://www.finma.ch/en/~media/finma/dokumente/dokumentencenter/myfinma/4dokumentation/finma-aufsichtsmittelungen/20190826-finma-aufsichtsmittelung-02-2019.pdf?la=en>.
- 12) Your go-to guide to the FATF's crypto Travel Rule. CIPHERTRACE. Říjen 2022 [online]. Dostupné z: https://ciphertrace.com/wp-content/uploads/2022/10/CipherTrace_Travel-Rule-Guide_FINAL.pdf.
- 13) FMA Instruction 2018/7. FMA [online]. Dostupné z: <https://www.fma-li.li/files/list/fma-instruction-2018-7-interpretation-of-due-diligence-law.pdf>.
- 14) Crypto Travel Rule in Liechtenstein by Financial Market Authority (FMA). Notabene, 9.1.2023 [online]. Dostupné z: <https://notabene.id/world/liechtenstein>.
- 15) List of licensed (registered) Financial Institutions. Financial Services Agency [online]. Dostupné z: https://www.fsa.go.jp/en/regulated/licensed/en_kasoutuka.xlsx.
- 16) Updated Guidance for a Risk-Based Approach to Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers. Financial Action Task Force. 28.10.2021, [online]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf/documents/recommendations/Updated-Guidance-VA-VASP.pdf.coredownload.pdf>.
- 17) Crypto Travel Rule in Japan by The Financial Services Agency (FSA). Notabene. 6.2.2023 [online]. Dostupné z: <https://notabene.id/world/japan>.
- 18) Nakamichi, T., Sano, N. Japan to Further Relax Crypto Rules by Easing Listings of Tokens. Bloomberg. 19.10.2022 [online]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-10-19/japan-to-further-relax-crypto-rules-by-easing-listings-of-tokens>.
- 19) JAPAN TO HAVE WORLD'S FIRST CLEAR REGULATORY FRAMEWORK FOR STABLECOINS. Clifford Chance LLP. 2022 [online]. Dostupné z: <https://www.cliffordchance.com/content/dam/cliffordchance/briefings/2022/06/japan-to-have-worlds-first-clear-regulatory-framework-for-stablecoins-june-2022.pdf>.
- 20) Amaya, T. Regulating the crypto assets landscape in Japan. Financial Services Agency Japan. 2022, s. 23 [online]. Dostupné z: <https://www.fsa.go.jp/en/news/2022/20221207/01.pdf>.

- 21) United States Financial Crimes Enforcement Network, Department of Treasury, Guidance: Application of FinCEN's Regulations to Persons Administering, Exchanging, or Using Virtual Currencies, FIN-2013-G001. 18.3.2013, [online]. Dostupné z: <https://www.fincen.gov/sites/default/files/shared/FIN-2013-G001.pdf>.
- 22) FinCEN, "Advisory on the Iranian Regime's Illicit and Malign Activities and Attempts to Exploit the Financial System," FIN-2018-A006, 11.10.2018 [online]. Dostupné z: <https://www.fincen.gov/sites/default/files/advisory/2018-10-11/Iran>.
- 23) Ratna, T. Blockchain Regulation in the United States: Evaluating the overall approach to virtual asset regulation. New America. [online]. Dostupné z: <https://www.newamerica.org/fellows/reports/anthology-working-papers-new-americas-us-india-fellows/blockchain-regulation-in-the-united-states-evaluating-the-overall-approach-to-virtual-asset-regulation-tanvi-ratna/>.
- 24) Nikhilesh De. US Blacklists Bitcoin, Ether Addresses Tied to Russian Sanctions-Evasion Efforts. Coindesk. 1.2.2023 [online]. Dostupné z: <https://www.coindesk.com/policy/2023/02/01/us-blacklists-bitcoin-ether-addresses-tied-to-russian-sanctions-evasion-efforts/>.
- 25) Crypto Travel Rule in United States by Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN). Notabene [online]. Dostupné z: <https://notabene.id/world/usa>.
- 26) U.S. Department of the Treasury Enforcement Release (30.12.2020): "OFAC Enters Into Settlement with BitGo, Inc." Dostupné z: https://home.treasury.gov/system/files/126/20201230_bitgo.pdf.
- 27) Long, Caitlin, "What Do Wyoming's 13 New Blockchain Laws Mean?" Forbes, 8. 4. 2019 [online]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/caitlinlong/2019/03/04/what-do-wyomings-new-blockchain-laws-mean/?sh=7aceee655fde>.
- 28) Brett, J. Congress Has Introduced 50 Digital Asset Bills Impacting Regulation, Blockchain, And CBDC Policy. Forbes, 19.5.2022 [online]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/jasonbrett/2022/05/19/congress-has-introduced-50-digital-asset-bills-impacting-regulation-blockchain-and-cbdc-policy/>.
- 29) Elizabeth Warren and Roger Marshall. The Digital Asset Anti-Money Laundering Act of 2022 [online]. Dostupné z: https://www.warren.senate.gov/imo/media/doc/Crypto%20National%20Security%20On-e-Pager%20draft_12.13.22.pdf.
- 30) REPORT FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL on the assessment of the risk of money laundering and terrorist financing

- affecting the internal market and relating to cross-border activities COM(2022) 554 final. 27.10.2022. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0554>.
- 31) RECOVÁ, Alžběta. Evropský legislativní balíček AML a relevantní ustanovení pro advokáty. 29.9.2021 [online]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/09/29/evropsky-legislativni-balicek-v-oblasti-aml-a-relevantni-ustanoveni-pro-advokaty/>.
- 32) Boj proti praní peněz: Rada se dohodla na postoji k posílenému souboru pravidel. Tisková zpráva. Rada EU. 7.12.2022 [online]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2022/12/07/anti-money-laundering-council-agrees-its-position-on-a-strengthened-rulebook/>.
- 33) SCHEJBAL, Lumír. Nový evropský regulátor v oblasti AML/CFT. Pokud jde o virtuální aktiva a kryptoměny, AMLA bude přímo či nepřímo dohlížet také na poskytovatele služeb v oblasti virtuálních aktiv. Kurzy.cz. 30.1.2023 [online]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/zpravy/695337-novy-evropsky-regulator-v-oblasti-aml-cft-pokud-jde-o-virtualni-aktiva-a-kryptomeny-amla-bude/>.
- 34) NEŠPŮREK, Robert, AMLER, Pavel, CHMELKA, Tomáš. Nařízení MiCA a jeho vliv na kryptoaktiva. 26.9.2022 [online]. Dostupné z: <https://www.havelpartners.cz/technologicke-novinky-a-pravo-2/>.
- 35) Boj proti praní peněz: bylo dosaženo předběžné dohody o transparentnosti převodů kryptoaktiv. Tisková zpráva. Rada EU. 29.6.2022 [online]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2022/06/29/anti-money-laundering-provisional-agreement-reached-on-transparency-of-crypto-asset-transfers/>.
- 36) Targeted Update on Implementation of the FATF Standards on Virtual Assets/VASPs. Financial Action Task Force (FATF). 2022 [online]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Targeted-update-virtual-assets-vasps.html>.
- 37) Virtual Assets Red Flag Indicators of Money Laundering and Terrorist Financing. Financial Action Task Force. 14.9.2020 [online]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Methodsandtrends/Virtual-assets-red-flag-indicators.html>.
- 38) PHOENIX INVESTOR RADÍ – Pozor na investiční rizika spojená s koupí různých kryptoaktiv! Phoenix Investor, 1.4.2021 [online]. Dostupné z: <https://www.phoenix-investor.cz/news/phoenix-investor-radi-pozor-na-investicni-rizika-spojena-s-koupi-ruznych-kryptoaktiv/>.

- 39) NFT a autorské právo. Cisek, advokátní kancelář s.r.o., 7.1.2022 [online]. Dostupné z: <https://akcisek.cz/cs/blog/nft-a-autorske-pravo>.
- 40) KUD, Aleksandr A. Comprehensive Classification of Virtual Assets. International Journal of Education and Science, Vol. 4, No. 1, 2021, s. 70 [online]. 30.11.2018. Dostupné z: <https://ijes.world/files/paper-files/2021-volume-4-no-1-52/comprehensive-classification-of-virtual-assets.pdf>.
- 41) MOSKA, Matyáš. Jaký je rozdíl mezi pojmy Blockchain a DLT? KRYPTOMAGAZIN.cz. Bitcoin, Blockchain, zpravodajský portál o kryptoměnách [online]. 25.1.2019. Dostupné z: <https://kryptomagazin.cz/jaky-je-rozdil-mezi-pojmy-blockchain-a-dlt/>.
- 42) Ministerstvo financí České republiky: Veřejná konzultace – Blockchain, virtuální měny a aktiva, s. 5 [online]. 30.11.2018. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/kapitalovy-trh/cenne-papiry/2018/verejna-konzultace-blockchain-virtualni-33613>.
- 43) Redefining Blockchain: More than a Technology. Accenture. [online]. 13.11.2020 Dostupné z: <https://www.accenture.com/nl-en/blogs/insights/redefining-blockchain-more-than-a-technology>.
- 44) VENCL, J. Proof of Work nebo Proof of Stake? Jaké typy těžby kryptoměn a dosahování konsenzu existují? Finex.cz. [online]. 24.9.2022. Dostupné z: <https://finex.cz/kryptomeny-proof-of-work-proof-of-stake/>.
- 45) Bitcoinové peněženky. ATC Market [online]. Dostupné z: <https://www.atcmarket.cz/articles/25470>.
- 46) KRUPKA, D. Úvod do DeFi. Kurzy.cz, 7.9.2020 [online]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/zpravy/556357-uvod-do-defi/>.
- 47) HOLZMAN, O. DeFi. CzechCrunch [online]. Dostupné z: <https://cc.cz/pruvodcekryptosvetem/defi/>.
- 48) KUDLÁČEK, P. Smart contracts. Co jsou to smart contracts neboli chytré kontrakty? K čemu jsou a jak fungují? Finex.cz, 22.6.2019 [online]. Dostupné z: <https://finex.cz/chytre-kontrakty-smart-contracts-co-jsou-a-jak-funguji/>.
- 49) STEVENS, R. What Are Privacy Coins and Are They Legal? CoinDesk, 8.8.2022 [online]. Dostupné z: <https://www.coindesk.com/learn/what-are-privacy-coins-and-are-they-legal/>.
- 50) ARSLANIAN, H., FISCHER, F. A High-Level Taxonomy of Crypto-assets. In: The Future of Finance. Palgrave Macmillan, Cham. 16.7.2019 [online]. Dostupné z:

https://media.springernature.com/lw685/springer-static/image/chp%3A10.1007%2F978-3-030-14533-0_12/MediaObjects/459380_1_En_12_Fig1_HTML.png.

- 51) Do Bitcoin and Blockchain Cryptocurrencies Require Legal Regulation and Consumer Protection? ALC [online]. Dostupné z: <https://www.alctraining.com.au/blog/do-bitcoin-and-blockchain-cryptocurrencies-require-legal-regulation-and-consumer-protection/>.
- 52) Co to je praní peněz. Česká národní banka, 3.11.2020 [online]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Co-to-je-prani-penez.
- 53) COCHRANE, B. Cryptocurrency Viewed Through the Three Stages of Money Laundering. LinkedIn, 8.9.2020 [online]. Dostupné z: <https://www.linkedin.com/pulse/cryptocurrency-viewed-through-three-stages-money-brendan>.
- 54) NOVÁK, F. Kryptoaktiva a AML rizika. AML Academy, 14.4.2020 [online]. Dostupné z: https://www.amlacademy.eu/kryptoaktiva-a-aml-rizika/#_ftn3.
- 55) PAESANO, F. Working Paper 28 - Regulating cryptocurrencies: challenges & considerations. BASEL INSTITUTE ON GOVERNANCE, 2019 [online]. Dostupné z: <https://baselgovernance.org/publications/working-paper-28-regulating-cryptocurrencies-challenges-and-considerations>.
- 56) Basel AML Index 2022: 11th Public Edition, Ranking money laundering and terrorist financing risks around the world. BASEL INSTITUTE ON GOVERNANCE [online]. Dostupné z: https://index.baselgovernance.org/api/uploads/221004_Basel_AML_Index_2022_72cc668efb.pdf.
- 57) EUROPOL SPOTLIGHT – CRYPTOCURRENCIES: TRACING THE EVOLUTION OF CRIMINAL FINANCES. EUROPOL, 2021 [online]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Europol%20Spotlight%20-%20Cryptocurrencies%20-%20Tracing%20the%20evolution%20of%20criminal%20finances.pdf>.
- 58) Výroční zpráva 2021. Finanční analytický úřad, 2022 [online]. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyyurad.cz/files/vyrocní-zpráva-financniho-analytickeho-uradu-za-rok-2021.pdf>.
- 59) The 2023 Crypto Crime Report. Chainalysis. únor 2023 [online]. Dostupné z: <https://go.chainalysis.com/2023-crypto-crime-report.html>.

- 60) Trest 9 let za zpronevěru bitcoinů za 16 mil Kč je pravomocný. ITBiz.cz, 2019 [online]. Dostupné z: <https://www.itbiz.cz/zpravicky/trest-devet-let-za-zproneveru-bitcoinu-za-16-mil-kc-je-pravomocny>.
- 61) CIVÍNOVÁ V. K regulaci kryptoměn. KLB Legal [online]. Dostupné z: <https://www.klblegal.cz/cz/k-regulaci-kryptomen>.
- 62) Licence podle nařízení MiCA. SCHEJBAL & PARTNERS. 7. 2. 2023 [online]. Dostupné z: <https://akschejbal.cz/licence-podle-narizeni-mica>.
- 63) FOJTŮ, D. Tokeny nad mladým Rýnem aneb zákon o tokenech v Lichtenštejnsku. EPRAVO.CZ. 31.1.2020 [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/tokeny-nad-mladym-rynem-aneb-zakon-o-tokenech-v-lichtenstejnsku1-110584.html>.
- 64) SCHMIDT, Alicia. Virtual assets: compelling a new anti-money laundering and counter-terrorism financing regulatory model. International Journal of Law and Information Technology, 2021 [online]. Dostupné z: <https://academic.oup.com/ijlit/article-abstract/29/4/332/6516792>.
- 65) UTKINA, Maryna; SAMSIN, Roman; POCHTOVYI, Maksym. Financial intelligence (monitoring) of the transactions with virtual assets: new legislation and best practices of foreign countries. Journal of Money Laundering Control, 2023 [online]. Dostupné z: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JMLC-12-2021-0136/full/html>.
- 66) LEUPRECHT, Christian; JENKINS, Caitlyn; HAMILTON, Rhianna. Virtual money laundering: policy implications of the proliferation in the illicit use of cryptocurrency. Journal of Financial Crime, 2022 [online]. Dostupné z: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JFC-07-2022-0161/full/html>.

Seznam použitých právních předpisů

- 1) Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů.
- 2) Zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti, ve znění pozdějších předpisů.
- 3) Zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon, ve znění pozdějších předpisů.
- 4) Zákon č. 370/2017 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů.
- 5) Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

- 6) Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu (IV. AML směrnice).
- 7) Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/843 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu a směrnice 2009/138/ES a 2013/36/EU (V. AML směrnice).
- 8) Směrnice Evropského parlamentu a rady (EU) 2018/1673 ze dne 23. října 2018 o boji vedeném trestněprávní cestou proti praní peněz.
- 9) Návrh NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY o trzích s kryptoaktivy a o změně směrnice (EU) 2019/1937. [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020PC0593&from=CS> (Návrh nařízení MiCA).
- 10) Federal Act on the Adaptation of Federal Law to Developments in Distributed Ledger Technology (Švýcarsko).
- 11) Swiss Federal Act on Combating Money Laundering and Terrorist Financing (Švýcarsko).
- 12) FINMA Anti-Money Laundering Ordinance (Švýcarsko).
- 13) Anti-Money Laundering Ordinance (Švýcarsko).
- 14) Due Diligence Ordinance (Lichtenštejnsko): Verordnung vom 17. Februar 2009 über berufliche Sorgfaltspflichten zur Bekämpfung von Geldwäscherei, organisierter Kriminalität und Terrorismusfinanzierung (Sorgfaltspflichtverordnung; SPV).
- 15) Due Dilligence Act (Lichtenštejnsko): Gesetz vom 11. Dezember 2008 über berufliche Sorgfaltspflichten zur Bekämpfung von Geldwäscherei, organisierter Kriminalität und Terrorismusfinanzierung (Sorgfaltspflichtgesetz; SPG).
- 16) Token and TT Service Provider Act (Lichtenštejnsko): Gesetz vom 3. Oktober 2019 über Token und VT-Dienstleister (Token – und VT-Dienstleister-Gesetz; TVTG).
- 17) Payment Services Act (Japonsko): Act No. 59 of June 24, 2009.
- 18) Act on Prevention of Transfer of Criminal Proceeds „PTCPA“ (Japonsko).
- 19) Návrh zákona Digital Asset Anti-Money Laundering Act [online]. Dostupné z: <https://www.warren.senate.gov/imo/media/doc/DAAML%20Act%20of%2020221.pdf>.

Seznam použité judikatury

- 1) Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 22. října 2015 C-264/14, Skatteverket v. David Hedqvist.
- 2) Rozsudek Krajského soudu v Brně sp. zn. 50 T 4/2017.
- 3) Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 5 To 8/2018.

Abstrakt a klíčová slova

Virtuální aktiva a praní špinavých peněz

Diplomová práce si bere za úkol rozbor spojení dvou fenoménů. Jedním je praní špinavých peněz, které se vyznačuje vysokou společenskou nebezpečností, a druhým jsou virtuální aktiva, které představují pokrokovou technologii, ale bývají stále častěji k praní špinavých peněz zneužívány. Cílem diplomové práce je vysvětlit problematiku využívání virtuálních aktiv k praní špinavých peněz a zhodnotit mezinárodní boj s touto nelegální činností, zejména vyhodnotit funkčnost a efektivnost platné právní úpravy na mezinárodní, evropské i na některých národních úrovních. První část se zabývá obecnou charakteristikou virtuálních aktiv. Především se zaměřuje na technickou povahu virtuálních aktiv. Druhá část práce se zaměřuje na praní špinavých peněz v souvislosti s virtuálními aktivy. Kapitoly se zabývají pojmem praní špinavých peněz (tj. legalizací výnosů z trestné činnosti), jednotlivými etapami této činnosti, aktuální situací a některými příklady zneužívání virtuálních aktiv pro účely praní peněz. Třetí část diplomové práce se zaměřuje na boj proti praní špinavých peněz v oblasti virtuálních aktiv. Zaměří se na opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti z pohledu finančního práva. První kapitola se zabývá soft law, především standardy a doporučeními Finančního akčního výboru (FATF). V druhé kapitole je pozornost zaměřena na hard law, nastíní zejména regulaci problematiky na mezinárodní, evropské a vnitrostátní úrovni. Poslední část druhé kapitoly se zabývá komparací právních úprav boje proti praní peněz v této oblasti ve vybraných státech. Pro komparaci byly vybrány k České republice ještě Spojené státy americké, Japonsko, Švýcarsko a Lichtenštejnsko.

Virtuální aktiva představují novou výzvu, ale také novou příležitost pro rozvoj inovativních řešení v oblasti boje proti praní špinavých peněz. Je důležité sledovat vývoj v této oblasti a přizpůsobovat regulaci tak, aby minimalizovala rizika spojená s praním špinavých peněz, aniž by brzdila inovace a rozvoj nových technologií.

Klíčová slova: Virtuální aktiva; Praní špinavých peněz; AML

Abstract and keywords

Virtual assets and money laundering

The thesis takes as its task the analysis of the connection of two phenomena. One is money laundering, which is characterized by a high social danger, and the other is virtual assets, which represent an advanced technology but are increasingly misused for money laundering. The aim of this thesis is to explain the issue of the use of virtual assets for money laundering and to evaluate the international fight against this illegal activity, in particular to assess the functionality and effectiveness of the current legislation at international, European and some national levels. The first part deals with the general characteristics of virtual assets. In particular, it focuses on the technical nature of virtual assets. The second part of the thesis focuses on money laundering in relation to virtual assets. The chapters deal with the concept of money laundering, the different stages of this activity, the current situation and some examples of the misuse of virtual assets for money laundering purposes. The third part of the thesis focuses on the fight against money laundering in the field of virtual assets. This part of the thesis will focus on measures against money laundering from the perspective of financial law. The first chapter deals with soft law, in particular the standards and recommendations of the Financial Action Task Force (FATF). The second chapter focuses on hard law, outlining in particular the regulation of the issue at international, European and national level. The last part of the second chapter deals with a comparison of the legislation on anti-money laundering in this area in selected countries. In addition to the Czech Republic, the United States of America, Japan, Switzerland and Liechtenstein have been selected for comparison.

Virtual assets represent a new challenge but also a new opportunity for the development of innovative solutions in the field of anti-money laundering. It is important to monitor developments in this area and to adapt regulation to minimise the risks associated with money laundering without hampering innovation and the development of new technologies.

Keywords: Virtual assets; Money laundering; AML